

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta
katedra teorie kultury

Diplomová práce

Jakub KAMBERSKÝ

Produkční funkce rozhlasu veřejné služby

Podtitul: Veřejnoprávní rozhlas jako kulturní instituce

The productions functions of public radio broadcasting

Public radio broadcasting as cultural institution

Praha 2011

Vedoucí diplomové práce
Konzultant

Mgr. Michal Prokop
Prof. Jan Vedral

Poděkování:

Děkuji svému vedoucímu diplomové práce Mgr. Michalu Prokopovi za prospěšné rady v oblasti legislativy a činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání a svému odbornému konzultantovi Prof. Janu Vedralovi za cenné rady v oblastech souvisejících přímo s chodem Českého rozhlasu a dramatickou tvorbou.

Dále bych na tomto místě poděkoval svým přátelům Mgr. Ondřeji Hohlovi a Zdeňce Kotalové za podnětné připomínky, ale i za korekci textu, za kterou rovněž děkuji také své matce.

Jakub Kamberský

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12.září 2011

podpis

Anotace

Cílem této diplomové práce bylo zhodnocení funkčnosti médií veřejné služby s důrazem na Český rozhlas. Práce pojednává o vymezení tzv. mediálního pole na území České republiky, o rozdělení médií na veřejný a privátní sektor, zamýšlí se nad postavením Českého rozhlasu a jeho povinnostmi, které jsou mu dány zákonem. Podrobně se zabývá produkční a reprodukční funkcí Českého rozhlasu na příkladě slovesné tvorby, nastiňuje pohledem do historie jeho technologicko-kulturní rozvoj, popisuje vývoj záznamu od gramofonových desek až k rozvoji internetu a digitálního vysílání. V závěru se zamýšlí nad rolí rozhlasu coby kulturní a vzdělávací instituce a nad jeho budoucností.

Annotation

The aim of this thesis was to evaluate the functioning of public service media with an emphasis on the Czech Radio. The work deals with the definition of so-called media field in the Czech Republic, the distribution of media on public and private sector, it considers the position of the Czech Radio and its obligations given by law. In detail, it deals with productive and reproductive functions of the Czech Radio, literary works given as an example; it outlines the history of its techno-cultural development, describes the evolution of recording from vinyl records to the development of the Internet and digital broadcasting. In conclusion, it examines the role of the radio as a cultural and educational institution, and its future.

Klíčová slova

Český rozhlas, mediální pole, produkční funkce, reprodukční funkce, slovesná tvorba

Key words

Czech Radio, media field, productive function, reproductive function, literary works

Obsah:

1. Úvod	9
2. Vymezení tzv. mediálního pole na území České republiky.....	12
2.1 Duální systém v mediálním poli	12
2.2 Média veřejné služby v historickém kontextu	13
2.3 Povinnosti Českého rozhlasu dané ze zákona	22
2.4 Statut a Kodex Českého rozhlasu	25
2.5 Financování Českého rozhlasu	26
3. Technologicko-kulturní rozvoj od analogového živého vysílání, přes možnost záznamu pomocí gramofonových desek, fólií, magnetofonových pásků, rozvoj stereofonie až k rozvoji internetu a digitálního vysílání.....	32
4. Funkce rozhlasu	40
4.1 Reprodukční funkce rozhlasu	40
4.1.1 Reprodukční funkce v kontextu historie	40
4.1.2 Vlastní reprodukční funkce.....	52
4.2 Produkční funkce rozhlasu.....	54
4.2.1 Od samotných počátků do 40. let	55
4.2.2 50. léta.....	57
4.2.3 60. léta.....	59
4.2.4 Neblahá normalizace	61
4.2.5 Od 90. let do současnosti	70
5. Budoucnost rozhlasu a jeho produkční funkce ve srovnání s funkcí reprodukční.....	74
6. Závěr.....	81
7. Seznam použité literatury a odborných pramenů.....	87
8. Seznam příloh.....	90

Seznam použitých zkratk

AEG	Allgemeine Elektrizitaets-Gesellschaft (značka elektrotechniky)
APSV	Asociace provozovatelů soukromého vysílání
AZ	Redakce aktualit a zajímavostí
BBC	British Broadcasting Corporation (rozhlasová a televizní společnost ve Velké Británii – veřejnoprávní vysílání)
CD	kompaktní disk (médium pro záznam a přenos dat)
ČRo	Český rozhlas
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSR	Československá republika (zkratka oficiálního názvu státu v letech 1918-1938)
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČT	Česká televize
ČTK	Česká tisková kancelář
ČVRT	Československý výbor pro rozhlas a televizi
DRM	Digital Rights Management – Správa digitálních práv (ochrana proti kopírování)
EBU	European Broadcasting Union – Evropská vysílací unie
EPG	Electronic Program Guide – programový průvodce
HRDM	Hlavní redakce pro děti a mládež
HRHV	Hlavní redakce hudebního vysílání
HRLDV	Hlavní redakce literárně-dramatického vysílání
HSTD	Hlavní správa tiskového dohledu
ISDN	Integrated Services Digital Network – Digitální síť integrovaných služeb
JOČR	Jazzový orchestr Československého rozhlasu
KDU-ČSL	Křesťanská demokratická unie-Československá strana lidová
KSČ	Komunistická strana Československa
KTO	Kamarádi táborových ohňů – název hudební skupiny

NSR	Německá spolková republika (neoficiální označení území Spolkové republiky Německo v rozmezí let 1949-1990)
PBR	festival Prix Bohemia Radio
RRHD	Redakce rozhlasových her a dokumentace
RRTV	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání
SOČR	Symfonický orchestr Českého rozhlasu
SR	Slovenská republika
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
TOČR	Taneční orchestr Československého rozhlasu
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
VKV	velmi krátké vlny

1. Úvod

Od ranného dětství jsem náruživým posluchačem rozhlasu, zejména pak mluveného slova. Začínal jsem zcela přirozeně u pohádek a rozhlasových her pro mládež. S postupem času jsem se přes poslech lehčích žánrů (zábavné pořady, detektivní hry a četby) dopracoval až k náročnějším formám. Láska k mluvenému slovu mne nakonec přivedla do internetové komunity podobně smýšlejících lidí, kde se v průběhu roku 2005 zrodil nápad vytvořit webové stránky, které by fungovaly jako tzv. katalog dostupných údajů o rozhlasových hrách, četbách, seriálech, zkrátka o mluveném slovu vůbec. Nápad byl realizován ještě v létě roku 2005, kdy vznikl projekt Panáček v říši mluveného slova – <http://mluveny.panacek.com>, jehož spolutvůrcem jsem se stal. Za dobu pěti let se nám podařilo nashromáždit přes 20 000 záznamů. Krom údajů o fyzicky existujícím, ale i neexistujícím mluveném slovu se snažíme přinášet návštěvníkům těchto webových stránek texty o historii vysílání a rozhlasových her, reflektovat aktuální dění ve veřejnoprávním rozhlasu a rovněž úzce spolupracovat s rozhlasovými tvůrci, tedy zejména dramaturgy a režiséry.

O naší amatérské a nevýdělečné činnosti již několikrát referoval Český rozhlas (ČRo) ve svém vysílání, několik textů se objevilo i na stránkách týdeníku Rozhlas. Iniciovali jsme pátrání po smazaných nahrávkách. Kromě Českého rozhlasu, týdeníku Rozhlas a kulturního týdeníku A2 žádné další médium však nepovažovalo zmínku o naší činnosti za významnou (ČRo 2: Dobré jitro, 2. 8. 2008, týdeník Rozhlas č. 36/2008, kulturní týdeník A2 č. 33/2008, brněnské soukromé rádio Petrov: Magazín 1. 12. 2008).

Dříve než se dostanu k samotnému vymezení práce, bych rád dokončil výčet svých zkušeností s veřejnoprávním rozhlasem.

Ve stejné době, kdy vznikal projekt „Panáček“, jsem navštěvoval

přednáškový kurz Michala Prokopa, kde jsem získal poznatky o mediální legislativě, čili jsem byl seznámen se zákony týkajícími se rozhlasu a televize veřejné služby, České tiskové kanceláře a obecně rozhlasového a televizního vysílání. Tyto poznatky jsem měl možnost zúročit na jaře roku 2008 v poslechové analýze tehdy nové podoby zpravodajsko-publicistické stanice Radiožurnál. Snahou zde bylo potvrdit, či vyvrátit, nedošlo-li pod vlivem revolučních změn ve vysílání k tzv. bulvarizaci obsahu vysílání, k hrubému porušení zákona o Českém rozhlasu, atp.

Můžeme tak mluvit o první pracovní příležitosti, související s děním v rozhlasu. Další příležitost se mi naskytla v únoru roku 2010, kdy mi byla po téměř dvou a půl letech přispívání do dopisové rubriky v týdeníku Rozhlas nabídnuta spolupráce s tímto periodikem. Stal jsem se externím recenzentem rozhlasových pořadů.

Spolupráce s Českým rozhlasem je mým cílem do budoucna, konkrétně se stanicí ČRo 2 Praha, kde bych rád rozvíjel dramaturgickou činnost, která by spočívala např. v sestavování koncepce bloku archivních pořadů.

Přestože z různých míst zaznívá, že vysílání veřejnoprávního rozhlasu, či lépe řečeno vysílání jednoho z produktů veřejné služby, je na ústupu, že není příliš atraktivní a ztrácí svůj vliv, pokusím se zde jako příznivec a zastánce tohoto média o vyvrácení těchto nepodložených tvrzení.

V druhé kapitole zasadím rozhlas do tzv. mediálního kontextu. Nastíním, co obnáší pojem veřejná služba, zmíním historii rozhlasu z hlediska instituce jako takové a zaměřím se na výčet základních povinností, daných ze zákona.

Ve třetí kapitole promluvím o reprodukčních funkcích rozhlasu, tedy o samotném rozhlasovém vysílání. Nahlédnu na celou problematiku z hlediska kulturně-historického, abych v závěru kapitoly podrobně rozebral současný stav vysílání, podmíněný zákonem.

Ve čtvrté kapitole osvětlím význam tzv. produkčních funkcí, jimiž označujeme tvorbu a s ní související technické prostředky, hlavně pak

možnosti záznamu. Zmapuji proto historii technického vývoje záznamu a dále pak na jednom produktu vysílání poukáži na tzv. fenomén rozhlasu.

Důvodem pro exkurz do historie literárně-dramatického vysílání je snaha zdůraznit jedinečnost rozhlasu a nastínit tak pravý význam termínu produkční funkce. Pokusím se přesvědčit, že rozhlas je médium, které i dnes dokáže plně zaujmout, médium, jehož funkce jsou pro kulturní vývoj jedince nezanedbatelné. Zároveň že můžeme rozhlas vnímat jako zdroj informací, zábavy, ale i jako prostor pro rozvoj imaginace.

V páté kapitole se zamyslím nad současným postavením rozhlasu a jeho vnímáním společností, abych se pak v závěru dotkl možných vizí zviditelnění tohoto média.

Veškeré své poznatky, které jsem získal za dobu, kdy se problematikou Českého rozhlasu a jeho tvorbou zabývám, bych rád zúročil i v této práci.

2. Vymezení tzv. mediálního pole na území České republiky

2.1 Duální systém v mediálním poli

Na území našeho státu byl rokem 1991 ve sféře médií odstartován tzv. duální systém, kdy na jedné straně stojí sektor komerční a na straně druhé sektor veřejnoprávní – lépe řečeno sektor veřejné služby.

Rok 1991 a rok následující se staly pro oblast médií, zejména pro rozhlasové a televizní vysílání zlomovými okamžiky. Byl přijat zákon č. 484/1991 Sb., který dal vzniknout samostatnému Českému rozhlasu, na jehož základě byla ustavena také historicky první Rada Českého rozhlasu a zákon č. 103/1992 Sb., podle něhož byla zřízena Rada pro rozhlasové a televizní vysílání (RRTV).

Základní rozdíl mezi komerčním a veřejnoprávním sektorem spočívá ve způsobu jejich zřizování. Zatímco komerční média jsou zřizována na základě licencí, které uděluje Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, média veřejné služby jsou zřizována samostatnými zákony, které schvaluje Parlament České republiky.

Podstatným rozdílem mezi těmito sektory je však zdroj jejich příjmů. Pro komerční média jsou základním zdrojem příjmů výnosy z reklam, pro média veřejné služby to jsou tzv. koncesionářské poplatky.

Mezi média veřejné služby tedy patří Česká televize (ČT) a Český rozhlas (ČRo). V jistém slova smyslu lze mezi média veřejné služby řadit i Českou tiskovou kancelář (ČTK), která, ač také zřízena zákonem, má poněkud odlišný systém financování než Česká televize a Český rozhlas. Kancelář není dotována ze státního rozpočtu a na její činnost nejsou vybírány koncesionářské poplatky.

Hlavními úkoly médií veřejné služby je poskytování objektivního, ověřeného, vyváženého a všestranného vysílání. Veřejnoprávní média musí

dodržovat kritéria informační kvality zpravodajství, to znamená dodržovat relevanci, pravdivost, srozumitelnost a aktuálnost informací. Česká televize a Český rozhlas získávají informace především prostřednictvím vlastní sítě korespondentů a ČTK. Pro srovnání BBC ve Velké Británii čerpá informace ze tří zpravodajských agentur.

Veřejnoprávní zpravodajství by mělo napomáhat k vytváření představ o světě, jeho geografickém, politickém a sociálním uspořádání.

Kromě funkce informační musí veřejnoprávní média plnit i funkci kulturní, sociální a politickou. Kulturní funkce spočívá v nabídce pořadů, v nichž se odráží naše kultura. Pomáhají definovat vztah subkultur k převažující kultuře a sdělují jejich postoje. Cílem sociální funkce by mělo být poskytování informací ze života společnosti, jejího jednání a společenské interakce jednotlivých sociálních skupin. Náplní politické funkce je poskytování informací o politických událostech, tématech a aktivitách.

Zjednodušeně lze konstatovat, že veřejnoprávní média mají být především objektivní a nestranná. Za objektivní považujeme to, co odpovídá realitě nebo to, co je pravdivé. Je však třeba si uvědomit, že i pravda může mít více podob, což vyplývá z různého pojetí skutečnosti, a že každý popis světa je i jeho hodnocením. V okamžiku, kdy se informace stala dobře prodejným zbožím, lze však o objektivitě pochybovat, čemuž nasvědčují stále častěji se objevující názory napříč společenským spektrem.

2.2 Média veřejné služby v historickém kontextu

Pro pochopení problematiky médií veřejné služby je třeba nastínit historický kontext, v jakém média vznikala a poukázat na zásadní milníky, které média formovaly.

Počátky vysílání na území tehdejšího Československa se pojí s prvním výročím vznikem Československé republiky, tedy 28. říjnem 1919, ačkoli bylo české veřejnosti poprvé představeno již v roce 1908 v rámci Obchodní

a průmyslové výstavy v Praze. Slibně se rozbíhající vývoj však zabrzдила první světová válka a trvalo několik let, než se začalo vysílat oficiálně. Rozvoj radiofonie v zahraničí a tlak radioamatérů a žadatelů o povolení rozhlasového vysílání přiměly na jaře 1923 ministerstvo pošt a telegrafů k vytvoření určitého legislativního základu pro rozhlasové činnosti. „První obecnou právní normou byl zákon o telegrafech ze dne 23. března 1923, který stanovil, že provozování radiofonie je výsostným právem státu (státním monopolem). Soukromé společnosti mohly podle tohoto zákona obdržet koncesi k vysílání, jejíž udělení podléhalo přísné kontrole. Žadatelům ji vydávalo ministerstvo průmyslu, obchodu a živností ve spolupráci s ministerstvem pošt a telegrafů na základě důkladného prošetření stavu a složení společnosti a prověření, zda je společnost pro obdržení koncese způsobilá.“¹ Pro činnost rozhlasu a rozhlasové společnosti tak byly učiněny první kroky vedoucí k vytvoření potřebného právního rámce.

Průkopníky rozhlasového vysílání u nás byli podnikatel Ing. Eduard Svoboda s technickými zkušenostmi v mediální (filmové) sféře a redaktor listu Čas a kulturní rubriky Národní politiky Miloš Čtrnáctý, divadelní dramaturg, autor povídek a románů a mimo jiné i člen Spolku českých žurnalistů. Aby vůbec mohli získat nezbytnou koncesi pro vysílání, byli nuceni podstoupit zdlouhavá vyjednávání s Ministerstvem pošt a telegrafů, vedoucí k založení společnosti Radiojournal. Vznik této společnosti byl podmíněn vnucenou fúzí se společností Radioslavia specializovanou na výrobu rozhlasových přijímačů a složením značného kapitálu. Společnost pod názvem Radiojournal, společnost s r.o. byla založena dne 7. června 1923. Svůj název získala podle hlavních podílníků – Radioslavia a skupiny žurnalistů, která zastupovala menšinový podíl kmenového kapitálu. V červenci téhož roku obdržela nově vzniklá společnost od ministerstva pošt zvláštní licenci k provozování rozhlasového vysílání (radiofonických

¹ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 11. ISBN 80-86762-00-9.

koncertů, zpěvu, přednášek a zpráv všeobecné zajímavosti) a pro vlastní vysílání jí byla poskytnuta kbelská stanice, kde se již od 18. května 1923 vysílalo radiotelegraficky.

„Rozhlas vstoupil na počátku dvacátých let do hospodářsky, politicky, sociálně i kulturně poměrně stabilizované a dynamicky se rozvíjející Československé republiky.“² Pravidelné rozhlasové vysílání přineslo i rychlý rozvoj radioprůmyslu.

Přestože společnost Radiojournal překonala počáteční vývojové stadium, příjem, který měla z poplatků z vlastnictví rozhlasových přijímačů, tedy koncesí, rozhodně pro rozvoj vysílání nestačil a společnost se dostala do finančních potíží. Přístup k rozhlasovému vysílání měl totiž vzhledem k vysokým poplatkům za koncesi a drahým rozhlasovým přijímačům pouze nevelký okruh posluchačů. Společnost byla nucena oslovit tehdejší velkopodnikatele s návrhem, aby do společnosti investovali svůj kapitál. Vedle zájmu podnikatelů (Tomáš Baťa, baron Liebig) si některé politické subjekty po překonání počáteční nedůvěry k novému médiu uvědomily možnosti rozhlasu při ovlivňování veřejného mínění a různými cestami se snažily proniknout do jeho řídicích orgánů s úmyslem prosazovat ve vysílání své politické cíle a zájmy. Nepříznivá finanční situace a programové potíže společnosti vedly k tomu, že se československá ministerská rada rozhodla k aktivnějšímu přístupu k rozhlasu a k posílení svého vlivu v rozhlasové společnosti.

V červnu 1925 vstoupil do společnosti, jako přímý účastník a nejsilnější podílník s nadpolovičním kapitálovým vkladem 51 %, stát (prostřednictvím státního podniku Československá pošta). „Přestože rozhlas prosazoval směrem k politickému dění ve státě stanovisko neutrality a nadstranicosti, bylo zřejmé, že některé strany zahájily po počátečním období nedůvěry k novému médiu politický boj o jeho ovládnutí a některým se podařilo do

² JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 14. ISBN 80-86762-00-9.

rozhlasového vysílání proniknout.“³

Třicátá léta přála rozkvětu předválečného rozhlasu a Radiojournal vstoupil do této doby jako podnik konsolidovaný po všech stránkách, finanční, provozní, technické i personální. Počet koncesionářů se rozrostl, stejně tak i program se rozrostl o téměř všechny žánry a rozšířeno bylo i vysílání do zahraničí.

Bohužel „světová hospodářská krize zasáhla i Československo v letech 1930–1934, trvala déle nežli jinde v Evropě, tvrdě postihla pracující vrstvy nezaměstnaností a průmysl propadem výroby. V jejím průběhu se obnažily a prohloubily vnitřní problémy a protiklady republiky národnostní, sociální, ale i mezinárodně bezpečnostní. Národnostní problematika se týkala jak německých občanů ve státě „československého“ národa, tak slovenské části tohoto národa.“⁴ Situace státu, který do té doby dobře ekonomicky prosperoval, se vlivem rostoucí nezaměstnanosti a prohlubujícím sociálním problémům zhoršovala. Navíc někteří představitelé druhé z nejsilnějších vládních stran (agrární strany) se netajili svou náklonností k hlinkovcům a henleinovcům i k Hitlerovu Německu. To vše mělo vliv na to, že se v průběhu třicátých let zpolitizovalo celé kulturní hnutí u nás, rozhlas nevyjímaje.

Radiojournal kromě vysílání v českém a slovenském jazyce začal vysílat také v dalších jazycích. Postupně byla zařazována cizojazyčná vysílání pro československé občany jiných národnostních menšin (německé, maďarské, polské a rusínské vysílání). Vzhledem k 24 % zastoupení německého obyvatelstva největší podíl cizojazyčného vysílání představovalo vysílání v němčině.

S nástupem Hitlera k moci, okupací Československa a zřízením Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 byl rozhlas postupně podřizován

³ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 56. ISBN 80-86762-00-9.

⁴ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 94. ISBN 80-86762-00-9.

protektorátním úřadům. Nacisté si byli významu rozhlasu dobře vědomi. V počátku jim stačily personální změny na vedoucích místech rozhlasu a některá opatření technického rázu. Vysílání bylo časově i programově citelně omezeno a nacisté velmi sledovali, co a jakým způsobem je interpretováno, s jakým přízvukem či podtextem. Protože se během 2. světové války vysílalo na české území z různých míst ze zahraničí (za všechna lze jmenovat vysílání ze sídla exilové vlády v Londýně, či z Washingtonu a Moskvy), byl poslech zahraničního vysílání s okamžitou platností pod trestem káznice či smrti zakázán. Postupně byla některá z vysílacích zařízení na území státu Němci zabráná. Všechny podíly společnosti Český rozhlas byly převedeny na Říši a na Protektorát. K reorganizaci rozhlasu došlo k 1. říjnu 1940 a jedinými společníky Českého rozhlasu se stala Velkoněmecká říše, zastoupená říšským protektorem, a vláda Protektorátu, zastoupená předsedou vlády. O všech otázkách rozhlasu rozhodovala Správní rada, která byla nejvyšším orgánem společnosti. Příchod říšského protektora Heydricha v roce 1941 však znamenal konec omezené nezávislosti Českého rozhlasu. Poměry se zostřovaly, česká kultura byla stále víc potlačována a Český rozhlas měl být začleněn do systému říšských sdělovacích prostředků. K tomu již díky kapitulaci Němců a ukončení světové války nedošlo. Události v posledních dnech války při květnovém povstání, v němž rozhlas sehrál svou významnou roli, tvoří jednu z nejdůležitějších etap historie rozhlasu.

O dalším osudu československého rozhlasu se rozhodovalo před koncem války v rámci tzv. Košického vládního programu. Přestože byl rozhlas prohlášen za státní, jeho postavení nebylo dosud po právní stránce vyřešeno. V republice existovaly vedle sebe totiž dvě rozhlasové společnosti, a to Český rozhlas jako postátněná společnost s. r. o., podřízená od roku 1945 ministerstvu informací a Slovenský rozhlas, podřízený Povereníctvu pre informácie, které na něj uvalilo 25. září 1945 národní správu. Mezi ministerstvem informací a ministerstvem pošt byla

uzavřena dohoda, která vymezovala jejich kompetence, kdy ministerstvu informací příslušely kompetence v oblasti tvorby a vnitřního technického zařízení studií, zatímco ministerstvo pošt spravovalo kabeláž a vysílače.

Snaha komunistů ovládnout rozhlas byla evidentní, jejich úsilí však začalo ještě dříve. V roce 1944 byla na základě jednání komunistického exilu v Moskvě vypracována tajná instrukce, podle níž měli mít komunisté v rukou všechny nástroje masového působení na národ, protože rozhlas byl v té době zcela logicky považován za nejvlivnější prostředek. Komunistické straně se postupně dařilo ovládnout v rozhlase všechny významné posty, a tím dosáhnout rozhodujícího vlivu. Ostatní demokratické strany podcenily význam rozhlasu jako nástroje propagandy a nepostavily se důrazně proti začlenění rozhlasu pod ministerstvo informací a ani proti obsazení klíčových míst v rozhlase členy KSČ a tímto přístupem do značné míry tento stav umožnily. Po komunistickém puči v únoru 1948 a následném schválení zákona č. 137/1948 Sb. dne 13. dubna 1948, kterým byl rozhlas zestátněn, přešel rozhlas zcela do služeb KSČ. Vznikl tak státní podnik Československý rozhlas, který kromě toho, že soustředil veškeré technické i programové provozy, spojil i Český a Slovenského rozhlas. Rozhlas již přestal být zcela nestranným ve smyslu politickém a začal zaujímat stanoviska k současnému dění a angažoval se na podporu vládní politiky. Stával se stále více hlasatelem názorů KSČ a mimo jiné se stal důležitým spoluorganizátorem všech masových akcí pořádaných na podporu Gottwaldovy vlády.

Poválečná Evropa byla charakteristická podstatným rozšířením vlivu Sovětského svazu a celkově politickou orientací doleva, což vedlo k studené válce a zostření ideologického boje. Komunistická strana se snažila o izolaci země od informací a názorů a ideologií, které byly v rozporu s jejich oficiálními stanovisky. V důsledku toho byla postupně zastavena činnost všech západních tiskových agentur. Dne 1. května 1951 zahájil provoz stálý vysílač Svobodné Evropy a rozšířil tak vysílání v české

a slovenské řeči Hlas Ameriky, BBC, v Kanadě a dalších zemích. Z tohoto důvodu byl vybudován rozsáhlý systém tzv. radioobrany a Československý rozhlas, jako prodloužená ruka komunistů, v 50. letech začal rušit slyšitelnost vysílání ze zahraničí.

Léta 1950–1952 byla pro rozhlas charakteristická vysíláním velkých politických procesů. Vše, co se vysílalo, podléhalo kontrole, proto i vysílání těchto procesů probíhalo podle předem daného scénáře. Záznamy před samotným vysíláním musely projít potřebnými úpravami.

Samotný rozhlas prošel několika vlnami personálních čistek a v roce 1952 došlo k jeho zásadní reorganizaci podle sovětského vzoru. O rok později byla zavedena státní cenzura – HSTD (Hlavní správa tiskového dohledu). Do vysílání nesměl být zařazen žádný pořad, jehož text by nebyl opatřen schvalovacím razítkem pracovníka HSTD. Cenzuře podléhaly i veškeré reportáže, rozhovory a další snímky natáčené na magnetofonový pás. „Občanům republiky se měly dostat informace jen v takové míře a podobě, aby jejich ideologický vliv nebyl v rozporu s oficiální politikou.“⁵

Událostí pro tuto dobu velkou svým významem však bylo zahájení vysílání Československé televize v roce 1953. Obě organizace, rozhlas i televizi spravoval jeden řídicí orgán s jedním rozpočtem. Tato situace byla neúnosná a vláda schválila zřízení samostatného orgánu státní správy – Československého výboru pro rozhlas a televizi (ČVRT), který řídil činnost dvou samostatných organizací s vlastními oddělenými rozpočty.

Krátce poté došlo k dalším změnám, kdy na základě vládního usnesení č. 807 ze 30. září 1959 O změnách v organizaci rozhlasu a televize byl ČVRT zrušen a obě instituce, jak Československý rozhlas, tak i Československá televize se staly samostatnými ústředními organizacemi, spadajícími pod státní rozpočet. Postavení Čs. rozhlasu bylo stanoveno

⁵ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 237. ISBN 80-86762-00-9.

nařízením vlády č. 63/1959 Sb.

První polovina 60. let přinesla řadu světových událostí, které nepřímo ovlivnily i situaci u nás. O rok později, co byl v roce 1960 zvolen prezidentem Spojených států amerických, se J. F. Kennedy setkal ve Vídni s nejvyšším sovětským představitelem N. S. Chruščovem u předběžných jednání o zmírnění mezinárodního napětí. Slibně vyvíjející se situaci zhoršilo vybudování berlínské zdi a atentát na J. F. Kennedyho. V západních zemích citelně přibylo levicových nálad, které vyústily v bouřlivé studentské protivládní demonstrace, např. ve Francii a Itálii. Sovětský svaz prodělal vnitrostranický puč, kdy N. S. Chruščova nahradil L. I. Brežněv a v Řecku byla nastolena vojenská diktatura. Společenská atmosféra se uvolnila i u nás a přinesla uvolnění i v médiích, tedy i Československém rozhlasu, třebaže jen na krátkou dobu. „Do druhé poloviny šedesátých let vstupovala česká společnost pod vlivem mezinárodního dění s vnitřně rozštěpeným vedením. V ÚV KSČ nabírala na síle vnitřní krize, která se projevovala i na veřejnosti.“⁶

Toto pro rozhlas příznivé období však bylo násilně ukončeno okupací Československa 21. srpna 1968 vojsky Varšavské smlouvy. „Situaci, v níž se rozhlas během sedmi srpnových dnů ocitl, a role, kterou na sebe převzal, je možné do jisté míry srovnat se situací v květnu roku 1945.“⁷ V tomto dramatickém srpnovém týdnu, který následoval bezprostředně po obsazení republiky, kdy byli odvečeni vedoucí představitelé státu, kdy zemi hrozil chaos, zůstal rozhlas jako jediný, jenž se ujal role jak informační, tak organizátorské a integrující společenské dění. Toto období patří k jedné z nejvýznamnějších kapitol historie rozhlasového vysílání na našem území.

Postupně, ale zejména pak od dubna 1969, nastal proces tzv. normalizace, který znamenal návrat k totalitnímu pojetí socialismu a který

⁶ JEŠUTOVÁ, Eva, et. al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 290. ISBN 80-86762-00-9.

⁷ JEŠUTOVÁ, Eva, et. al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 338. ISBN 80-86762-00-9.

zasáhl všechny složky společnosti, rozhlas nevyjímaje. Rozhlas prodělal radikální personální proměnu, kdy pro svůj politický názor byla nucena odejít třetina zaměstnanců rozhlasu, převážně redaktorů a na jejich místa byli přijímáni noví, kádrově a politicky prověřeni zaměstnanci a jejichž odborná způsobilost byla posuzována až v druhé řadě. Změn nebyla ušetřena ani programová skladba a náplň vysílání. Rozhlas byl opět nucen plnit roli nástroje k šíření stranické propagandy.

V tomto duchu fungoval Československý rozhlas až do roku 1988, kdy pod vlivem tzv. perestrojky se vysílání Československého rozhlasu postupně vracelo k cílům nezaujatě informovat, vzdělávat a bavit. K podstatné změně ve vývoji rozhlasu dochází po sametové revoluci v listopadu 1989, kdy se rozhlas stává dne 1. ledna 1992 přijetím zákona č. 484/1991 Sb. nejen nezávislým médiem, ale současně vznikem duálního systému ztrácí své monopolní postavení.

Samotnému přijetí zákona však předcházela transformace Československého rozhlasu, která spočívala především ve vzniku dvou samostatných národních rozhlasů a zachování rozhlasu federálního. Dne 20. března 1991 byl Federálním shromážděním schválen zákon č. 136/1991 Sb., o rozdělení působnosti mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Českou republikou a Slovenskou republikou ve věcech tisku a jiných informačních prostředků (tzv. malý kompetenční zákon). „Právní norma převedla do působnosti České republiky a Slovenské republiky například naplňování zásad státní informační politiky ve vztahu k médiím, výkon státní správy, zejména udělování licencí rozhlasovým a televizním organizacím, které působily na území ČR a SR, a rovněž možnost zřizovat a spravovat rozhlasové a televizní organizace, pokud šlo o subjekty působící na území ČR a SR, a přijímat právní úpravu jejich postavení. Zákon stanovil i způsob vzniku elektronických médií obou republik – delimitací majetku a zaměstnanců z federálních médií. V kompetencích federace zůstala pouze média s působností na území celé

ČSFR a určování zásad státní informační politiky ve vztahu k hromadným sdělovacím prostředkům, a to v součinnosti s orgány republik.“⁸

2.3 Povinnosti Českého rozhlasu dané ze zákona

Jak bylo v úvodu kapitoly řečeno, zřízení Českého rozhlasu bylo dáno zákonem č. 484/1991 Sb., a kromě povinností je v něm vymezena i nezávislost Českého rozhlasu.

První paragraf zákona o Českém rozhlasu právně zasazuje instituci rozhlasu do mediálního kontextu a sděluje, jakým majetkem disponuje, a zejména pak zdůrazňuje fakt, že se nejedná o státní organizaci, což znamená, že rozhlas není státem financován, tudíž by nemělo dojít k jeho přímému řízení státem. To je velmi podstatné, protože z doby nacistické okupace a komunistické totality víme, jak neblahé následky zpolitizování rozhlasu a televize přinášelo.

V § 2 zákona č. 484/1991 Sb.⁹, ve znění pozdějších předpisů se říká, že:

„(1) Český rozhlas poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením rozhlasových programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky a do zahraničí (dále jen „veřejná služba v oblasti rozhlasového vysílání“).

(2) Hlavními úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání jsou zejména

- a) poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů,*
- b) přispívání k právnímu vědomí obyvatel České republiky,*
- c) vytváření a šíření programů a poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost,*

⁸ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 415. ISBN 80-86762-00-9.

⁹ Příloha č. 1

sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti,

d) rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky včetně příslušníků národnostních nebo etnických menšin,

e) výroba a vysílání zejména zpravodajských, publicistických, dokumentárních, uměleckých, dramatických, sportovních, zábavných a vzdělávacích pořadů a pořadů pro děti a mládež.“¹⁰

Druhý paragraf téhož zákona vymezuje pojem veřejná služba a vysvětluje, co je jejím obsahem a jaké je její poslání. Dostáváme se k zmiňovanému problému, co přesně je objektivní, vyvážené vysílání a zda-li je vůbec možné tuto povinnost naplnit. Domnívám se, že do určité míry ano. Přispívá k tomu žánrové vyhrazení jednotlivých stanic, a to jak tří celoplošných, tak i specializovaných, vysílajících na internetu, popř. v síti veřejného multiplexu, čili digitální formou. Musí tomu tak být, protože tak širokou škálu by nemohla vyváženě jedna stanice pojmout.

Třetí paragraf zákona č. 484/1991 Sb. hovoří o naplnění veřejné služby z hlediska jeho technických možností. Jsou zde zmiňovány celoplošné stanice, jimiž jsou okruhy ČRo 1 Radiožurnál - stanice profilovaná jako informační, dále ČRo 2 Praha, která je koncipována jako stanice pro celou rodinu a do třetice ČRo 3 Vltava, tzv. kulturní stanice. Tyto stanice jsou šířeny formou analogového vysílání v pásmu velmi krátkých vln, ale i ve formě vysílání digitálního – zde společně s tematickými stanicemi, zpravodajským kanálem Rádio Česko, stanicí orientující se na vážnou hudbu D-dur, Radiem Wave pro mladé a vědeckou stanicí ČRo Leonardo. Politicko–publicistické vysílání zastupuje stanice ČRo 6 – dříve Svobodná Evropa, jejíž vysílání probíhá pouze ve večerních hodinách na středních vlnách. Nabídka tematických stanic byla rozšířena o nový, nadstaniční web

¹⁰ Příloha č. 1

Českého rozhlasu ČRo Jazz, který integruje jazzový obsah z různých stanic do jedné stránky a jehož součástí je webové rádio Euro Jazz. Pochopitelně vedle těchto stanic ještě téměř každý region šíří prostřednictvím velmi krátkých vln svou stanicí. Problematika regionálních stanic je rozebrána v kapitole věnované budoucnosti rozhlasu a jeho produkční funkci ve srovnání s funkcí reprodukční.

V souvislosti s naplňováním veřejné služby je povinností Českého rozhlasu zřizovat síť vlastních zpravodajů a v neposlední řadě vytvářet a udržovat archivní fondy a podílet se na jejich využívání jako součásti národního kulturního bohatství. Skutečnost, že rozhlas disponuje majetkem z dob Československého rozhlasu, tedy i jeho archivem, znamená, že může být naplněna tato z velmi žádaných služeb, a sice občasná reprizování pořadů ze zlatého fondu ČRo.

Kromě vysílání na území České republiky provozuje rozhlasové vysílání do zahraničí na jednom rozhlasovém programu v pásmu krátkých vln, přičemž musí splňovat podmínky jako v případě vysílání na území státu a zároveň musí přispívat k propagaci dobrého jména České republiky.

Dalším znakem média veřejné služby je existence nezávislé Rady Českého rozhlasu (dále jen Rada), která je dána § 4 zákona č. 484/1991 Sb. a kterým se uplatňuje právo veřejné kontroly činnosti Českého rozhlasu. Rada je devítičlenná, volená Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky tak, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy. Její práva a povinnosti jsou dále rozvinuty v § 5 až § 8. Rada je volena na šestileté funkční období a v zájmu zachování objektivit je vždy po 2 letech nově volena třetina jejich členů. Ze své činnosti se odpovídá Poslanecké sněmovně. Poradním orgánem Rady ve věcech kontroly hospodaření ČRo je pětičlenná dozorčí komise volená Radou na 2 roky a která sleduje, zda jsou finanční prostředky a majetek Českého rozhlasu využívány účelně a hospodárně. Její činnost, povinnosti a pravomoci jsou vymezeny v § 8a a § 8b.

Paragraf č. 9 je věnován Generálnímu řediteli rozhlasu, kterého jmenuje Rada na základě výsledku výběrového řízení na funkční období 6 let a který je i Radě odpovědný ze své činnosti.

2.4 Statut a Kodex Českého rozhlasu

Důležitou součástí funkčnosti rozhlasu je Statut Českého rozhlasu,¹¹ který byl vydán na základě zákona o Českém rozhlasu a který upravuje postavení Českého rozhlasu, jeho majetkové poměry, hospodaření, hlavní úkoly, programové zásady, kontrolu veřejností, zásady organizace a řízení, poskytování vysílacího času, přístup k informacím a vysílání do zahraničí. Ve statutu jsou zakotveny zásady organizace a řízení, které rozdělují ČRo na úsek programu, správní úsek, úsek techniky a úsek strategického rozvoje. Jednotlivé úseky řídí ředitelé podřízeni generálnímu řediteli, statutárnímu orgánu rozhlasu. Generální ředitel činí právní úkony jménem instituce, řídí její činnost, vydává programové zásady, pracovní a organizační řád, určuje pravidla vnitřní ekonomiky a podává různé druhy návrhů k projednání Radě Českého rozhlasu.

Dalším řídicím a závazným dokumentem je Kodex Českého rozhlasu,¹² vycházející rovněž ze zákona o Českém rozhlasu a v souladu s posláním a vymezením rozhlasového vysílání jako služby veřejností tak, jak ji definovaly státy Rady Evropy a Evropské unie, jsou v něm zformulována všechna pravidla pro naplňování veřejnoprávní funkce Českého rozhlasu, jejichž pilířem je nezávislé a svobodné tvoření a šíření rozhlasových programů. Dále pak definuje rozhlas, co by instituci, která podporuje soudržnost společnosti, odmítá jakoukoli formu diskriminace či segregace, poskytuje nezávislé zpravodajství a vytváří programové schéma tak, aby zaujalo jak širokou veřejnost, tak i menšinové skupiny.

Český rozhlas je už tradiční médium, které mělo od svých prvopočátků

¹¹ Příloha č. 2

¹² Příloha č. 3

ráz informační, i když ne vždy demokratický, a proto je i v kodexu zakotvena potřeba svobody slova a tvorby, které podporují demokratické myšlení.

Jak stanoví zákon, musí být činnost Českého rozhlasu nezávislá, nestranná, neutrální a v souladu s platným právním řádem. Nikdo mimo pracovníků rozhlasu nesmí rozhodovat o programovém či zpravodajského schématu a pracovník ČRo nesmí podléhat žádnému tlaku nebo lobby. Programové a zpravodajské schéma je tvořeno tak, aby bylo vyvážené a objektivní, není tedy možné, aby se do něj dostaly informace, které prosazují politické a hospodářské zájmy, popřípadě informace nerelevantní. Důležité je také zmínit, že ani pro ČRo není přípustné, aby svých relací zneužíval k prosazování vlastních zájmů. Veškeré vysílání rozhlasu by mělo primárně směřovat k uspokojení posluchače, který má možnost na vysílání reagovat a hodnotit jej. Český rozhlas mimo jiné věnuje zvláštní pozornost dětskému posluchači a přizpůsobuje mu také skladbu vysílání, nabízí především zprostředkování tradice české i světové pohádky, rozhlasové hry pro děti a mládež, soutěže, vzdělávací a výchovné pořady. Přispívá rovněž ke kulturní orientaci a popularizaci sportu.

Kodex předkládá Rada Českého rozhlasu ke schválení Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky.

2.5 Financování Českého rozhlasu

V souvislosti s problematikou financování Českého rozhlasu bych se rád ohlédl do nedávné historie a připomněl tzv. boj o koncesionářské poplatky. V době, kdy je vyvíjen tlak na zrušení koncesionářských poplatků, které zaručují jistou nezávislost médií veřejné služby, je takové ohlédnutí namístě.

Před listopadem 1989 byly výnosy z rozhlasových poplatků příjmem státního rozpočtu, jehož součástí byl i rozpočet Československého rozhlasu. Transformace státního rozhlasu na rozhlas veřejné služby na počátku

devadesátých let přinesla kromě jiného i oddělení rozpočtu Českého rozhlasu od rozpočtu státního. „Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, definoval tři zdroje příjmů rozhlasu veřejné služby:

- 1) výnos ze sazeb za používání rozhlasových přijímačů (zkráceně označované jako uživatelské či rozhlasové poplatky),
- 2) výnos z reklamního vysílání a
- 3) příjem z vlastní podnikatelské činnosti.

Hlavním zdrojem příjmů Českého rozhlasu byly a jsou právě výnosy ze sazeb za používání rozhlasových přijímačů. Uživatelské poplatky se na příjmech rozhlasu veřejné služby podílely v devadesátých letech z více než 85 procent.“¹³

Devadesátá léta, ale i počátek nového století jsou však charakteristické neochotou politické reprezentace zvyšovat rozhlasové poplatky nutné k zajištění odpovídajícího financování rozhlasu veřejné služby. Tehdejší generální ředitel Českého rozhlasu Vlastimil Ježek zdůrazňoval nutnost zákonného vymezení umožňující vymáhání těchto poplatků, vzhledem k tomu, že koncesionářské poplatky jsou hlavním zdrojem příjmů rozhlasu. Podle tehdejší právní úpravy neměl rozhlas ani možnost tento poplatek vymáhat soudní cestou. „Zvyšující se ztráty Českého rozhlasu vedly generálního ředitele k tomu, že v listopadu 1993 požádal vládu a ministerstvo financí o zvýšení rozhlasového poplatku. Žádost však nebyla vyslyšena.“¹⁴ Za této situace chtěl Vlastimil Ježek ukončit vysílání celoplošné stanice Radiožurnál na dlouhých vlnách a omezit i vysílání na středních vlnách. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání s omezením vysílání nesouhlasila a spolu s Radou Českého rozhlasu opětovně podala návrh Českého rozhlasu na zvýšení rozhlasových poplatků. Návrh byl v březnu 1994 podpořen komisí Poslanecké sněmovny pro sdělovací

¹³ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 433. ISBN 80-86762-00-9.

¹⁴ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 433. ISBN 80-86762-00-9.

prostředky a tím byla otevřena cesta ke vzniku zákona o rozhlasových a televizních poplatcích, který nakonec 8. prosince 1994 pod číslem 252/1994 Sb. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR schválila.

Tato právní norma ukládala povinnost platit rozhlasový poplatek ze zařízení technicky způsobilého k příjmu a k reprodukci vysílání Českého rozhlasu (dále jen "rozhlasový přijímač"), přičemž právnickým osobám zákon stanovil povinnost platit rozhlasový poplatek z každého rozhlasového přijímače, kdežto fyzickým osobám pouze z jednoho přijímače, bez ohledu na počet dalších přijímačů, které vlastnily a užívaly. Zákonem bylo Českému rozhlasu umožněno neplatiče sankcionovat a domáhat se svého práva i soudní cestou.

„Zákon č. 252/1994 Sb. zároveň zvýšil od 1. dubna 1995 rozhlasový poplatek z 20 Kč na 25 Kč. Ještě před začátkem platnosti nové právní normy o rozhlasových a televizních poplatcích zahájily Český rozhlas a Česká televize proti neplatičům poplatků společnou kampaň. Jejím cílem bylo nejen zvýšit platební morálku majitelů přijímačů, ale zároveň vytvořit u veřejnosti širší povědomí o tom, co to jsou uživatelské poplatky a proč se platí.“¹⁵ Přestože nový zákon neumožňoval přímou kontrolu domácností, společná kampaň přispěla k navýšení počtu plátců a již v první polovině roku 1995 platilo rozhlasový poplatek 2 900 000 domácností. Bohužel nový zákon „nezavedl institut tzv. indexace rozhlasových a televizních poplatků, tj. pravidelné zvyšování sazby poplatku v závislosti na inflaci,“¹⁶ což považovali tehdejší ředitelé Českého rozhlasu a České televize Vlastimil Ježek a Ivo Mathé za chybu. Myšlenka zakotvení indexace rozhlasových a televizních poplatků do zákona narážela na odpor poslanců v Poslanecké sněmovně.

„Pravidelné navyšování koncesionářských poplatků v závislosti na

¹⁵ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 434. ISBN 80-86762-00-9.

¹⁶ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 434. ISBN 80-86762-00-9.

inflaci by nepochybně posílilo nezávislost médií veřejné služby na politicích. To byl pravděpodobně hlavní důvod, proč politická elita ve své většině se zakotvením indexace poplatků do zákona nesouhlasila¹⁷ a ponechala si pravomoc rozhodovat o zvýšení těchto poplatků pouze změnou zákona.

„Po navýšení rozhlasových poplatků od 1. dubna 1995 se finanční situace Českého rozhlasu radikálně změnila. V roce 1995 dosáhl poprvé zisku, a to ve výši 50 milionů korun, přičemž byly vypořádány účetní ztráty z let 1993 a 1994.

S další žádostí o zvýšení rozhlasového poplatku se vedení Českého rozhlasu obrátilo na Poslaneckou sněmovnu ve druhé polovině roku 1996, kdy navrhlo, aby se poplatky za užívání rozhlasového přijímače zvýšily z 25 Kč na 45 Kč. Předseda Stálé komise Poslanecké sněmovny pro sdělovací prostředky Jan Kasal (KDU-ČSL) však označil navrhované navýšení za nadsazené.¹⁸

Návrh novely zákona o rozhlasových a televizních poplatcích začala Poslanecká sněmovna projednávat v únoru 1997. Novela počítala s tím, že se rozhlasový poplatek zvýší z 25 na 35 korun. Zákonodárci ji schválili hned v prvním čtení. Do hry však vstoupila soukromá rádia. Prostřednictvím Asociace provozovatelů soukromého vysílání (APSV) napsala zákonodárcům dopis, v němž v souvislosti s uvažovaným zvýšením poplatků žádala radikální omezení vysílání reklamy v Českém rozhlase včetně odstranění veškerých jeho komerčních aktivit.

Generální ředitel Českého rozhlasu Vlastimil Ježek přistoupil na kompromis a v květnu 1997 uzavřel s APSV dohodu, v níž se Český rozhlas zavázal ke snížení vysílání reklam na maximálně tři minuty pro každý celoplošný okruh a pět minut pro každý regionální okruh denně

¹⁷ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 434. ISBN 80-86762-00-9.

¹⁸ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 435. ISBN 80-86762-00-9.

s podmínkou nepřevoditelnosti nevyužitých minut. Náhradou pak bylo navýšení rozhlasového poplatku z 35 na 37 korun měsíčně. Novela byla schválena zákonem č. 135/1997 Sb. Zástupci APSV se s vedením Českého rozhlasu dohodli zajistit ve svých rádiích reklamní kampaň za placení rozhlasových poplatků.

„O další navýšení rozhlasových poplatků z 37 Kč na 42 Kč požádala Rada ČRo Poslaneckou sněmovnu koncem roku 1998. Poslanci však návrh odmítli s tím, že ke zvyšování poplatku nejsou žádné ekonomické důvody.“¹⁹

Politická reprezentace nebyla ochotna zvyšovat médiím veřejné služby poplatky. Události na přelomu let 2000-2001, které jsou veřejnosti známy jako krize v České televizi, naopak tuto neochotu posílily. Žádosti nového vedení Českého rozhlasu, České televize a kontrolních rad médií veřejné služby o zvýšení poplatků zůstávaly nevyslyšeny a argumenty ignorovány.

Prvním náznakem změny postoje politické elity byl úmysl prosadit jak zákonná ustanovení, vedoucí k vymahatelnosti rozhlasového a televizního poplatku, tak způsob jeho indexace, který do svého programového prohlášení zapracovala po volbách v červnu 2002 koaliční vláda premiéra Vladimíra Špidly (ČSSD).

Spory o další navýšení poplatků trvaly víc než sedm let. V březnu 2003 předložil tehdejší ministr kultury Pavel Dostál Poslanecké sněmovně vládní návrh novely zákona o rozhlasových a televizních poplatcích, který také poslanci po připomínkách Senátu v červnu 2004 odmítli. Teprve poté, co došlo k dohodě ředitelů všech tří celoplošných televizních stanic (ČT, Novy a Primy) o postupném útlumu vysílání reklamy v ČT do roku 2008, se jako politicky průchozí ukázala novela zákona o televizních a rozhlasových poplatcích, kterou se měl zvýšit rozhlasový poplatek z 37 na 45 korun a kterou Parlament ČR schválil 5. srpna 2005 (zákon č. 348/2005 Sb.).

¹⁹ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 435. ISBN 80-86762-00-9.

Tímto zákonem bylo nově určeno, kdo je plátcem rozhlasových poplatků. Povinnost platit rozhlasový a televizní poplatek se rozšířila na každou domácnost, která odebírá elektrický proud, pokud neoznámí a čestným prohlášením nepotvrdí opak. Indexaci poplatků se však vysílatelům veřejné služby (Českému rozhlasu a České televizi) ani tentokrát nepodařilo do této novely zákona o rozhlasových a televizních poplatcích prosadit.

Postupnou novelizací zákona č. 484/1991 Sb. byl čas vyhrazený reklamě snížen až na maximálně povolené 3 minuty z denního vysílacího času na každém celoplošném okruhu a na 5 minut z denního vysílacího času na každém regionálního okruhu. K 21. 5. 2002 bylo ustanovení pojednávající o čase vyhrazeném reklamě ze zákona č. 484/1991 Sb. vypuštěno úplně, stejnou problematiku, včetně dalších upřesňujících podmínek totiž řešil a nadále řeší zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání (dnes zák. č. 231/2001 Sb.). Dalšími zdroji financování Českého rozhlasu jsou dle zákona č. 484/1991 Sb. rozhlasové poplatky a příjem z vlastní podnikatelské činnosti, jejíž pravidla stanovuje § 11 zákona o Českém rozhlase. Tato podnikatelská činnost musí souviset s hlavní činností rozhlasu a nesmí ohrozit hlavní úkoly rozhlasu stanovené mu § 2 téhož zákona, přičemž tyto zdroje může použít pouze k plnění svých úkolů vymezených mu § 2 a § 3 zákona. Posledním zdrojem příjmů rozhlasu je refundace nákladů spojených s provozem rozhlasového vysílání Českého rozhlasu do zahraničí (podle § 3, odst. 2), tedy jedné z činností, kterou je naplněna veřejná služba a které dle § 10, odst. 2 zákona č. 484/1991 Sb. (ve znění k 1. 7. 2009) hradí Česká republika ze státního rozpočtu.

3. Technologicko-kulturní rozvoj od analogového živého vysílání, přes možnost záznamu pomocí gramofonových desek, fólií, magnetofonových pásků, rozvoj stereofonie až k rozvoji internetu a digitálního vysílání

Nejdříve si stručně charakterizujme analogový a digitální záznam. Analogový záznam obecně umožňuje uložit spojitý fyzikální jev (zde zvukové vlnění) převodem na spojitý signál mechanický či elektrický, který je zaznamenán na vhodné médium (gramofonová deska, magnetický pás). Při digitalizaci se analogový elektrický signál převede na řadu diskrétních hodnot (mnohotisíckrát za vteřinu), které jsou uloženy v číslicové (digitální) podobě. Digitální informace je ve své podstatě jednoduchá, dá se s ní lépe a mnohotvárněji pracovat a při jejím zpracování či reprodukci se její kvalita nezhoršuje jako u zpracování analogového.

Počátky rozhlasového vysílání jsou ale spojeny s ryze živým vysíláním, záznamová technika nebyla v rozhlasu dosud známa. Jistěže již od konce 19. století a zejména pak ve 20. letech 20. století byly pořizovány gramofonové nahrávky, nicméně první zmínky o možnosti záznamu vysílání spadají přibližně do roku 1930, kdy se nahrávalo na voskové kotouče, tzv. vosky, na něž se pořizoval záznam obdobně jako na gramofonové desky. Kapacita takového záznamu byla pouhých pět minut. Za velký technický pokrok byl považován záznam závěru fotbalového utkání mezi ČSR a Jugoslávií 9. října 1932 na voskovou fólii a jeho zpožděné odvysílání, protože se časově kryl s dojednaným přenosem opery.

Brzy se začalo nahrávat do povlakové desky s želatinovým povrchem, později naneseným na hliníkovou fólii, z níž se snímal zvuk speciální plochou zahnutou jehlou ze standardního gramofonu s přenoskou na výměnné jehly. Desky byly určeny především k archivním účelům. Rozhlasový záznam se rychle prosazoval, tím spíše, že jeho zahájení dalo na sebe čekat.

Další pokrok přinesla anglická firma Marconi-Stille, která v roce 1935 dodala robustní zařízení „blattnerphon“ s možností záznamu na ocelový pás. Jeho kotouče o průměru zhruba šedesát centimetrů navinuly asi tři kilometry pásku s třiceti minutami záznamu a vážily dvanáct kilogramů. Nahrávala se samozřejmě také hudba. Kromě váhy bylo jeho nevýhodou, že se záznam na rozdíl od pozdějších magnetofonů nedal zastavit a nastavit, musela se tedy plynule a vcelku nahrávat celá půlhodina. Často se pásu užívalo k zachycení přímo vysílaného programu (hry, skladby) pro možnost reprízy.

Mnohem vyšší kvalitu záznamu přinesl v roce 1938 optický záznam (systém Philips-Miller) na celuloidový filmový pás, který měl stálost zvuku a dal se stříhat a užíval se hlavně k hudebním nahrávkám. A konečně koncem téhož roku přibyl první magnetofon K-4 německé firmy AEG, určený pro potřeby reportérů. Pro studiové nahrávky mluveného slova se stále používaly robustní blattnerphony.

Zmínili jsme první magnetofon, který byl používán zejména pro reportážní účely. Zajímavostí budiž, že se pro záznam používaly pásky, které měly papírový podklad, dalo se v něm stříhat, nicméně záznam se musel přetočit na médium, ze kterého šlo vysílat. Touto metodou se pracovalo cca do let 1942-1943. V určitém období nebyl tento přepis pouze nutností, ale zároveň i jistým vynucením tehdejší cenzurou, která, když už povolila odvysílat konkrétní reportáž, chtěla mít jistotu, že bude přepsána na nesmazatelné médium – tedy především na fólii, kterou šlo maximálně zničit, ale nedalo se z ní už nic vystříhat. Kolem roku 1943 se začínají objevovat další možnosti magnetofonového záznamu. Jednalo se především o tzv. vrstevné pásky s acetyl-celulózovou podložkou. Z těchto pásků se už dalo vysílat. V podstatě na tomto principu byly zachovány magnetofonové pásky i v budoucnosti, pouze materiál se zkvalitňoval.

Přenosová technika s požadavkem na pohotovost, spolehlivost a operativnost musela být zastoupena domácí výrobou ne příliš kvalitních

magnetofonů. Až v druhé polovině šedesátých let začaly být k dispozici magnetofony dovezené ze západu. Mezi nejpoužívanější a nejžádanější patřily značky Uher (NSR) či Nagra (Švýcarsko), ve své době špičkové výrobky užívané i ve vyspělých rozhlasových zemích. Rozvoj přenosové techniky, včetně její mobility přispěl podstatným způsobem k restrukturalizaci programu a k jeho operativnější a samostatnější tvorbě. Umožňoval jak intimitu, tak větší otevřenost natáčených rozhovorů, zvýraznila se osobitost projevu aktérů a záznam měl přirozenější zvuk i atmosféru. „Byl to zlatý věk reportérů a přenosové techniky, v němž se účelně dařilo spojovat funkci reportéra, dramaturga, režiséra a technika v jedné osobě. Stříhový magnetofon ("stříhačka") se stal v redakci nezbytností.“²⁰ Stříhání se provádělo ručně nůžkami a pásek byl spojován leptáním jeho citlivé vrstvy. Později byl tento způsob nahrazen používáním tzv. slepek.

Fakt, že pásky domácí provenience nebyly příliš kvalitní a drahé pásky ze západu díky nedostatku deviz byly jednotlivým redakcím přidělovány, vedl k jejich přepisování. Na vině byl i nedostatek skladovacích prostor pro pásky a neexistence uceleného archivu. Až počátkem 50. let vznikla tzv. denní fonotéka, posléze se ucelil archiv hudební redakce a archiv vlastní rozhlasové tvorby. V podstatě si jednotlivé redakce samy archivovaly vlastní záznamy. První fungující pravidla pro archivaci a skartaci byla stanovena v polovině 70. let a až v roce 1987 vznikla tzv. výběrová a skartační komise, jejíž členové byli vybíráni ze všech redakcí. Archivace sice byla ovlivněna jistým řádem, který vycházel z obecně platných archivářských zákonů, ale promítaly se zde i osobní zájmy jednotlivců. Jakási koncentrace veškerých archivních fondů vznikla až ve 2. polovině 80. let a teprve oficiálně roku 1996 vznikl ucelený archiv, tzv. Archivní a programové fondy. V současnosti jsou archivní nahrávky digitalizovány a ukládány na média s delší životností, než mají původní fólie či

²⁰ JEŠUTOVÁ, Eva, et. al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 330. ISBN 80-86762-00-9.

magnetofonové pásky. Současné technologie umožňují archivovat nejen vybrané pořady, ale celá vysílání celoplošných a regionálních stanic. Archiv se tak rozrůstá prakticky neustále.

K tzv. mazání stop však docházelo nejen z provozně–technických důvodů. Dělo se tak už od samého počátku německé okupace. Tehdy se mazaly nahrávky se sebemenším náznakem nesouhlasu či kritiky proti nastupujícímu fašismu. Zachovala se například jen malá část pořadu Okénko, vysílaného v roce 1938. Tento pořad měl posilovat národní sebeuvědomění. K mazání docházelo i po válce, kdy byly houfně likvidovány stopy vysílání po kolaborantech, např. z pronacistických skečů vysílaných od roku 1941 se zachoval pouhý zlomek. Počátek padesátých let je spjat s mazáním dokladů politického vývoje do roku 1948, kupř. vystoupení exilové vlády v BBC či pravidelné válečné příspěvky Jana Wericha a Jiřího Voskovce, které byly vysílány z Bostonu. K dalšímu mazání stop a přehodnocení došlo po roce 1956, kdy byl vyzdvižen kult Stalinovy osobnosti. Tady např. byly paradoxně smazány téměř všechny projevy Klementa Gottwalda. Až v 90. letech se ukázalo, že nejsou nenávratně ztraceny, že byly uloženy v archivu ministerstva vnitra a v tehdejším Ústavu dějin marxismu-leninismu.

Podobný osud potkal i nahrávky kolem roku 1968. Po srpnu 1968 docházelo k likvidaci záznamů z ideologických důvodů, ale také i k zametání stop, kdy někteří redaktoři mazali vlastní pořady, které by mohly být pozdějším argumentem pro jejich možný postih. Opět až v 90. letech vyšlo najevo, že některé z nahrávek považovaných za nenávratně ztracené se přece jen dochovaly. Vždy se našli tací, kteří zcela neuposlechli příkazům shora, ale uvědomovali si historický význam těchto záznamů. Na tomto místě je nutné vyzdvihnout prozíravost a odvahu řady statečných rozhlasáků, kteří před horlivostí a pomstychtivostí normalizátorů uchránili třeba projevy z tzv. Pražského jara, a to tak, že na krabice s těmito pásky změnili jmenovku a katalogizační číslo. Jiní technici a režiséři

zachránili řadu snímků zase ve svých soukromých archivech. K tomu hodně napomohla neucelenost rozhlasového archivování. Nemazaly se však pouze politické či publicistické pořady, ale ve velké míře bohužel i pořady umělecké. Docházelo k mnohým nepochopitelným situacím, kdy na jedné straně byly v 80. letech zničeny i orchestrální hudební nahrávky Waldemara Matušky a jeho skupiny KTO (po emigraci zpěváka) a na straně druhé byla zachována řada nahrávek her, jejichž obsah vyloženě poukazoval na despotii, totalitářství (např. hra Milana Uhdeho *Výběrčí*). Překvapivě byla zachována i spousta režijních prací znelíbeného a z rozhlasu počátkem normalizace vyhozeného Josefa Henkeho, což už se nedá tvrdit o nahrávkách jeho kolegy režiséra Jana Fuchse. K záchraně her opět pomohly soukromé archivy. Je např. známo, že herec Jaroslav Kepka uchoval ve svém osobním archivu hry, které tehdejší normalizátoři smazali. Řada titulů byla smazána jen proto, že tvůrce, režisér či herec se stal s nástupem normalizace nevyhovujícím. Příkazy co nepouštět, koho nepouštět však dávali i různí poradci, mnohdy lidé, kteří nebyli pracovně s rozhlasem spojeni. Docházelo i k řadě absurdních situací, kdy např. musel být z Tylova Strakonického dudáka vystřižen text zhruba v tomto smyslu: „Vy jste taky z Čech? To musí být divná země, ty Čechy, že tam odtud tolik lidí odchází“. Zkrátka jakýkoli, třeba i sebemenší nežádoucí motiv – v tomto případě emigrace – nebyl vítán. To byl projev tehdejší cenzury. Tento princip se dá směle označit za zločin, ať už na kulturních hodnotách, či na osudech lidí. Listopadem 1989 však „mazací mánie“ neustala; ještě počátkem roku 1990 došlo k vymazání značné části archivních písní a mluveného slova s dobově velmi poplatnými texty. V těchto případech tak chtěl někdo pravděpodobně uchránit zúčastněné soudobé interprety.

Vraťme se však opět k technologickému vývoji. Důležitým okamžikem ve vývoji se stal rozvoj stereofonie. Ta je úzce spjata s rozvojem vysíláním na velmi krátkých vlnách (VKV), které se začalo šířit od prosince 1964. Počátky stereofonie v rozhlase se odehrávaly v experimentálním pracovišti

v moderní budově Československého rozhlasu v Plzni. Další pracoviště musela být pro stereofonní provoz nejdříve upravena. V Praze bylo jako první upraveno Studio A v Karlíně. „Dvoukanálový přenos několika krátkých hudebních snímků v pořadu Vysílá Studio A 1. března 1964 (s využitím rozhlasového přijímače s VKV a televizoru současně) byl jen improvizovaným předznamenáním dalších perspektiv rozvoje stereofonie na jediné nosné vlně.“²¹ Posluchačům, kterým se ukázka líbila, se tak otevřely nové možnosti auditivního vnímání a rozhlasovým tvůrcům zase prostor na experimentování v dosud netušených polohách výrazových prostředků. Objem stereofonního vysílání se rok poté, co se v roce 1965 v Praze překročilo k prvnímu neveřejnému stereofonnímu vysílání, zdvojnásobil. K rozvoji stereofonie docházelo zejména ve druhé polovině 70. let. Bylo využíváno hlavně v hudebních pořadech. „Speciální programové skupiny, které vznikly na sklonku sedmdesátých let při Hlavní redakci programu, přinesly do vysílání nové typy stereofonně realizovaných pořadů. Pořad 3 × 60, a to stereo (odpovědný redaktor Milan Rykl, moderátoři Ota Nutz, Pavel Tumlíř, Václav Čapek, Bronislava Znamenáčková) poprvé vysílaly stanice Vltava a Děvín 8. října 1977. Dveře dokořán se vysílaly od roku 1978, původně jako čtrnáctideník.“²²

Původně experimentálně zamýšlené vysílání mělo velký posluchačský ohlas. Šlo o typově náročnější uměleckou publicistiku (besedy ve studiu, sondy, reportáže apod.). Pořad 3 x 60, a to stereo měl své pravidelné rubriky – Hudební kuchyni, Hovory s posluchači, Chvilí s vážnou hudbou, literární část (připravovanou a dodávanou literárně-dramatickou redakcí), Dálnici pro písničku (nahrávky TOČRu a populární hudba z jiných zdrojů). Obsahovou část pořadu Dveře dokořán, do kterého přispívala krajská studia, tvořily převážně umělecká publicistika a tzv. dominanta, tedy většinou

²¹ JEŠUTOVÁ, Eva, et. al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 330 - 331. ISBN 80-86762-00-9.

²² JEŠUTOVÁ, Eva, et. al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 384 - 385. ISBN 80-86762-00-9.

rozhlasová kompozice, případně pásmo složené z autentických příběhů, forma „fíčru“ („fíčr“ z angl. feature – definice tohoto žánru není dosud pevně zakotvena, nicméně jde o druh rozhlasového dokumentu, který se vyznačuje jistou dynamikou a snahou o autentičnost zobrazovaného prostředí a při jeho tvorbě je kladen důraz na efektivní práci s prostředky, které rozhlas nabízí), dále pak vhodně volená hudba. Společným a rozhodujícím prvkem obou těchto pořadů se stávala osobnost průvodce – moderátora, který byl jak sjednocujícím elementem a kontaktní osobou, tak i hlavním dramaturgem stavby celého pořadu.

Nyní se posuňme k technologickému vývoji posledních dvaceti let 20. století. „Proměna technických možností rozhlasu jako masového média byla v posledních dvaceti letech především ve znamení tří jevů – digitalizace, miniaturizace a rozvoje počítačové techniky.

Rozhlas vstupoval do posledního desetiletí dvacátého století s analogovou technologií. Devadesátá léta znamenala přechod z analogového zpracování zvukového záznamu na zpracování digitální. Digitální zpracování zvukových záznamů omezilo roli klasických magnetofonových pásek a kazet, které byly nahrazeny digitálními nosiči (harddiskovými systémy, kompaktními disky, DAT-kazetami a minidisky).“²³

S digitalizací zvukového záznamu přišel i proces miniaturizace. Několikakilogramové magnetofonové přístroje, v nichž byl jako záznamové médium používán pás či kazeta, nahradil přístroj o hmotnosti dvě stě gramů označovaný slovem minidisk (originální označení Mini Disc). Přístroje, kromě své nízké hmotnosti, byly operativní a měly snadnou obsluhu. Kromě této drobné techniky zakoupil rozhlas v roce 1995 dva malé přenosové vozy (na bázi skříňového automobilu Volkswagen Transporter – v rozhlasové hantýrce přezdívané jako „kávěčka“ či „krátkovlnky“). Ty byly vybaveny směšovacími pulty a bezdrátovými mikrofony. Jejich výhodou byla

²³ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 437. ISBN 80-86762-00-9.

operativnost, která se projevila především při zajišťování přímého vysílání, tedy tvorbě rozhlasového zpravodajství a publicistiky, bez potřeby zdlouhavého zařizování klasických linek (pevných přenosových tras).

„Technickou novinkou, která posílila a pravděpodobně v budoucnu ještě zásadně posílí aktuálnost rozhlasového zpravodajství, je technologie digitální sítě integrovaných služeb ISDN (Integrated Service Digital Network).“²⁴ Tato širokopásmová telekomunikační síť umožňuje nejen přenos zvuku, ale i dat, textů a obrazu. V praxi to znamená, že si reportér může přímo v místě natáčení zřídit improvizované studio a z něho operativně vysílat, a to v téměř studiové kvalitě a za minimálních nákladů. Síť ISDN začala být využívána v roce 2002 pro vysílání přímých přenosů zápasů z fotbalových a hokejových stadionů.

V souvislosti s technologickými novinkami nelze pominout rozvoj výpočetní techniky. Obdobně jako v jiných institucích znamenala první polovina devadesátých let rychlý rozvoj počítačové sítě Českého rozhlasu. Stranou není možné také ponechat „sít sítí“ – internet. Od 1. ledna 2000 byla ustavena divize Český rozhlas 8 – Internet. Český rozhlas se už v témže roce mohl pyšnit rozsáhlým zpravodajským serverem (včetně zpravodajského serveru iŽurnál), který rozšířil a doplnil spektrum služeb nabízených posluchačům.

Prostřednictvím internetových stránek začaly vysílat čtyři nové okruhy Českého rozhlasu (Rádio Česko, D-dur, Leonardo, Rádio Wave) a nadstanice Euro Jazz.

²⁴ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2, 2003. s. 442. ISBN 80-86762-00-9.

4. Funkce rozhlasu

Kromě kulturních, sociálních, politických a dalších funkcí stojí vedle sebe dvě pro rozhlas stěžejní funkce, které dost dobře nemohou existovat jedna bez druhé. Na jedné straně reprodukční, na straně druhé pak funkce produkční. Reprodukční funkci lze chápat jako proces šíření samotného vysílání. Jejím důsledkem, krom vysílání samého, je nutnost přejímání pořadů od jiných subjektů, popř. výroba vysílání externími subjekty pro potřeby toho konkrétního rozhlasu. Reprodukční funkce je nezbytná pro samotnou existenci rozhlasu.

4.1 Reprodukční funkce rozhlasu

4.1.1 Reprodukční funkce v kontextu historie

Abychom porozuměli významu reprodukční funkce, musíme se opět vrátit do historie vysílání Československého, později Českého rozhlasu, tentokrát s přihlédnutím k jeho důležité roli, kterou sehrál v oblasti kultury.

Velmi příznivé společenské klima počátkem dvacátých let 20. století a rozmach kultury a umění nutně ovlivnily vznikající a programově se utvářející rozhlas. Zvyšování kulturní úrovně a vzdělanosti posluchačů ostatně bylo jeho jednou z priorit již od počátku rozhlasového vysílání.

Po prvních letech, kdy podstatnou část kulturního programu tvořila převážně vážná hudba a slovesný program sestával pouze z drobných programových hlášení, zpravodajství, pokusů s recitací a improvizovaných pohádek, posílil význam rozhlasu, co do rozsahu a kvality, příchod Adolfa Dobrovolného. Ten do vysílání zavedl pravidelné literární večery. Zprvu to byla hlavně recitace, postupně začaly převažovat jednoduché tvary jako četba povídek, monology, dialogy, literární eseje a radiofejetony. Nezůstalo však jen u slovesné tvorby. Ve vysílání se začaly objevovat i další oblasti kultury. Prostor získávaly přednášky, které seznamovaly posluchače

s kulturou zprostředkovaně. Přibývaly večery dramatické, kdy byly zařazovány jednotlivé scény či dialogy, případně i rozsáhlejší ukázky z klasických divadelních her. Od r. 1925 byly do vysílání zařazovány i kabarety, v nichž vystupoval Vlasta Burian či Červená sedma. První etapa rozhlasového vysílání je charakteristická převahou funkce reproduktivní, kdy byl posluchačům poskytován pouze pasivní zvukový dokument zprostředkovaný rozhlasovou technikou. K určitému posunu došlo na jaře roku 1926 vysíláním řady veřejných tzv. samostatných koncertů Radiojournalu s programem podle vlastního dramaturgického a uměleckého plánu. Šlo o důležitý krok k vlastní tvůrčí (produktivní) umělecké práci. Zařazování koncertů mělo vliv na vznik vlastního rozhlasového orchestru. Rozhlas se stával významnou kulturní institucí – významným kulturním a uměleckým centrem českého hudebního života a jeho prestiž ještě posílila příchodem nového šéfa orchestru Otakara Jeremiáše, jehož úkolem bylo dotvořit homogenní hudební těleso a nastudovat umělecký repertoár. „Od počátku 30. let začal rozhlas vysílat i přenosy koncertů a festivalových programů i ze zahraničí (zvláště ze Salcburku a Bayreuthu) a domácí koncerty vysílat do zahraničí. Rozhlas se tak významně zasloužil o seznámení zahraničních posluchačů s českou hudbou. I v dramatické oblasti se Radiojournal nespokojil s přejímáním hotových děl upravených pro svou potřebu, ale koncem roku 1926 vypsal soutěž na rozhlasovou aktovku.“²⁵

Příchodem PhDr. Miloše Kareše byly vytvořeny solidní základy rozhlasové dramaturgie v oblasti slovesného vysílání, které mělo dle jeho představ přispět velkou měrou k výchově a vzdělávání nejširších vrstev posluchačů. „Přímé přenosy činoherních představení z divadel byly nahrazeny adaptacemi divadelních her, na jejichž realizaci se Kareš často

²⁵ JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

podílel jako autor, překladatel, autor rozhlasové úpravy a režisér. Upřednostňoval klasické divadelní hry, ale nevyhýbal se ani tvorbě soudobých autorů.²⁶ Rozhlas uzavíral smlouvy s divadly, Českou filharmonií a dalšími institucemi, což posílilo jeho kulturní funkci.

Třicátá léta v rozhlasovém vysílání probíhala ve znamení zvyšujícího se podílu publicistiky a rostoucího počtu žánrů. „Rozhlas se stal svébytným uměleckým médiem, začal být vnímán jako významná kulturotvorná instituce celonárodního významu. Současně ale do popředí vystupuje politickovýchovná funkce namísto dosavadní osvětové a umělecko-výchovné. V průběhu třicátých let nastal výrazný posun v rozhlasovém literárně-dramatickém vysílání. Tvůrci klasické cesty rozhlasové tvorby se pouštějí na půdu experimentu. Na konci období bylo dotvořeno prakticky celé žánrové spektrum literárně dramatické rozhlasové tvorby. Vznikají četná pásma a objevují se původní rozhlasové hry. Vysílací čas začal respektovat náročnost programu – do 21. hodiny se vysílala populárnější část, náročnější pořady byly zařazovány na pozdější dobu. Nejvýraznější posun nastal v oblasti rozhlasových her. Vývoj se ubíral dvěma směry, první jako zvuková kopie reality, druhý založený na schopnosti rozhlasu podněcovat fantazii posluchače a zprostředkovávat niterné obsahy.“²⁷

Přínosem pro publicistickou tvorbu s kulturní tematikou bylo působení dr. Jana Weniga, který od r. 1938 připravoval pořady *Náš kulturní týden* a *Ze světa literatury*, který přinášel i rozhovory s významnými spisovateli a básníky.

Také hudební oblast zaznamenala určitý posun. Hudba byla rozdělena do tří oblastí – vážné, populární a lehké. Prostřednictvím hudebních programů

²⁶ JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

²⁷ JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

doplněných o náležitě informace se Radiojournal ujal vzdělávání svých posluchačů.

V době, kdy byla republika ohrožena nástupem fašismu v sousedním Německu, byla vysílána celá plejáda pořadů s cílem povzbudit vlastenecké smýšlení a národní hrdost. A právě národní kultura v nich hrála významnou roli.

„To, že kultura neplnila vždy jen roli estetickou, dokumentují léta okupace. Hned od počátku okupace byli zakázáni židovští autoři a antifašisté, postupně se zákaz rozšiřoval i na autory pocházející ze zemí, s nimiž bylo Německo ve válce. Od léta 1940 byli vyřazeni angličtí a francouzští autoři s výjimkou Shakespeara, Shawa a Bizeta, nesměly se uvádět polské, řecké, jugoslávské a sovětské hry. Na podzim 1941 byla už zakázána i některá díla německých klasiků, jako například Schillerův *Don Carlos* a Vilém Tell.“²⁸

Přestože tvůrčí svoboda byla silně omezena, stoupal počet uváděných českých her, vysílala se česká klasická hudba a přednášky o krásách naší vlasti. V pořadech, v nichž se tvůrci navraceli do historie, k rodinným kořenům, tradicím a k české krajině, se rozhlasoví pracovníci snažili dodávat svým posluchačům sílu a víru. I přes četné zákazy a omezení dokázali čeští tvůrci uměleckých pořadů ještě v prvních letech okupace vpašovat do pořadů autory, témata a díla, posilující v posluchačích naději a víru v lepší budoucnost.

Výrazné potlačování české kultury však začalo až s příchodem nového říšského protektora Reinharda Heydricha do Čech v roce 1941. Důmyslností českých tvůrců, zejména hudebních pořadů, se však i v této době dařilo zařazovat do vysílání více české hudby, než bylo povoleno.

Krátce po válce byla kulturní funkce rozhlasu podřízena požadavku

²⁸ JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

Sjezdu národní kultury zprostředkovat kulturní hodnoty nejširším lidovým vrstvám, zlidovět celé rozhlasové vysílání. Vzhledem k tomu, že se kultura v době okupace scvrkla pouze na tu Němci povolenou, byl po ní všeobecný hlad, takže i přes výrazný ústup z kvalitativních požadavků věnovalo rozhlasové vysílání v období 1945-1948 kultuře ve všech jejích podobách poměrně rozsáhlý prostor.

Brzy byl v nově vytvořeném rozhlasovém zpravodajství věnován kultuře vlastní publicistický pořad Kulturní hlídka, u jejíhož zrodu stál a byl vůdčím duchem opět dr. Jan Wenig. Pořad informoval o všech zásadních a významných událostech v kultuře. Hosty pořadu byli režiséři, dramatici, herci, vysílaly se úryvky z divadelních představení a koncertů, kritiky a debaty. „Po únoru 1948 byla Kulturní hlídka zredukována na pouhé kulturní zpravodajství, až v březnu 1950 zanikla úplně.“²⁹

V oblasti umělecké rozhlasové tvorby nastala po válce složitá situace. Základním principem v kulturní práci rozhlasu byla demokratizace kultury. V oblasti umělecké to ovšem současně přineslo řadu problémů. V první řadě se musela vypořádat s požadavkem lidovosti v rozhlasové hře a humoru. Dramaturgie hledala nové náměty, tematiku i výrazové formy, tvůrce i interprety, snažila se oprostit od jisté šablonovitosti a patosu, sentimentality, melancholie a bezideovosti a hlavně vytvořit nový typ hrdiny – budovatele. Známí spisovatelé spolupráci s rozhlasem začali odmítat, protože přestali rozhlasu důvěřovat, další pak byli zapojeni do funkcí ve veřejném životě a na psaní jim nezbýval čas. Se stejným problémem se potýkalo i mnoho literárně činných rozhlasových zaměstnanců. Pokusy o získání nových autorů vyšly naprázdno, proto se začaly vypisovat soutěže, které měly přinést díla, reflektující současnost. Výsledky byly ovšem neuspokojivé, většina děl byla podprůměrných a noví

²⁹ JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

schopní autoři se objevovali sporadicky.

V poměrně hojné míře byly kultura a umění zastoupeny v odpoledních pořadech. Vysílaly se například cykly Co nám dala ruská literatura, či O anglo-americkém vlivu na naši literaturu. K různým výročím se vysílaly historické cykly. V rámci večerních literárních pásem to byly zpracované vzpomínky především na české spisovatele. Všechny stanice se také podílely na přípravě pořadu Pohledy do kultury a umění. V něm byly formou pásem, rozhovorů a reportáží zachyceny všechny významné události z kulturního světa.

Únor 1948 znamenal zlom v historii celé země, rozhlas nevyjímaje. Programová činnost byla řízena tiskovým odborem sekretariátu ÚV KSČ. „Povinností rozhlasu bylo vzdělávat a převychovávat lid, důraz byl kladen na lidovost, která přestala být spojována s pokleslým vkusem, zdůrazňována byla tendence vést lid k vyšším hodnotám. Jednou z forem byly kulturní brigády, které vyjížděly na venkov, především do pohraničí mezi nové osídlenec, mezi brigádníky a pracovaly přímo v terénu.“³⁰

Rok 1952 přinesl rozhlasu zásadní reorganizaci (podle moskevského vzoru). Znamenalo to, že se přípravou většiny kulturních pořadů zabývala Hlavní redakce literárního a dramatického vysílání (HRLDV) a Hlavní redakce hudebního vysílání (HRHV). Zvýšil se podíl pořadů věnovaných tématice lidově demokratických zemí, především SSSR, na úkor tzv. západní provenience. Hudba, která představovala více než 60 % rozhlasového programu, byla vysílána většinou v méně sledovaných časech. Výrazný prostor dostávala klasická hudba, včetně koncertů Pražského jara a koncertů České filharmonie, Slovenské filharmonie a později i Státní filharmonie Brno. Obdobný prostor ve vysílání byl poskytován lidové hudbě. Populární hudba byla od počátku padesátých let zbavována všech

³⁰ JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

vlivů západní hudby, a to nejen nové, ale např. i jazzu. Cenzura postihla i domácí písničkovou tvorbu. Úsilí rozhlasu bylo zaměřeno na získání tzv. budovatelských písní, aby navozovaly optimismus tzv. nové doby. I přes cenzurní škrty zaujímal rozhlas, obdobně jako před válkou, postavení významné kulturní instituce.

Padesátá léta byla obdobím úpadku původní rozhlasové tvorby a vývojové regrese. Rozhlasová tvorba byla označena jako buržoazní formalismus, proti kterému bylo třeba bojovat. Proklamovaný návrat ke klasice souvisel jednak s bojem proti formalismu, jednak s absencí kvalitních děl autorů na aktuální témata. Nevalná úroveň děl získaných z různých vypisovaných soutěží o rozhlasovou hru, pohádku atd. byla důvodem, že se začal opět zdůrazňovat význam reproduktivní funkce rozhlasu, která posluchači zprostředkovávala prověřenou uměleckou kvalitu. Vyzdvihoval se ideologicky podmíněný akcent na tradice národní kultury. V různých podobách začala dominovat divadelní dramatika. Po jistou dobu byla používána metoda záznamů divadelních představení, tzv. divadlo před mikrofonem. Brzy je nahradily úpravy her a jejich natáčení ve studiu. Tím se rozhlas vracel prakticky do 20. let, tedy doby počátků vysílání.

Přestože původní rozhlasová tvorba upadala, byla v té době natočena řada děl české i světové klasiky. Díky výborné režii a skvělému hereckému obsazení se některé tituly staly trvalou součástí tzv. zlatého fondu. Vznikla i tradice tzv. Nedělních divadelních večerů, které se vysílaly nepřetržitě do konce padesátých let.

„Po letech tuhého centralismu v dramaturgii přišla jedna výrazná novinka – od října 1956 byly celé večerní bloky přenechány dramaturgiím stanic – Bratislavě, Brnu, Plzni, Budějovicím, které v nich prezentovaly kulturní život kraje. Literární redakce se orientovala výhradně na četby, zpravidla mnohádílné jednohlasé čtení z děl autorů, reprezentujících socialistický realismus (hlavně pásma z literatury Sovětského svazu). Od

poloviny padesátých let se objevují cykly výkladové, věnované české i světové literární historii. Na rozhovorech s tvůrci a ukázkách z jejich nejnovější tvorby byl založen cyklus Spisovatelé u mikrofonu.³¹

Zábavné pořady se převážně nesly v duchu velkých estrád, většinou ve spolupráci s rozhlasem spřátelených zemí. V menší míře byly zastoupeny satirické pořady, populárními se stávali lidoví vypravěči.

Hlavní redakce pro děti a mládež (HRDM) zajišťovala většinu kulturního programu pro nejmladší posluchače, zejména pohádky, hry pro mládež, literární besídky, četby na pokračování a informativní měsíčník *Knihy – naši přátelé*. Vzhledem ke své specifické tvorbě měla tato redakce své vlastní režisérské oddělení vedené Miloslavem Dismanem.

Tak jak se postupně uvolňovala společenská atmosféra 60. let, promítala se tato změna i do programu rozhlasu. Ve vysílání se objevily dosud opomíjené kulturní směry a projevy. Hlavní redakce literárně dramatická (HRLDV) se orientovala na autory a témata, která se zabývala problémy člověka. Do popředí se dostalo estetické hledisko tvorby. „Zejména v redakci aktualit a zajímavostí (AZ) se v umělecké publicistice stále více ustupovalo od politických cílů. Jediným kritériem pro výběr redaktorů se stala jejich odbornost, což se pochopitelně promítlo do kvality programu. Hlavními tématy pořadů redakce, jejímž posláním bylo pobavit a poučit posluchače, byly historie, humorná vyprávění, kuriozity, nevšední přírodní úkazy. Teritoriálně se redaktoři orientovali téměř výhradně na západ.“³²

Na velmi krátkých vlnách (VKV) začal v prosinci 1964 vysílat okruh Československo II. Zde začaly vznikat hodnotné pořady s kulturní tematikou. Pravidelnými hosty pořadů byly osobnosti kulturního světa

³¹ JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

³² JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

jakými byli Arnošt Lustig, Jan Werich a prof. Václav Černý. Objevovali se v nich také představitelé západní vědy a kultury. Kromě toho byly přenášeny přímé přenosy ze zajímavých domácích i zahraničních kulturních událostí či besed. Prostor rovněž dostala původní rozhlasová dramatická tvorba, kdy každý týden měla premiéru původní rozhlasová hra. „Věnovali se jí přední autoři jako Miloslav Stehlík, Ludvík Aškenazy, Milan Uhde, Josef Topol, Václav Havel, Oldřich Daněk, Ludvík Kundera, Antonín Přidal, Jiří Vilímek a další.“³³ Důraz byl kladen na vysokou profesionální a uměleckou úroveň. Hry byly námětově orientovány na politické procesy, historické paralely klasických dramát, existencialismus. „Oprostily se od jevištního dramatického umění a dotvářel se svébytný typ rozhlasového herectví. Původní česká rozhlasová hra patřila k absolutní evropské špičce, protože rozhlas disponoval i vynikajícími režiséry jako J. Horčíčka, J. Červinka, J. Henke..., kteří natáčeli hry i v britských a západoněmeckých rozhlasech, a jejichž hry pravidelně získávaly ocenění na prestižní soutěži původních rozhlasových her Prix Italia.“³⁴

Programovou změnou prošla i Hlavní redakce hudebního vysílání (HRHV). Výrazně se zvýšil podíl moderní taneční hudby západního původu. Pravidelnými portréty slavných zpěváků a pořadem Houpačka, resp. 12 na houpačce, později 13 na houpačce, propagoval Jiří Černý moderní taneční hudbu. Pořad pro mladé posluchače Mikrofórum pak přinášel pravidelně rozhovory se známými zpěváky a autory populárních písní. Oblibě se těšily festivaly typu Bratislavské lyry (od roku 1966) a Děčínské kotvy (od roku 1968), anketa časopisu Mladý svět – Zlatý slavík (od roku 1962) a různé soutěže spojené s vyhledáváním nových talentů. To vše zvyšovalo zájem

³³ JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

³⁴ JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

o moderní taneční hudbu, která pronikala i do pořadů připravovaných ostatními redakcemi a získávala tak naprostou převahu. Vznik tanečního orchestru Čs. rozhlasu (TOČR) v roce 1960, který se o dva roky později rozdělil na TOČR a JOČR (Jazzový orchestr), přispěl k rozšíření produkce domácí taneční a jazzové hudby.

Došlo také k výrazné proměně pořadů redakce Zrcadla kultury. Relace propagovaly programy nově vznikajících uměleckých tvůrčích svazů, jejichž společným jmenovatelem bylo volání po svobodném tvůrčím projevu.

„Po dubnovém plénu ÚV KSČ v roce 1969, které odstartovalo personální čistky, byla oblast tvůrců rozhlasových uměleckých pořadů sice zasažena méně než např. zpravodajství, ale i v ní se společenská atmosféra odrážela velmi zřetelně. Obnovila se autocenzura a cenzura. Základními kritérii tvorby byly realismus, lidovost a stranickost. Preferovaly se hry z pracovního prostředí, oslava prostého pracujícího člověka, konstruktivní kritika, pozitivní vyznění – a především hledání kladného hrdiny. Námětově pak nejrůznější politická výročí, k nimž se vypisovaly autorské soutěže. Díla na společenskou objednávku byla většinou nevalné úrovně.“³⁵ Vazby na rozhlas západoevropských zemí byly zpřetrhány. Vysílání připomínalo počátek 50. let a důraz byl kladen hlavně na ideologickou nezávadnost. Přibývalo tabuizovaných témat. Na tzv. index se dostala řada autorů, interpretů, režisérů i dramaturgů. Tematické oblasti i formální postupy se zúžily, uznáván byl jen realismus, nejlépe s přívlastkem socialistický. Počet původních rozhlasových her výrazně poklesl, přibýly dramatizace literárních předloh a adaptace divadelních her, opět se zdůrazněným akcentem na klasiku, zejména socialistických zemí. Náhradou za původní rozhlasové hry měly být tzv. hry faktu a seriály.

³⁵ JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání* - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

O něco lépe na tom byla literární redakce. Rozhlasové ztvárnění klasických dramatických a literárních textů si udrželo úroveň, zejména po režijní a interpretační stránce, přestože i tam se promítly různá omezení a zákazy. Posluchačům se vedle povinného penza ruské a sovětské literatury podařilo přinést i klasické hodnoty naší a světové literatury, a to v rámci cyklů Četba na pokračování, Schůzky s literaturou, Stránky na dobrou noc, Klaviatury a dalších.

V zábavě a humoru zpočátku převládala politická satira a tzv. kontrapropaganda, ale i tam se postupně kvalita zvyšovala.

Zákazy asi nejméně zasáhly vážnou hudbu, vztahovaly se jen na soudobé autory. Naproti tomu byla citelně postižena populární hudba. Snížilo se procento hudby západního původu, z vysílání zmizelo množství interpretů a autorů. Vznikla i komise, která posuzovala texty písní. Nežádoucí produkty minulého období měly nahradit písně splňující kritéria angažované tvorby. Vznikly pořady poplatné době, jako např. Písničky pro Hvězdu a konalo se několik festivalů, např. Festival politické písně Sokolov.

K částečnému uvolnění poměrů, které se projevilo i v Čs. rozhlase, došlo až pod vlivem tzv. perestrojky v polovině 80. let. Po zařazení dramát některých sovětských autorů nové vlny, které se vyznačovaly poměrně velkou otevřeností, následovali ve stopách takto nastolené větší otevřenosti i někteří domácí autoři původních rozhlasových her, literárních pořadů a některých tzv. her faktu. Stanice Praha se vrátila k Nedělním divadelním večerům.

Krátce po 17. listopadu 1989 byl první změnou, kterou posluchač Československého rozhlasu mohl zaregistrovat, návrat zakázaných interpretů a písní populární hudby. Do popředí zájmu se dostaly, ostatně jako již několikrát v éře historických změn, zpravodajství a publicistika. Kultura a umění byly na čas odsunuty do pozadí. I zde se však odehrávaly podstatné změny. Reprizovala se řada hodnotných děl z šedesátých let.

Autoři, tvůrci a interpreti, spjatí s obdobím jeho renesance v 60. letech, např. Milan Uhde, Václav Havel, Josef Henke, se vraceli do rozhlasu. Dramatická tvorba mohla být realizována bez jakýchkoli omezení. Jediným omezením byly finanční prostředky. S poklesem financí poklesl postupně, až na pár výjimek, zájem předních autorů o tvorbu pro rozhlas.

Vznik samostatného Českého rozhlasu v roce 1992 znamenal zásadní změnu pro další existenci rozhlasových hudebních těles. Z dosavadních sedmi orchestrů byl počátkem roku 1993 jejich počet zredukován na dva a ke konci téhož roku byl zachován pouze Symfonický orchestr Českého rozhlasu (SOČR).

Důležitým mezníkem bylo opětovné přijetí ČRo do Evropské vysílací unie (EBU) a zapojení do celoevropských kulturních projektů. Nově byla připravena charakteristika jednotlivých okruhů ČRo.

Přínosem pro kulturu v rozhlasovém vysílání byl nepochybně i vznik profesního sdružení Svazu rozhlasových tvůrců, posléze se transformujícího na Sdružení pro rozhlasovou tvorbu. Také zahájení digitálního vysílání přineslo nové možnosti pro posílení kulturní funkce Českého rozhlasu.

Šíření české kultury se nevěnuje Český rozhlas pouze prostřednictvím svého vysílání, ale také tím, že je mediálním partnerem většiny kulturních akcí a že detailně informuje o jejich průběhu. Sám je pořadatelem soutěží pro mladé hudebníky Concertino Praga a Concerto Bohemia, festivalu Prix Bohemia Radio (PBR) a nově i hudebního festivalu Rozhlasový podzim.

Vysíláním či účastí a podílením se na různých kulturních akcích však výčet aktivit, kterými ČRo projevuje svůj vztah ke kultuře, nekončí. Prostřednictvím své dceřiné společnosti – vydavatelství a nakladatelství Radioservis - každoročně přichází s nabídkou několika CD s převážně rozhlasovou produkcí a několika knižních titulů. Vedle toho je cílem vydavatelství a nakladatelství ČRo zpřístupňovat i hudební tvorbu mladých autorů spojených s rozhlasem.

4.1.2 Vlastní reprodukční funkce

V kapitole pojednávající o povinnostech Českého rozhlasu ze zákona jsem se krátce zmínil o jeho hlavních úkolech v oblasti rozhlasového vysílání. Na tomto místě bych chtěl specifikovat, jaké pořady rozhlas vysílá, aby naplnil poslání rozhlasu dané mu zákonem.

Rozhlas provozuje tři celoplošné stanice vysílající 24 hodin denně v pásmu FM, a to ČRo 1 – Radiožurnál, ČRo 2 – Praha a ČRo 3 – Vltava. K celoplošným stanicím lze s výhradami zařadit i stanici ČRo 6 (bývalá stanice Svobodná Evropa). Dále na okruhu ČRo 7 – Rádio Praha provozuje vysílání do zahraničí. Český rozhlas mimo tyto stanice nabízí vysílání ve 12 regionech. Prostřednictvím internetu, či samotných internetových stránek poskytuje další multimediální služby v podobě vysílání 4 speciálních stanic.

Zákon ukládá Českému rozhlasu zajišťovat výrobu a vysílání zejména zpravodajských, publicistických, dokumentárních, uměleckých, dramatických, sportovních, zábavných a vzdělávacích pořadů a pořadů pro děti a mládež.

Zpravodajskými pořady se zejména zabývá jednak celoplošná stanice Radiožurnál, dále pak ryze zpravodajská stanice Rádio Česko, ale také stanice ČRo 6. Je zde prostor jak pro základní informace o dění v domově a zahraničí, tak i pro komentáře. Zpravodajství je pochopitelně součástí i ostatních stanic, ale pouze v základním rozsahu.

Do publicistiky řadíme zejména diskusní pořady. Vyváženost je v tomto případě určitě dodržena, neboť tematický záběr je široký. Od politických diskusí, přes kulturní až k sociálním problémům. Pochopitelně mezi publicistiku patří i pořady pro národnostní menšiny, takže i v tomto ohledu je veřejná služba naplněna.

Dokumentárními pořady se rozumí takové pořady, které na jedné straně mapují historické okamžiky našich i světových dějin, na straně druhé reagují na současné dění. To je podstatný krok, směřující k atraktivitě

vysílání.

Mezi umělecké pořady patří umělecky hodnotné hudební pořady, přenosy koncertů vážné hudby, které jsou plně zastoupeny na kulturní celoplošně vysílané stanici Vltava a specializované stanici D-dur. Do této kategorie pořadů spadá i domácí i světová slovesná a dramatická tvorba. Součástí skladby uměleckých pořadů jsou také díla tvorby dokumentární.

Sportovními pořady jsou kupř. komentované přenosy z fotbalových či hokejových utkání. Tomuto druhu pořadů je určen prostor na vlnách Radiožurnálu.

Vysílání zábavných pořadů je soustředěno výhradně na stanici Praha a vybraných regionálních stanicích. V posledních letech se zábavné pořady zredukovaly na jediný typ pořadů, a to talkshow.

Vzdělávacím pořadům na téma vědy, techniky a různých zajímavostí se věnuje v současnosti speciální, naučně-populární stanice ČRo Leonardo. Rozvojem digitálního vysílání a vznikem této stanice byl vyřešen problém nedostatku vzdělávacích pořadů, se kterým se rozhlas dlouho potýkal.

Pořady pro děti a mládež mají na vlnách rozhlasu řadu let svůj nezanedbatelný prostor. Své místo zde zaujímají rozhlasové hry pro děti a mládež, pohádky a pravidelné relace Hajaja a Domino vysílané na celoplošné stanici Praha. Okrajově na děti a mládež pamatuje i stanice Vltava svou nedělní půlhodinkou Vltava dětem a každodenním hodinovým pořadem Čajovna se zaměřením na kulturní dění. Vysílání pro mladé posluchače bylo rozšířeno vznikem speciální stanice Rádia Wave.

Nakonec tu jsou dramatické pořady, kam se svým vymezením řadí rozhlasové hry, dramatizované pohádky, adaptace divadelních her, dramatické seriály a jiné literární útvary, povídky, četby atp.

4.2 Produkční funkce rozhlasu

Produkční funkci lze chápat jako proces tvorby, který musí nutně souviset s možností záznamu, v případě rozhlasu záznamu zvuku. Touto funkcí se rozhlas veřejné služby liší od komerčního rozhlasu.

Produkční funkce rozhlasu by si dozajista zasloužila více prostoru, ale ve své práci se zaměřím především na dramatickou tvorbu. Nabízí se otázka, proč se chci ve své práci věnovat právě dramatické tvorbě. Důvodem budiž skutečnost, kterou jsem zmínil již v úvodu, že jsem v rozhlasové hře, která mě provází od dětství, našel zalíbení, logicky tedy můj vztah k ní byl i rozhodujícím impulsem pro výběr tématu mé diplomové práce.

Dramatická tvorba je typickým prvkem rozhlasového umění, který dělá rozhlas rozhlasem.

Jaký vlastně splňuje účel? Může posluchače pobavit, do jisté míry vzdělávat, ale i umělecky kultivovat. Nenásilnou formou je seznamuje s romány, divadelními hrami atp. Tím rozhodně její vliv a síla nekončí. O rozhlasové hře se dříve tvrdilo, že splňuje funkci tzv. divadla pro slepé. Sám, coby slepý, mohu bez obav takový názor potvrdit. Při poslechu dialogů, podbarvených hudebními nebo zvukovými předěly, se posluchač může plně vcítit do prostředí, ve kterém se hra odehrává. Neschází mu při tom nepřítomnost vizuální složky jako např. u filmu. Lze tedy konstatovat, že poslech rozhlasových her či seriálů probouzí imaginaci, a to nejen u nevidomých. Jedinečnost a oblibu rozhlasových her dokazují tematická internetová diskusní místa (kluby), kde „zapálení fanoušci“ často erudovaně diskutují o mluveném slovu.

Věřím, že exkurz do historie dramatické tvorby bude mít přesah a dokreslí tak celkový obraz o poslání rozhlasu.

4.2.1 Od samotných počátků do 40. let

Od počátku existence rozhlasu prošla dramaturgie ve vysílání ve dvacátých letech mimořádnou proměnou. Od dialogů z her a veselých jednoaktovek se program vyvinul až do velkolepého nastudování Vrchlického-Fibichova melodramatu *Smír Tantalův*. V přenosu 18. 12. 1930 vystoupili Bedřich Karen, Jarmila Kronbauerová, Eva Vrchlická a Václav Vydra pod vedením režiséra Jaroslava Hurta a s nimi rozhlasový orchestr řízený K. B. Jirákem. Šlo o ohromný vývojový krok, o proměnu od minimálního po maximální plochu vysílání, od dvouhlasé anekdoty po velký aparát scénického dramatu. Nešlo dosud o původní rozhlasové dílo, protože dramaturgický vývoj se odehrával na divadelní půdě. To se počátkem třicátých let začalo považovat za nedostatek, protože se tímto směrem cesta k rozhlasové hře neukazovala.

Vysílalo se velkého množství her, což tehdy bylo na úkor kvality. Úpravy textů se omezovaly pouze na přepisy scénických poznámek, ale o způsobech a zásadách přepisu se příliš neuvažovalo. Byl-li text hry opatřen např. poznámkou k roli Petra, že Petr osamí na jevišti a zapálí si cigaretu, vypadal její rozhlasový přepis přibližně takto: Petr – *Nyní jsem sám a zakouřím si.*

Vyvstala otázka kudy k rozhlasové hře. Například anglický spisovatel Gilbert Keith Chesterton (autor kněze-detektiva Browna) přišel s myšlenkou překvapovat posluchače – aranžovat ve studiích křiky, hluky, senzace, při kterých by posluchačům naskakovala husí kůže. U nás tomu později odpovídala zvuková hra, v níž vynikl Jan Grmela. Jeho Požár opery se odehrává v divadle a na ulici před ním. Do textu bylo vsunuto hlášení rádia Milán o požáru opery, ale v sugestivní kumulaci hovorových prvků to posluchač jistě přeslechl. Hra vyvolala paniku a protichůdné reakce posluchačů: obdiv i rozhořčení. Grmelova (a Chestertonova) cesta však byla v hledání rozhlasového tvaru hry rozhodně odmítnuta.

František Kožík i další autoři sice považovali zvukovou hru za slepou uličku vývoje a pokračovali jiným směrem, nicméně přehlédli, že jim vlastně tuto cestu otevřel Jan Grmela. Tím, že zamířil k čisté zvukovosti a využití efektů, učinil pro rozhlasovou hru krok od divadelnosti, protože i Kožík zkoušel stavět hru na zvukovém efektu. Hra se vymanila z divadelních pout, což otevřelo cestu ke hře skutečně rozhlasové.

„Zlomovým titulem byl *Cristobal Colón*. V příběhu o Kolumbově hledání nového světa byl objevem autora Františka Kožíka především neustálými stříhy střídáný sled nejrůznějších druhů a způsobů promluvy. Majestátní zasedání s prudkou polemikou Colónovou je náhle pointováno pouličním popěvkem. Objevuje se tu nevzrušená konverzace, ale také prudká hádka. Probíhá tu dialog ostře kontrastující se zvukovým obrazem. Dějiště plynule se vyvíjejícího příběhu se prudce proměňuje, příběh se z dialogu promění na monologickou modlitbu.“³⁶

„Tento rozhlasový epos je naplněn množstvím různorodých faktů a sdělení, neobejde se proto občas bez hlasu, kterému se říkává "vypravěč", ale který je u Kožíka skryt do nejrůznějších „kostýmů“. Delší i kratší scény, kratičké momentky i zlomkovitá sdělení se skládají do pestré mozaiky, která je soudržná díky dramatickému příběhu, díky prudkému tempu proměn, a v neposlední řadě díky lyrickému náboji textu. Ten se nejvýrazněji a nejosobitěji projevuje ve vstupech chóru – recitačního sboru. Kožík spojil dramatické prvky s básnickými a vytvořil tak první rozhlasovou dramatickou báseň.“³⁷

Praha na rozdíl od Brna neměla svého Kožíka, a proto zde větší význam sehrála iniciativa režisérů. Režisér dr. Václav Sommer (*Řeka čaruje* Josefa Tomana a *Uloupený život* K. J. Beneše) začínal jako rozhlasový kritik a přesně postihl rejstřík a možnosti rozhlasových prostředků. „Odhadl

³⁶ HRAŠE, Jiří. *Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 39 - Hra v rozhlase*. Týdeník Rozhlas. 2004, roč. 14, č. 5, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

³⁷ HRAŠE, Jiří. *Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 39 - Hra v rozhlase*. Týdeník Rozhlas. 2004, roč. 14, č. 5, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

rozhlasovost Tomanova příběhu a získal autora pro rozhlasové zpracování. Roli, kterou později v Krškově filmu hrál František Hanus, v rozhlase ztvárnil František Smolík.“³⁸ Podobně shledal příležitost pro efektivní dvojroli sester v Benešově příběhu Martiny, jejíž sestra Sylva utonula při společné vyjíždce na lodičce. Sylva Kleinová předtočila repliky zemřelé Sylvy s hudebním podkresem na desku a v roli Martiny v živém hereckém projevu své sestře odpovídala.

Vývoj pokračoval i ve 40. letech, dokonce i v době, kdy bylo rozhlasové vysílání ovládané nacistickou propagandou. Můžeme uvést příklad z okupačního roku 1944 – hru Jiřího Pětivokého *Zámek v poušti* v režii Josefa Bezdíčka. Premiéru měla 3. 12. 1944 (její záznam se bohužel nedochoval). Hra slavila i světový úspěch – 12. 10. 1947 vysílal hru švédský rozhlas Stockholm.

V nedávné době byla objevena v archivu Českého rozhlasu hra *Bílý tesák* dle Jacka Londona z roku 1937. Pokud se podaří rekonstrukce a třeba i odvysílání hry, bude to určitě zajímavé porovnání toho, jak se dělala rozhlasová hra ve svých počátcích a jak se dělá hra dnes.

4.2.2 50. léta

„Zatímco předchozí období rozhlasové historie (především pak 20. a 30. léta dvacátého století) bylo ve znamení hledání a rozvíjení specifického rozhlasového žánru rozhlasové hry, je období let padesátých obdobím stagnace, či spíše krokem zpět. ... Přiblížme si na několika příkladech, jaký typ inscenací byl v této době vytvářen. Především došlo k tomu, že rozhlasová hra přestala být chápána jako samostatný umělecký žánr. Například se přestalo pracovat se zvukovými montážemi, zvuk a hudba přestaly být rovnocennými partnery hercova nebo čtecova hlasu a pracovalo se s nimi pouze jako s kulisou na jevišti. Tyto prvky byly používány pouze

³⁸ HRAŠE, Jiří. *Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 39 - Hra v rozhlase*. Týdeník Rozhlas. 2004, roč. 14, č. 5, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

pro dotvoření nálady. Zcela vymizely původní rozhlasové hry, vždy šlo o adaptace divadelních her nebo o četby na pokračování z literárních děl. ... Tyto záznamy mají samozřejmě vysokou dokumentační divadelně-historickou hodnotu, z rozhlasového hlediska jde však o jakési polotovary, ochuzené o specificky rozhlasový rozměr.³⁹ K hlavním dramaturgickým liniím té doby patřily adaptace klasického divadelního repertoáru, např. Shakespearův *Othello* (1950, režie Miloslav Jareš, v hlavních rolích Zdeněk Štěpánek a Jan Pivec), Moliérův *Tartuffe* (1951, režie M. Jareš, v hl. rolích František Kreuzmann, Otýlie Beníšková, Marie Vášová) nebo Rostandův *Cyrano z Bergeracu* (1955, režie Přemysl Pražský, v hl. rolích Karel Höger, Vlasta Fabiánová, Miroslav Doležal, Václav Voska), či *Svatba Krečinského* podle A. V. Suchovo-Kobyлина. Poslední z jmenovaných her byla nastudována v pražském studiu r. 1955 pod režijním vedením Jiřího Horčičky (v hl. rolích Karel Höger, Jaroslav Vojta, Alena Kreuzmannová, Otýlie Beníšková, Josef Bek, Rudolf Hrušínský, Bohuš Záhorský a jiní). Nedošlo v ní k žádným výraznějším škrtnům a nesla nevýhody divadelní inscenace, která byla přenesena do rozhlasu. „Se jménem režiséra Jiřího Horčičky se pojí i rozhlasová dramatizace Čapkova románu *Válka s Mloky* (1958, dramatizace Jaroslava Strejčková, hrají Karel Höger, Jan Pivec, Rudolf Deyl ml., Rudolf Hrušínský, František Filipovský, František Kreuzmann a jiní). Šlo o rozhlasovou montáž, která využívala proměnlivou strukturu Čapkovy románové utopie a při níž kombinovala epickou rovinu vypravěče (Karel Höger) s rychle se střídajícími dramatickými scénami. Horčička vedle sebe staví jak realistický dialog (rozhovor Bondyho s kapitánem van Tochem) nebo dialog s charakterizačním hudebním podkresem (rozhovor dvou námořníků v přístavní krčmě, podbarvený harmonikou a zpěvem), tak i složitě a sugestivně sestavenou montáž (zprávy o zaplavování světa mločími vojsky jsou koncipovány jako rozhlasové

³⁹ HNILÍČKA, Přemysl. Od padesátých k šedesátým létům: Od záznamu divadelní inscenace k rozhlasové hře. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2005, [cit. 2009-09-22]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/historie-rozhlasovych-her/26-od-padesatych-k-sedesatym-letum-od-zaz.html>>.

vysílání různých stanic, přerušované vysílačkou Mloků).“⁴⁰ Inscenace Čapkova románu znamenala průlom v rozhlasovém dramatickém vysílání, protože po dlouhé době se jednalo o inscenaci psanou přímo pro rozhlas, se všemi specifiky jakými jsou zvuková koláž, montáž, rychlé střihy, epická rovina a další. Došlo k samotnému návratu k možnostem, které rozhlasové médium poskytuje.

4.2.3 60. léta

Šedesátá léta se nesla v hledání a nacházení nových režijních přístupů a prostředků nejen při realizaci literárních a dramatických pořadů, ale i v programech publicistických. V profesi režiséra slovesných pořadů působili vedle sebe představitelé několika generací. Ze slavného trojlístku (Bezdíček, Pražský, Jareš) odešel sice Josef Bezdíček, ale zbývající dva režiséři generace zakladatelů české rozhlasové režie přinesli počátkem šedesátých let ještě několik podnětných prací. Přemysl Pražský natočil ve své rozhlasové úpravě Mussetova *Lorenzaccia* (1960) a dramaturgii románu *Turbína* od K. M. Čapka-Choda (1963). Miloslav Jareš realizoval rozhlasové adaptace velkých děl světové dramatické literatury (např. v roce 1961 *Ruy Blas* - Viktor Hugo, v r. 1962 *Berenika* - Jean Racine). Při realizaci Racinovy *Faidry* a Theerova *Faethóna* využil atmosféru a zvukovou jedinečnost prostoru historických chrámů v Kutné Hoře. K jeho dalším počinům patří mimo jiné realizace Shakespearova *Macbetha*, Kvapilovy *Princezny Pampelišky* a Fischerovy historické hry *Karlštejn*. Po boku generace zkušených režisérských osobností se však stále výrazněji prosazovali režiséři mladší generace. Zejména to byl Jiří Horčíčka, který již v průběhu padesátých let přinesl další výrazové možnosti do rozhlasových inscenací (Karel Cop: *Hodiny*, Miloslav Stehlík: *Linka důvěry*, Peter Karvaš: *Sedm svědků*, Arnošt Lustig: *Člověk velikosti poštovní známky*,

⁴⁰ HNILIČKA, Přemysl. Od padesátých k šedesátým létům: Od záznamu divadelní inscenace k rozhlasové hře. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2005, [cit. 2009-09-22]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/historie-rozhlasovych-her/26-od-padesatych-k-sedesatym-letum-od-zaz.html>>.

Milan Uhde: *Výběrčí*, Ivan Vyskočil: *Cesta do Úbic*, Karol Sidon: *Dvojí zákon*, Ivan Klíma: *Ženich pro Marcelu*). Dosáhl významných ocenění v domácích i zahraničních soutěžích. „Na Prix Italia získala Cenu Italského rozhlasu a televize jeho inscenace rozhlasové hry L. Aškenazyho *Bylo to na váš účet* (1964), hlavní cenu *Linka důvěry* M. Stehlíka (1966) a *Neodvratný skon maratónského běžce* J. Vilímka (1969).“⁴¹ Takřka všechny nahrávky jsou zachovány a náleží do tzv. zlatého fondu. Kromě svého působení v Československém rozhlase pohostinsky režíroval ve všech německých rozhlasech, v Lublani, Záhřebu, Budapešti, Moskvě a Helsinkách. Ve Frankfurtu nad Mohanem získal v roce 1968 cenu Akademie umění.

Další neméně výraznou režisérskou osobností se stal Josef Henke. „Ve srovnání s Horčíčkovým expresivním režijním pojetím, založeným na dynamice střihů a zvukové pestrosti, dominuje v Henkeho režijních pracích hluboký smysl pro odhalování významových podtextů, detailní a jemné rozkrývání skrytých vrstev postav a příběhů, jemně cizelovaná práce s hereckým výrazem.“⁴² V průběhu šedesátých let vznikla v jeho režii řada pozoruhodných děl, z nichž můžeme jmenovat např. hry *Život a dílo skladatele Foltýna* Karla Čapka v dramatinaci Františka Pavlíčka, *Venku přede dveřmi* Wolfganga Borcherta, *Krysař* Viktora Dyka v dramatinaci Emila Františka Buriana, *Malba na dřevě* Ingmara Bergmana, *Proměna* Franze Kafky, ke které napsal svůj vlastní stereoscénář či Krappova *Poslední nahrávka Samuela Becketta*.

Mezi špičkové režiséry dramatických a literárních pořadů se brzy zařadil i Josef Melč – mimořádná režisérská osobnost. „Z jeho režijních prací z té doby uveďme Vančurovo *Rozmarné léto*, Grochowiakovu *Partitu pro dřevěný nástroj*, Madáchovu *Tragédii člověka*, Havlova *Anděla*

⁴¹ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *99 významných uměleckých osobností rozhlasu. Čeští tvůrci slovesných pořadů*. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 2008. 45 s. ISBN 978-80-254-1703-4.

⁴² JEŠUTOVÁ, Eva, et. al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 306. ISBN 80-86762-00-9.

*strážného, Anouilhovu Antigonu, Rejnušova Urhamleta.*⁴³

I tento neúplný výčet svědčí o tom, že 60. léta byla nakloněna rozhlasové hře. Atmosféru, v jaké hry vznikaly, lze dobře vnímat ze samotných nahrávek. Člověk nemusel žít v té době, aby v nich vycítil autentičnost, záchvěv svobodnějšího tvůrčího prostředí, tematickou palčivost se snahou o reflexi nespokojenosti s režimem a vypořádání se s předchozí dekadou.

4.2.4 Neblahá normalizace

Po srpnové okupaci v roce 1968, kdy v zemi zavládl chaos, zaujímal rozhlas jedinečnou a vůdčí úlohu mezi všemi sdělovacími prostředky. Po obsazení budovy rozhlasu a násilném přerušení vysílání, rozhlas vysílal ilegálně z různých míst v Praze. Vysílání bylo poznamenáno provizoriem. Vysílalo se podle mimořádného schématu. Po návratu našich vrcholných představitelů z jednání v Moskvě se vysílání postupně vracelo do normální podoby. Hlavní redakce literárně-dramatického vysílání (HRLDV) zařazovala do vysílání zprvu většinou reprízové literární pořady takřka výlučně českého původu, neútočného, ale vlasteneckého zaměření, později i pořady zajímavostí a zábavy s neutrálním charakterem. Postupně se však pokusila navázat plynule na program, který byl vysílán před srpnem.

Ačkoliv byl vzhledem k politické situaci zaveden v září tiskový dozor a v rozhlase i televizi byly vytvořeny skupiny autocenzury, byly téměř do konce roku 1968 uváděny tituly bez jakéhokoli omezení, mimo jiné hry Ladislava Smočka, Karla Ptáčníka, Ludvíka Kundery, Petera Karvaše, Jiřího Vilímka, Karla Michala, Ivana Vyskočila, Ludvíka Aškenazyho, Václava Havla, Karola Sidona. Cenzurní zásahy a omezování programu se začaly projevovat po dubnovém plénu ÚV KSČ v roce 1969, kdy prvního tajemníka ÚV KSČ Alexandra Dubčeka vystřídal ve funkci Gustáv Husák. „Vzdor

⁴³ JEŠUTOVÁ, Eva, et. al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 306. ISBN 80-86762-00-9.

tomu poslala redakce rozhlasových her ještě na podzim 1969 do prestižní soutěže Prix Italia hru Jiřího Vilímka *Neodvratný skon maratónského běžce* (režie Jiří Horčíčka, zvuková spolupráce Radislav Nikodém), politickou moralitu na téma falšování pravdy a historie ve jménu údajně dobré, pokrokové věci. Hra získala v Mantově hlavní cenu Prix Italia.⁴⁴

Začalo docházet k čistkám, které se velice dotkly i rozhlasových her. „Z režisérů byli totiž propuštěni Josef Henke, Jan Fuchs, Viktor Dusil, Jiří Josek. Všechny tyto personální změny se pochopitelně odrazily v poklesu úrovně programu. Kontakty se zahraničím, které dramaturgie rozhlasových her úspěšně navázala díky mezinárodnímu úspěchu jejích her, byly zpřetrhány. Od roku 1971 se výměna textů uskutečňovala pouze s rozhlasem socialistických zemí. Československý rozhlas se v sedmdesátých letech (podobně jako tomu bylo po roce 1948) nezúčastňoval prestižních světových přehlídek rozhlasové tvorby Prix Italia. Systematicky vybudovaný potenciál kvalitních autorů původních rozhlasových her se postupně redukoval.“⁴⁵ Většina z autorů se dostala na neoficiální listinu, která však byla ze strany vedení rozhlasu hlídána a průběžně doplňována dalšími zakázanými a neuváděnými jmény. Stejně tak se rozšiřovala i listina se jmény nežádoucích herců. Pro mnohé to znamenalo dlouholetý zákaz vystupování v rozhlase. Tyto zákazy byly mnohdy motivovány osobními účty a mstami. Nechvalně známou osobou s úzkými kontakty na tehdejší normalizační vedení HRLDV, podílející se na doplňování seznam zakázaných herců, byla bývalá herečka Vinohradského divadla Světla Amortová. Vedle skupiny tzv. angažovaných herců, kteří aktivně projevovali loajalitu režimu (J. Švorcová, V. Švorc, B. Pastorek, J. Mixa), stáli herci, kteří svým pasivním přístupem dávali najevo nesouhlas se současným režimem. Tento pasivní nesouhlas však postupem doby slábl, až vymizel.

⁴⁴ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 372. ISBN 80-86762-00-9.

⁴⁵ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 372-373. ISBN 80-86762-00-9.

„Jakýkoli odklon od přísně realistického postupu byl považován za projev podezřelého směřování k poetice šedesátých let, která byla šmahem kritizována... Za této situace počet původních rozhlasových her rapidně klesal. V repertoáru naopak přibývaly dramatizace literárních předloh a adaptace divadelních her (s důrazem na klasiku, zejména pak na klasiku socialistických zemí). V této době se už začíná projevat praxe tzv. pokrývání, tedy skutečnost, že autorství osob, jež se ocitly na seznamu zakázaných jmen, kryly svým jménem osoby jiné, často zcela neznámé. Tato praxe se uplatňovala po celé období normalizace.“⁴⁶

V polovině sedmdesátých let si vedení rozhlasu uvědomovalo, že původní slovesná tvorba je prestižní oblastí, která ovšem neplní ideologické úkoly v takové míře, v jaké si to přály stranické orgány. Proto začalo klást důraz na původní tvorbu tím, že mimo jiné začalo podporovat autorské soutěže a přehlídky. V rámci Měsíce socialistické kultury (17.-29. září 1974) se vysílala Celostátní přehlídka rozhlasových her spojená se soutěží pro posluchače. Na obou národních okruzích byly postupně vysílány čtyři české a čtyři slovenské hry. Přehlídka her se od toho roku stala pravidelnou součástí podzimního programu.

Přibližně ve stejné době, kdy Československá televize objevila kouzlo krátkodobých seriálů koncipovaných většinou do třinácti částí, a v nichž se začala postupně prosazovat autorská hvězda Jaroslava Dieta, uzrál v rozhlase plán uvést nekonečný rodinný seriál. Svou roli tu nesporně sehrálo vědomí, že tradice rozhlasové dramatiky, sklizející koncem šedesátých let mezinárodní ocenění, byla cíleným vyloučením nejkvalitnějších autorů přerušena. I normalizační vedení rozhlasu si dobře uvědomovalo, že rozhlasová hra zůstává v popředí posluchačského zájmu, proto využilo seriál jako eventuální nástroj k šíření propagandy.

„Prvotní zadání úkolu založit typ rodinného nekonečného seriálu bylo

⁴⁶ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 373. ISBN 80-86762-00-9.

formulováno nepokrytě jako tzv. společenská objednávka. ... Úvodní díl seriálu *Jak se máte, Vondrovi?* měl premiéru 25. prosince 1975 v 15.30 hod. na stanici Praha a jmenoval se *Vánoce, Vánoce přicházejí*.⁴⁷ Přípravou série prvních dílů byla pověřena jedna z nejzkušenějších dramaturgů redakce rozhlasových her Jaroslava Strejčková. Ač byla v průběhu prověrek na začátku sedmdesátých let vyškrtnta ze strany, dostala tzv. záruku a jako někteří další mohla ve své profesi pokračovat. Samozřejmě za přísného dozoru vedoucích pracovníků. Úspěšný rozjezd nekonečného seriálu se pro ni staly otázkou její profesionální existence. Seriál byl považován za jednu z programových priorit a na jeho realizaci byly kladeny přísné nároky zvláště z ideologického hlediska. Za této situace se obrátila na zkušenou dvojici autorů – spisovatele Jiřího Marka a Jana Otčenáška. Společně navrhli sérii prvních dílů, ve kterých byly postupně představovány jednotlivé postavy – členové rodiny Vondrových a jejich nejbližší okolí. Postavy svým věkem, profesí a zasazením do prostředí otevíraly širokou možnost zasahovat dalšími příběhy nejširší spektrum současného života. Autorské dvojici se podařilo příběhy připravit natolik zdařile, že si seriál rychle našel k posluchačům cestu. Jeho původně zamýšlená "nekonečnost" pak trvala až do konce osmdesátých let. První sérii příběhů režírovala Alena Adamcová.

Každotýdenní vysílání s premiérou vždy v neděli v 15.30 na stanici Praha a reprízou v pondělí v 11.00 na stanici Vltava představovalo pro redakci rozhlasových her, kde seriál vznikal, neúnosná zátěž. Z tohoto důvodu byla v roce 1977 od původní redakce rozhlasových her oddělena samostatná skupina dramaturgů a vznikla nová redakce s názvem Oddělení rozhlasových seriálů. Redakce chtěla vytvářet postupně další samostatné dramatické a komediální seriály. Na základním seriálu *Jak se máte, Vondrovi?* se postupně autorsky podíleli autoři poměrně známého renomé. Někteří spolupracovali pravidelně, jiní pouze příležitostně. Seznam

⁴⁷ BOUČEK, Zdeněk; HUBIČKA, Jiří. *Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 114 - Důraz na původní dramatickou tvorbu*. Týdeník Rozhlas. 2005, roč. 15, č. 27, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

autorských jmen čítá minimálně padesát položek. Jmenujme proto jen některá – Josef Nesvadba, Karel Steigerwald, Alex Koenigsmark, Nataša Tanská, Jana Knitlová, Helena Benešová, Viktorie Hradská, Roman Ráž, Zdena Psůtková, Jan Czech, Jan Vedral, Helena Albertová, Oldřich Knitl. „Do dramaturgické praxe přípravy seriálu se brzy začala promítat praxe tzv. pokrývačství, tedy maskování skutečných autorů, kteří byli z politických důvodů nežádoucí. ... Tato praxe, užívaná ostatně už v první polovině sedmdesátých let v redakci rozhlasových her i v dalších redakcích, dovolila psát jednotlivé díly seriálu i takovým autorům, kteří by se jinak v rozhlasovém kontextu ocitnout nemohli. Několik dílů napsal například Pavel Landovský, jehož kryl svým jménem Alex Koenigsmark, a to do okamžiku, kdy sám Koenigsmark upadl v nemilost a začal se také krýt falešným jménem (řadu dílů napsal pod jménem Josef Kučera). Výhradně pod cizími jmény psali Jaroslav Šedivý a Miroslav Stuchl. Karel Hvízďala napsal několik dílů pod vlastním jménem, později byl autorem samostatného seriálu o záchranné službě a osudech posádky jedné sanitky *Záchranka*. V době, kdy byl seriál dokončen, Hvízďala emigroval. Seriál byl ovšem už proplacen a především z toho důvodu byl uveden dokonce s vědomím šéfredaktora Stanislava Neuberta. Ve vysílání byl Karel Hvízďala ovšem uveden pouze pod jmény spoluautorů, jimiž byli Karel Steigerwald a Ivan Bednář. Autorkou několika dílů byla také Alena Břízová. Ta byla dlouhá léta rozhlasovou dramaturgyní nejprve v redakci pro děti a mládež, později v dramaturgii her pro dospělé. Po sňatku s Františkem Pavlíčkem byla z rozhlasu donucena odejít (1974). Seriálové díly později psala pod jménem Marie Krausová.“⁴⁸ Intelektuálové seriál ostře kritizovali, pohrdali jím a nakonec se seriál *Jak se máte, Vondrovi?* stal jakýmsi synonymem "pseudokultury". Tato skutečnost ovšem řadu autorů neodradila, protože hlavním motivem pro přispívání do seriálu se staly na tu dobu poměrně

⁴⁸ BOUČEK, Zdeněk; HUBIČKA, Jiří. *Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 114 - Důraz na původní dramatickou tvorbu*. Týdeník Rozhlas. 2005, roč. 15, č. 27, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

vysoké honoráře.

Kromě seriálů ryze poplatných době byla vytvořena řada kratších seriálů, které vycházely z ověřených kvalit české i světové literatury a které byly zároveň připraveny s nespornou rozhlasovou profesionalitou. Jako příklad uveďme *Ženu v bílém* Wilkie Collinse z roku 1978 v režii Lídy Engelové a zejména dramaturgie a seriály spojené s rozvojem stereofonie, např. Vančurovo *Rozmarné léto* v režii Josefa Melče (1981) a *Cirkus Humberto* Eduarda Basse (1980), *Tichý Don* Michaila Šolochova (1982), *Let do nebezpečí* Arthura Haileya (1980), L. N. Tolstého *Vojna a mír* (1978) – vše v režii Jiřího Horčičky. Posledně jmenovaná adaptace je dílo, při kterém se po letech opět ke spolupráci sešli J. Strejčková a režisér J. Horčička. (Stejná tvůrčí dvojice připravila v roce 1958 přelomovou rozhlasovou dramaturgi *Čapkovy Války s mlouky*.) „Způsob ryze rozhlasového dramatického zpracování rozsáhlé epické látky i objemná práce se zvukem (Radoslav Nikodém) učinily z této inscenace patrně nejvýznamnější rozhlasově-dramatický počín druhé poloviny sedmdesátých let.“⁴⁹ Je však nutno dodat, že první stereofonní rozhlasová hra u nás byla připravena již v roce 1966 v režii Jana Fuchse (*Krápník a Františka* autora Zdeňka Svěráka). Tvůrcům rozhlasových děl však trvalo ještě řadu let, než se se stereofonií sžili a začali ji smysluplně využívat.

V druhé polovině 70. let zařazoval Český rozhlas do vysílání ročně kolem osmdesáti premiérových titulů dalších dramatických pořadů, většinou původních rozhlasových her. Na této produkci se podílel kolektiv osmi až deseti dramaturgů včetně s dramaturgem Vladimírem Remešem, od roku 1977 Vlastimilem Brtkem. K dalším dramaturgům patřili Jaroslava Strejčková, Josef Hlavnička, Jaromír Ptáček, Ivan Chrz, Vladimír Gromov, Jiří Hubička, Ivan Škapa či Jiří Souček.

Kromě výše zmíněných seriálů byly natočeny velmi kvalitní nahrávky

⁴⁹ BOUČEK, Zdeněk; HUBIČKA, Jiří. *Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 118 - Rozhlasové hry od druhé poloviny 70. let*. Týdeník Rozhlas. 2005, roč. 15, č. 31, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

adaptací české i světové divadelní klasiky, díla, která mají své místo ve vysílání dodnes (Tylovy, Vrchlického či Klicperovy hry, Wildeovu komedii *Jak je důležité mít Filipa*, Shakespearova *Krále Jindřicha V.* a další). „Uvedeme-li si ještě několik jmen autorů, jejichž díla se stala předlohou dramatinací (J. Heller, W. Styron, T. Capote, R. Merle, H. Balzac), je zřejmé, že rozhlasová dramaturgie nabízela posluchačům četná kvalitní díla, jež nebyla zatížena nánosem ideologické prvoplánovosti.“⁵⁰

Jako daň ideologickým požadavkům však vznikly ve stejné době také dramatinace takových děl jako *Anna Proletárka* Ivana Olbrachta, *Siréna* Marie Majerové či sedmidílná dramatinace románu Marie Pujmanové *Lidé na křižovatce*. Úlitbou oficiálním požadavkům bylo i natočení adaptací sovětských románů (Bondarev, Smirnov), či tzv. sovětské dramatické klasiky (Kornejčuk, Pogodin, Ivanov, Treněv). V některých hrách se však začala projevovat snaha představit proud soudobé sovětské dramatiky, která předvídala atmosféru tzv. perestrojky. Tyto pokusy se objevily např. v Gelmanových hrách *My, níže podepsaní* a *Kdo je pro*.

„Nejobtížnějším a vedením rozhlasu nejbedlivěji sledovaným úkolem se stala příprava původních rozhlasových her. Po nuceném odlivu zkušených autorů, který nastal v první polovině sedmdesátých let, hledala dramaturgie nové dramatiky. Rozhlas vypisoval řadu autorských soutěží, velký počet začínajících autorů s sebou ovšem nesl riziko neúspěchu. Objevila se řada konjunkturálních psavců, kteří se prosazovali snahou "plnit společenskou objednávku". Za všechny jmenujme Václava Honse (*Poéma Lenin*), Vlastimila Brřka (*Hlídka únorové noci*), Lumíra Dvořáka (*Klíč k milionům*), Stanislava Vyskočila (*A roztála zima v zařaté pěsti*), Jiřého Součka, který psal pod pseudonymem Jiří Hájek (*Obroditelé, Stavbyvedoucí*).“⁵¹ Snahou dramaturgů bylo přinášet i kvalitní texty. Částečně k tomu přispívali autoři,

⁵⁰ BOUČEK, Zdeněk; HUBIČKA, Jiří. *Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 118 - Rozhlasové hry od druhé poloviny 70. let*. Týdeník Rozhlas. 2005, roč. 15, č. 31, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

⁵¹ BOUČEK, Zdeněk; HUBIČKA, Jiří. *Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 118 - Rozhlasové hry od druhé poloviny 70. let*. Týdeník Rozhlas. 2005, roč. 15, č. 31, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

kteří pro rozhlas psali v přísné konspiraci a na cizí jména, například František Pavlíček, Milan Uhde, Karel Tachovský, Josef Balvín, Miloň Čepelka. Vedle nich s rozhlasem spolupracovala řada nově objevených autorů, kteří rovněž dokázali napsat kvalitní text.

Mezi takové patřili Jiří Hubač, Jana Knitlová, Rudolf Ráž, Nataša Tanská, František Nepil, Zdeněk Mahler, Alex Koenigsmark, Karel Steigerwald, Arnošt Goldflam, Michal Lázňovský, Daniela Fischerová, Jiří Justa, Jan Vedral. Hry těchto autorů pomáhaly u posluchačů udržet kredit rozhlasové dramatiky.

U posledně dvou jmenovaných autorů se zastavme. Na příkladě jejich tehdejší tvorby můžeme mluvit o odvážných dramatických pokusech, jimiž se autoři snažili nahlas, či v jinotajích, ale zcela bez bázně upozorňovat na různá úskalí doby. Ať už se jednalo o byrokratičnost, shon, který měl a má za následek nabourávání mezilidských vztahů nebo (a to především) o nebezpečí loajality k moci, tedy zaprodání se v rámci kariéry, úspěchu, pohodlí.

Zmiňme nejprve *Kabaretní seminář o podstatě humoru v Čechách* Jiřího Justa s názvem *Klauni a vlastenci* (1982) s Václavem Postráneckým a Jiřím Klemem v hlavních rolích. Dramaturgem byl tehdy mladičký Ivan Škapa. Přestože byla tato inscenace natočena, v roce svého vzniku do vysílání nedorazila. Naopak uvnitř redakce dramatického vysílání způsobila samostatnou kauzu.

„Tuto hru poslal její autor Jiří Just do soutěže, kterou rozhlas vypsal v roce 1982 k 35. výročí únorového vítězství. Porota hře sice neudělila žádnou cenu, ale doporučila ji k dopracování a uvedení. Ivan Škapa text s autorem dopracoval, předložil k běžnému (trojstupňovému) schválení, jímž hra prošla, následně byla natočena a zařazena do vysílacího plánu na březen 1983.“⁵² Dramaturg Škapa ve svém článku, který k uvedení hry

⁵² JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 378. ISBN 80-86762-00-9.

vyšel, mimo jiné vysvětloval, že hra je zasazena do doby protektorátu, a že jejím smyslem není jen vyprávět o této době, ale i o lidských charakterech v době ohrožení a dále o podstatě humoru v Čechách.

Vedení rozhlasu hru před naplánovanou premiérou vyslechlo a konstatovalo, že jde o promyšlenou ideovou diversi, že autorovi nejde o boj proti fašismu, ale o skrytou satiru na současné společenské poměry, a uvedení hry zakázalo. Kromě těchto výhrad vedení upozornilo i na to, že autor má kontakty s tzv. pravicovou opozicí.

„V podstatě šlo o uměle vyvolanou kauzu, v níž osoba Ivana Škapy nebyla původně v centru pozornosti. Justova hra poskytla nejvyšším představitelům rozhlasu, konkrétně řediteli Československého rozhlasu K. Hrabalovi, vhodnou záminku prokázat ideovou ostražitost a posílit tak své – v té době už poněkud slábnoucí – pozice.“⁵³ Po sérii dlouhých jednání dostal Ivan Škapa dne 15. listopadu 1983 výpověď za údajnou *faktickou neznalost základních údajů o českém a slovenském odboji za 2. světové války a o účasti komunistů v něm*. Po té, co Ivan Škapa podal žalobu na neoprávněnost výpovědi, byla tato stažena, ale Škapa nevydržel tlak vedení a neústupnost nejvyšších představitelů a na základě dohody v srpnu 1984 z Čs. rozhlasu odešel. Bohužel se špatným pracovním posudkem. Jako ideově nespolehlivý těžko hledal práci, která by odpovídala jeho kvalifikaci.

Hra *Klauni a vlastenci* se dočkala svého uvedení až 28. listopadu 1989. Začátkem ledna 1990 sice Ivan Škapa obdržel dopis od rehabilitační komise Českého rozhlasu s nabídkou na novou spolupráci, kterou ale pro vážnou nemoc nemohl přijmout. Zemřel necelé dva měsíce po uvedení své hry – 23. ledna 1990. Bylo mu pouhých 40 let.

„Ivan Škapa se tak stal patrně poslední obětí normalizačních čistek, jedním z posledních rozhlasových pracovníků, kteří byli vyhozeni

⁵³ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 378. ISBN 80-86762-00-9.

z ideových důvodů, obětí v plném slova smyslu tragickou.“⁵⁴

Z prací Jana Vedrala uveďme jeho osmidílný stereofonní cyklus *Orfeus 33-45*, vycházející ze skutečného příběhu, který byl živým svědectvím o lidech i době, a v němž posluchač nacházel i styčné momenty s realitou probíhajícího dvacetiletí. Seriál byl vysílán v roce 1985.

Z dalších prací Jana Vedrala se patří zmínit hru *Urmefisto* (1987) či adaptaci Bulgakovova *Mistra a Markétky* (1987).

Vyvrcholením společensky kritických dramaturgických snah na konci osmdesátých let byla variace na antické téma s názvem *Delfy* s podtitulem *Rozhlasový spotřební Oidipús* (1989), v režii legendárního Jiřího Horčičky. Hra vzbudila takový úspěch, že není jistě s podivem její vítězství na festivalu rozhlasové tvorby Prix Bohemia ve stejném roce.

Sám autor v článku *Delfy* v časopise *Rozhlas* č. 23/1989 charakterizoval hru slovy: „Kdo očekává od hry návod k použití, chce být podváděn, znamená to, že neunese ani sám sebe a je na nejlepší cestě stát se také Hrdinou volajícím do Delf. Měřítka, která si nastavíme sami, nás zdeformují. A o tom je tahle hra.“⁵⁵

4.2.5 Od 90. let do současnosti

„Devadesátá léta byla pro rozhlasovou slovesnost charakteristická především dvěma jevy: do rozhlasu se vrátila tvorba zakázaných autorů a kvůli finanční situaci rozhlasu byla výrazně omezena výroba slovesných uměleckých pořadů. Například v roce 1994 došlo při srovnání s předchozím rokem ke snížení prvovýroby rozhlasových her o plnou třetinu. Finanční situace rozhlasu veřejné služby a ekonomické tlaky vedly ke snižování počtu zaměstnanců redakcí, jež se zabývaly slovesností. Přes finanční

⁵⁴ JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas, 2003. s. 378. ISBN 80-86762-00-9.

⁵⁵ [b.j.]. *Delfy: Rozhlasový spotřební Oidipús* (1989). *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2006, [cit. 2009-09-18]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/rozhlasove-hry/4460-delfy-rozhlasovy-spotrební-oidipus-19.html>>.

obtíže a vznik soukromého rozhlasového vysílání zůstal Český rozhlas jediným auditivním médiem v České republice, které se soustavně věnuje tvorbě rozhlasových her, literárních pořadů a dokumentů.“⁵⁶

Po několika reorganizacích rozhlasu počátkem devadesátých let byla redakce rozhlasových her a dokumentu (RRHD), která měla na starosti rozhlasovou hru, tedy jeden z žánrů charakteristických právě pro rozhlas veřejné služby, začleněna pod stanici ČRo 3 Vltava, přestože se produkce RRHD uplatňovala i v programu ČRo 2 Praha.

Tato redakce realizovala v průběhu devadesátých let několik významných projektů. Jedním z nich byla programová řada věnovaná velkým inscenacím vysílaná od počátku roku 1995 stanicí Vltava v cyklu Velké divadlo světa. K dalším patřily pravidelné Týdny slovenské hry a dokumentu.

Česká rozhlasová hra dosáhla v devadesátých letech řady světových úspěchů. V roce 1994 na Mezinárodním festivalu rozhlasových her Morishigova cena v Tokiu získala v konkurenci padesátky her z celého světa třetí místo hra Jeleny Mašínové *Motýlí smrt* v režii Jiřího Horčičky. V témže roce výběrová komise Evropské vysílací unie (EBU) doporučila k realizaci členským rozhlasům na prvním místě text hry Daniely Fischerové *Velká vteřina*. V rámci EBU Rádio Play Selection byly oceněny texty her Květy Legátové *Pro každého nebe* a Ruce Ilji Hurníka. Na festivalech Prix Italia a Prix Europa získaly pozornost hry realizované RRHD (například hry *Dabér* Jana Vedrala či *Babička slaví devětadevadesáté narozeniny* Jiřího Kratochvila).

Na domácí půdě slavily v devadesátých letech úspěch pro změnu hry v režii Josefa Henkeho. Na Prix Bohemia Radio 1994 získala jednu ze dvou hlavních cen *Vzpomínka na Hamleta* Oldřicha Daňka a na Prix Bohemia Radio 1996 dramaturgie povídky Františka Vinanta *Přes řeku*.

⁵⁶ MORAVEC, Václav. *Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 139 - Rozhlasové hry a dokumenty v Českém rozhlase*. Týdeník Rozhlas. 2005, roč. 15, č. 52, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

Od roku 1992 se Český rozhlas pokouší zvýšit zájem o rozhlasovou hru vypisováním autorské vyzývací soutěže na mikrohru, autorské soutěže pro mladé tvůrce či soutěží na původní rozhlasovou hru. Například v roce 1997 v soutěži na původní rozhlasovou hru obdržela porota 26 textů, o dva roky později bylo osloveno více než sto padesát českých autorů a porotě se sešlo šedesát jedna textů.

V roce 1997 uspořádala RRHD přehlídku nejúspěšnějších rozhlasových her devadesátých let. Z posluchačského hlasování vyšel vítězně *Posel hydrometeorologického ústavu* Zdeňka Svěráka. V průběhu 90. let pak vznikaly další hodnotné hry, např. Zeyerův *Radúz a Mahulena* (1998), Ibsenova *Heda Gablerová* (2000), Shakespearův *Hamlet* (2001), Čechovovy *Tři sestry* (2003) či Sofoklův *Oidipus* (2003). Byla zdramatizována díla české i světové literatury, některá do podoby posluchačsky úspěšných seriálů. Za zmínku stojí například rozhlasový seriál z roku 1996 podle knížky Leo Rostena a Antonína Přídala *Pan Kaplan má stále třídu rád* v režii Antonína Přídala. Mezi úspěšné lze zařadit seriály podle knih Umberta Eca *Jméno růže* či Johna Galsworthyho *Sága rodu Forsytů*. V redakci rozhlasové hry a dokumentace vznikly významné projekty a cykly jako *Pohádky tisíce a jedné noci* v režii Ivana Chrze či Shakespearovy *Sonety* v režii Markéty Jahodové v česko-anglickém provedení.

I přes tyto úspěchy docházelo díky zhoršující se finanční situaci Českého rozhlasu k postupnému omezování produkce rozhlasových her, kdy z ročního průměrného počtu devadesáti her na počátku devadesátých let klesl jejich počet během deseti let na necelých čtyřicet ročně.

Je otázka, jak bude vývoj rozhlasové hry pokračovat. Pravdou zůstává, že pokles vytvořených her ročně je markantní, nicméně je tento pokles vyvážen realizacemi výjimečně dobrých premiér. Z posledních jde o dramtizaci románu *Zámek* Franze Kafky (dramtizace Jan Vedral, režie Dimitrij Dudík), popř. několik premiér roku 2005. Za vyzdvižení stojí aktuální hra o znásilňování dětí kněžími *Zpověď* (Felix Mitterer, režie Aleš

Vrzák) nebo hra – dialog policejního komisaře s udavačem *Normální okruh* (Claude Jean Carriere). Ze žhavé současnosti je třeba zmínit nové monumentální plátno – dvanáctidílný seriál Dumasovy *Královný Margot* v režii Dimitrije Dudíka, vysílaný v rozmezí října až prosince 2007, popř. rozhlasový zvukový román Jana Vedrala *Xaver*, vysílaný koncem roku 2009, který se ohlíží za neblaze proslulým normalizátorem v rozhlasu, zároveň však tepe do současného chaotického stavu médií, rozhlas nevyjímaje. Jednou z dalších cest, kudy se může vývoj rozhlasové hry ubírat, je experimentální přístup pojetí hry. Zcela nově byla pojata realizace her *Zpátky na luční vrch*, či *Uprchlíci*, kdy se natáčelo v exteriérech a bylo užito specifických zvukových prvků. Autentičnost prostředí se tak stala rozhodujícím prvkem pro vnímání hry.

V současnosti naštěstí tedy dochází k resuscitaci původní rozhlasové hry, vznikají projekty typu hry nové generace, které by měly přilákat víc posluchačů, a tak probouzet v posluchačích fantazii, imaginaci apod. Stanice Vltava v jisté míře stále ještě produkuje původní dramatickou tvorbu, popř. hry dle předlohy. K Vltavě se od počátku roku 2009 začíná postupně připojovat s vlastní produkcí i stanice Praha. Přejme si, aby rozhlasová hra, rozhlasové seriály, rozhlasová četba a mluvené slovo vůbec z vln českého rozhlasu nevymizely.

5. Budoucnost rozhlasu a jeho produkční funkce ve srovnání s funkcí reprodukční

Zdůrazněme tedy ještě jednou podstatnou skutečnost pro nazírání na současná média. Po roce 1989 se mediální svět u nás změnil. Pro média veřejné služby vpravdě fatálně. Je evidentní, že díky duálnímu systému začal rozmach privátních rádií, ale i privátních televizí, což silně oslabilo postavení Českého rozhlasu a oslabuje je stále. Československá televize začala být jistým fenoménem už od konce 50. let, ale hlad po všem doposud zakázaném vyzvedl televizi na piedestal zájmu masy až v 90. letech. Když k tomu připočteme rozvoj tzv. nových médií – tedy internetu, a finanční krizi, se kterou se rozhlas počátkem 90. let potýkal, není se čemu divit.

Na tomto místě se zamyslím nad současností, ale hlavně pak budoucností rozhlasu. Vyjdu ze zkušeností, které jsem nasbíral za léta poslechu a obecného vnímání rozhlasu v nejširším kontextu.

Nejdříve zaměřím svou pozornost na seminář Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, který se uskutečnil 8. října 2009 v rámci tradičního festivalu rozhlasové tvorby Prix Bohemia Radio v Poděbradech, které se staly od roku 1989 jeho působištěm. Diskutující se ve svých příspěvcích vyjadřovali k současnému kulturnímu stavu rozhlasového vysílání z různých hledisek.

Tématem semináře byla Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání. Jistým „*leitmotivem*“ semináře byla otázka, jak povýšit povědomí široké, ale i té sofistikovanější veřejnosti o uměleckém slovu a rozhlasu vůbec, jako nedílné součásti veřejně-mediálního života. Nejinak tomu bylo v úvodním slovu tehdejšího redaktora literární redakce Jana Halase. Pozastavil se nad – pro rozhlasové umění a jeho příznivce – žalostným přístupem redaktorů kulturních rubrik, kteří přinášejí recenze o divadelních představení, o filmech a hudbě, třeba i nevalné úrovně, ale o premiéře výtečného uměleckého pořadu už nikoli. Rovněž si položil otázku, zda je dobře, že rozhlasové literárně-dramatické vysílání je bráno jako jistá

samozřejmost.

Prvním přednášejícím byl prof. Jan Vedral, jenž přinesl rozsáhlý příspěvek s – jak jeho zvyklostí – rozsáhlým titulkem *Kulturní funkce veřejnoprávního rozhlasového vysílání v tekuté postmodernitě* s podtitulem *Občané parukáři se obracejí na občana Robespiera s prosbou o pomoc*.

Jan Vedral s nadsázkou hovořil o frázi, kterou se zaštiťují mnozí rozhlasoví pracovníci; kultura a kulturnost je chápána a brána coby nezastupitelná funkce rozhlasového vysílání, jež je mnohdy ale k zármutku všech náročnějších posluchačů suplována něčím, co můžeme v klidu nazvat jako popkultura, či pseudokultura. Dochází ke schematizaci ve vysílání, zjednodušování vyřčených obsahů, či rozdělování časově rozsáhlých inscenací kupř. na dvě sobotní odpoledne, snad z obavy, že by byly pro posluchače příliš dlouhé, či náročné. J. Vedral se ve svém podnětném příspěvku zvláště zamýšlí nad pronikáním show businessu do umění s několikerými odskoky do historie.

Zmínil se a nepřímou vyzval posluchače semináře k poslechu diskusních pořadů, které vysílal ČRo 6 první říjnový víkend toho roku. Tyto pořady se zabývaly společnými otázkami, a sice do jaké míry má stát finančně, ale i duchovně podporovat kulturu, zda ji má vůbec podporovat. Není ani tak podstatný konkrétní výstup diskutujících. Bez ohledu na to, zda se diskusí účastní zástupci parlamentních i neparlamentních stran nebo zástupci široké veřejnosti, výsledkem je prázdný diskurs, nemající za úkol něco nového sdělit a přispět k poznání, ale mají řečníkům dodávat punc kompetence, ač tomu tak veskrze není. O veřejnoprávních médiích v diskusích však nepadlo ani slovo. To je vcelku tristní při představě, jak velký mají média vliv nejen na názor, v tomto případě posluchače.

Kultura by neměla být redukována na něco hmotného či nehmotného, ale měla by být vnímána jako prostředek, který by měl přispívat ke kulturnosti a kultivovanosti národa. Tvrzení může znít jako klišé, ale s ohledem na soustavné snižování role kultury, bylo by na čase se nad ním hlouběji

zamyslet. Nelze se pak divit, když do diskusních pořadů vysílaných nejen na stanici, která je určena pro tzv. náročnější posluchače, volají taci, kteří nejsou schopni vůbec zformulovat svůj názor, respektive pokud se jim to podaří, tak je zřejmé, že o podstatě kultury nemají vůbec ponětí. V takové situaci si pak člověk klade otázku, nejen co s rozhlasem jako takovým, ale co hlavně se společností, řekněme s příjemci, konzumenty rozhlasového vysílání. Napadá mě jeden snad utopický, ovšem příliš radikální krok obdobně jaký byl proveden v československém divadle. Tamní vedení se rozhodlo využít skutečnosti, že v Českých Budějovicích žádné jiné divadlo není, a rozhodlo se nasazovat kusy s vysokou uměleckou hodnotou. Do jisté míry zde sehrála roli i psychologie, že lidé mají potřebu socializace, potřebují tedy i kontakt s divadlem a budou navštěvovat i náročná představení. Tento model se zde plně osvědčil.

Člověk je ve své podstatě adaptabilní, to znamená, že se přizpůsobí jak tomu kvalitnímu, tak i tomu méně kvalitnímu a hodnotnému. Bylo by proto na místě opustit dnes již plně převažující názor předpokládající, že se lidé chtějí pouze bavit, nic neřešit, že chtějí slyšet rozhovory se stárnoucími celebritami, které jim budou přitakávat, jak to všechno bylo dříve za našeho mládí lepší. Řešením by bylo oprostít se od plytkosti ve vysílání a směřovat k vyšším hodnotám. Tato cesta by mohla přilákat posluchače k veřejnoprávnímu rozhlasu a odpoutat je od komerčních médií, zejména bulvárního charakteru.

Další přednášející byla vedoucí Archivních a programových fondů Eva Ješutová, která pohovořila o kulturních tendencích v historii vysílání Československého, později Českého rozhlasu. Na toto téma bylo mnohé řečeno v předchozích kapitolách.

Třetí přednášející teoretik Vladimír Karfík pohovořil obecně o slovu a jeho dorozumívací funkci. Přes rozvoj knihtisku i tisku periodického dospěl k mluvenému slovu, ke zvukové stránce jazyka a její kultivovanosti. Varoval před rozkolísanou úrovní jazykové kultury ve vysílání rozhlasu.

Tyto sestupné tendence spatřuje zejména v rozvoji komerčních stanic, které jak známo o kultivovanost slova příliš nebo dokonce vůbec nedbají. Dalšími důvody jsou neformálnost jako projev autenticity, či naopak nucení mluvčích do spisovné češtiny. Vedle vysoce kvalitních literárních pořadů je patrna rezignace na kultivovaný projev v běžném hovoru, např. při rozhovorech, besedách, diskusích.

Závěrem vystoupili tehdejší ředitel stanice Vltava Lukáš Hurník a šéfredaktorka stanice Praha Bronislava Janečková. Oba se věnovali vymezení svých stanic. Zamysleli se nad tím, pro jaký okruh posluchačů ta která stanice má být určena, jak má být profilována. V tomto duchu se nesla následná diskuse, a ponese se v něm i mé další úvahy.

Když se podíváme ještě jednou na tři celoplošné stanice Českého rozhlasu, zjišťujeme, že nejlépe je vyprofilována stanice Vltava, o něco hůř je tomu u ČRo 1–Radiožurnálu. Co se týče zpravodajsko-publicistických pořadů, ty jsou na profesionální úrovni, ale veliké a prakticky trvalé námitky směřují k hudební náplni této stanice. Posluchačům se právem nelíbí neustálé opakování populární produkce, té normalizační nevyjímaje. Nelibost ostatně dali najevo posluchači i v pořadu České televize HydePark, kde 1. března 2010 byl hostem prozatímní ředitel rozhlasu – dříve programový ředitel, Peter Duhan. Jak sám navrhoval, jedním z možných, ale radikálních řešení by bylo spojit zpravodajské stanice v jednu bez zastoupení hudební složky. Jako prvořadý úkol si však P. Duhan vytýčil vrátit Českému rozhlasu renomé, které bylo pošramoceno nestandardním jednáním Rady v případě vypsání konkurzu a sesazení dosavadního ředitele v létě roku 2009.

Třetí celoplošná stanice, rodinná stanice Praha má momentálně největší nejasnosti s profilací svého programu. Až na určité výjimky se jednotlivé pořady samy o sobě dají posuzovat za hodnotné, co se obsahu i úrovně týče. Jsou-li však zahrnuty v blocích pořadů s obdobnou charakteristikou, je zřejmé, že stanice Praha je zaměnitelná s jakoukoliv stanicí přinášející

proud informací a hudby. Tento problém neunikl pozornosti posluchačů a je diskutován na internetových stránkách zmíněné stanice. Převládá zde názor podobný užšímu okruhu pracovníků rozhlasu navrátit stanici Praha k původním tradicím. Na tom se ostatně shodne i početná posluchačská obec, která je po právu nespokojena se současnou podobou vysílání. Kromě důrazu na dramatickou tvorbu, pořady edukativního charakteru, ale i na kvalitní zábavu, je nutno zároveň hledat i nové moderní prostředky k oslovení co možná nejširšího spektra posluchačů. Například v oblasti zábavy určitě není tou správnou cestou věnovat takřka celý prostor jediné formě, a to tzv. talkshow, čili pořadům, kam si moderátor pozve hosty a vede s nimi dialog. Časem tento typ pořadu začne působit poněkud fádně. Nabízelo by se tu ale možné řešení, najít autory – tvůrce zábavných skečů nebo vytvářet kabaretní pásma, zkrátka snažit se o rozmanitost. Ta hraje velkou roli při provozování veřejné služby. Vedle nové tvorby by rovněž bylo vítané vytěžit archivy a předložit posluchačům léty prověřené záznamy silvestrovských pořadů či dnes již zapomenutých kabaretních pořadů let minulých.

Jak bylo zmíněno v kapitole 2.3 poskytuje Český rozhlas vysílání ve 12 regionech. Dodejme, že § 12 zákona č. 484/1991 Sb. ukládá Českému rozhlasu vymezit pro tato studia minimálně 30 % podíl vysílacího času v měsíčním úhrnu na celostátních okruzích vyjma zpravodajsko-publicistických. Tato povinnost byla nařízena Českému rozhlasu novelou zákona až v r. 2002. Bohužel ne všechna studia byla a jsou schopna vytvářet plnohodnotný program, který by zaplnil tento vyhrazený časový prostor. Toto vymezení se blíží určité monopolizaci. Regionální studia jsou bezesporu potřebná a je jistě na místě, aby s jejich produkcí byli seznamováni posluchači i v dalších regionech. Ta by se však mohla mnohdy odehrávat na menší ploše, čímž by celoplošným stanicím nemusely být svazovány ruce při výrobě vlastních pořadů. Tento problém by mohl být vykompenzován probíhajícím projektem regionálních studií – Společná noc,

kdy v čase od 22 do 5 hodin je ve všech regionech vysílán stejný program složený z pořadů jednotlivých regionálních stanic. Když se podíváme na obsah tohoto cyklu, zjistíme, že jsou zde zastoupeny jak lehčí zábavné pořady, tak se zde střídají tematicky zaměřené hudebními pořady s besedami. Jistou výjimkou Společné noci je kontaktní (živý) dvouhodinový pořad Noční linka, vysílaný každou noc vyjma neděle střídavě ze všech regionálních studií a určitě má na vlnách regionálních stanic své místo. Lidé, zejména senioři, či handicapovaní od rozhlasu očekávají, že bude jejich bezpečným společníkem, přítelem, který jim umožní sdílet radosti i strasti. Stanice Praha, aby naplnila literu zákona, vysílá mimo jiné v obdobný čas, jako je na regionech vysílána Společná noc, blok pořadů z regionů, který se v mnohém podobá Společné noci. Tento souběh způsobil absurdní situaci a vzhledem k tomu, že se projekt Společná noc osvědčil, bylo by nasnadě učinit legislativní změnu.

Závěrem se zaměříme na aktuální výstup z programové konference, která se konala koncem března 2010 v Poděbradech a jež si kladla za cíl pojmenovat hlavní priority směřování veřejnoprávního rozhlasu.

Téměř stovka rozhlasových pracovníků z řad managementu, programových i neprogramových zaměstnanců, externistů a hostů se v Poděbradech zamýšlela nad tezemi v těchto vybraných sekcích: pojetí veřejnoprávnosti; redefinice obsahu celoplošných stanic; regionální vysílání ČRo; role internetu, nových technologií a speciálních stanic; náklady na program; vztah programu a marketingu a rozhlas jako národní kulturní instituce.

Účastníci konference se shodli na třech pilířích, na nichž má veřejnoprávní rozhlas stavět. Jsou jimi informace, vzdělání a kultura. Veřejnoprávnost je pak definována jednak výběrem obsahu, kterému se médium věnuje (s důrazem na hodnoty jako je pravdivost, serióznost, odbornost), jednak způsobem zacházení s obsahem (zasazování do kontextů, zodpovědné, nemanipulativní nakládání s informacemi) a dále stylem

sdělení (jazyková úroveň, kultivovanost projevu).

Řadu podnětů přinesla diskuse na téma redefinice obsahu celoplošných stanic a regionální vysílání ČRo. Konference zúžila spektrum navrhovaných konceptů na dva. První staví na trojici komplementárních celoplošných stanic, z nichž žádná není plnoformátová, doplněných o na středních vlnách vysílající stanici mluveného slova a stanici pro mladé vysílající digitálně a na internetu. Druhý model staví na jedné plnoformátové stanici doplněné zpravodajskou a kulturní stanicí, portfolio doplňuje stanice pro mladé a síť regionálních stanic s výrazněji koordinovaným obsahem. Za jednu z nejvyšších hodnot regionálního vysílání, jako součásti obou výše uvedených modelů, pak konference označila vedle kvality jeho regionálnost. Účastníci konference podpořili význam speciálních digitálních stanic ČRo, nezbytnou se však jeví analýza hodnoty a nákladů na tyto stanice. Jedním z konkrétních závěrů je i úkol představit veřejnosti a posluchačům novou podobu rozhlasových internetových stránek na podzim letošního roku a zahájení „frontálního útoku“ v oblasti programového i neprogramového využití fenoménu sociálních sítí. Zelenou dostaly rovněž projekty směřující k atraktivní webové prezentaci a potenciálnímu komerčnímu využití bohatého archivu ČRo.

Konference akcentovala význam původní rozhlasové tvorby jako jednoho z nositelů konkrétního naplnění kulturotvorného poslání Českého rozhlasu. Zároveň konstatovala potřebu většího uplatnění ekonomických aspektů v umělecké výrobě.

6. Závěr

Média nás neustále zaplavují všemožnými informacemi o rozvoji moderních technologií – multimédií. Zejména je kladen důraz na možnosti internetu a údajně převratné výhody digitálního televizního vysílání. Přitom právě digitální vysílání přináší prakticky jen technologickou změnu přenosu a jeho reprodukce a kromě programového průvodce (EPG) nic převratného příjemci neposkytuje. Bez úzkého provázání s internetem (nebo obecně bez existence zpětné vazby příjemce s vysílatelem) jsou další proklamované služby (např. video na přání) jen iluzí.

Domnívám se, že se v digitální euforii zapomnělo na veřejnoprávní Český rozhlas. Určité vize, jak zefektivnit svět rozhlasu, tu samozřejmě jsou. Např. „fantastická“ představa o digitální stanici, kde bude znít od rána do večera dechovka, je možná lákavá, ale nevyřeší pokles zájmu o rozhlas. Podstatné není pouze, co by měl rozhlas produkovat, ale i jakou formou bude produkty prezentovat.

Přibližme si problém např. na desetidílném seriálu, který je vysílán jednou týdně v neděli dopoledne. Kamenem úrazu je zde nejen nešťastně zvolený vysílací čas, kdy řada posluchačů tráví víkend daleko od shonu všedních dní, média nevyjímaje, ale především absence repríz jednotlivých pokračování. Vynecháním jednoho dílu seriálu ztrácí posluchač kontinuitu a posléze i zájem o další poslech jinak kvalitního díla. Oproti tomu jsou pořady, které mají ve vysílání hned dvě reprízy v jednom týdnu. Nejsem první a určitě ani poslední, kdo by uvítal místo opakování nočních pořadů typu „Jak to vidí...“, dostupné následně na internetu v Rádiu na přání, zařazení repríz seriálů.

První náznaky svědčící o snaze zefektivnit rozhlasové vysílání se objevily v první polovině roku 2010, kdy zahájily stanice Vltava a Praha pilotní projekt streamování (proudového vysílání přes internet) rozhlasových her a čteb na pokračování, které jsou k dispozici týden po

odvysílání v rozhlasu. Mohlo by se zdát, že tato forma reprodukce vyřeší problém s odlivem posluchačů. Cokoli streamovat je však obecně poněkud riskantní záležitost s ohledem na autorská práva, protože je vcelku triviální streamové vysílání uložit a takto získané soubory dál volně šířit. Účinnější by v tomto případě bylo, obdobně jak to dělají různá hudební vydavatelství, opatřit poskytované soubory digitální ochranou proti kopírování (DRM). Dalším úskalím však je, že k některým pořadům získává rozhlas práva pouze k odvysílání klasickou formou.

Jak tedy docílit toho, aby rozhlas svými počiny přitáhl posluchače do čtyřiceti let? Vzhledem k tomu, že jedním z problémů je nedostatečný „public relations“, měl by si rozhlas ujasnit, koho chce oslovovat. Zákon o Českém rozhlasu ukládá sice oslovovat všechny skupiny, a praxe samozřejmě ukazuje, jak nesnadný úkol naplnění podstaty zákona představuje, avšak odliv posluchačů, zejména mladých, není zanedbatelný. Na druhé straně sám, coby zástupce mladé generace, pozoruji mezi svými vrstevníky určitý zájem o mluvené slovo, převážně o rozhlasové hry, seriály, tedy dramatické pořady. Jan Vedral spatřuje problém v konzervatismu rozhlasu a v odlivu mladých posluchačů po roce 1991, kdy veřejnoprávní rozhlas uvolnil cestu privátním stanicím. Lze tedy říci, že si za takovou pozici může Český rozhlas, potažmo nepřizpůsobivé vedení samo.

Každou dobu něco formuje či deformuje. Jsme-li dnes ve fázi, kdy většina soukromých rozhlasových a televizních stanic deformuje vkus posluchačů a diváků, mělo by právě tohle být impulsem pro Český rozhlas, aby usiloval o kultivaci a „nápravu“ vkusu posluchačské veřejnosti. Půjde o dozajista těžký úkol a nalézt řešení určitě nebude snadné. Protože je snazší formovat zejména mladého člověka, měl by se ČRo vydat právě touto cestou a především se snažit přiblížit mladým posluchačům.

Jistou snahu a pokusy o změny jsme již mohli v posledním období zaznamenat. V červnu roku 2010 se stal novým šéfredaktorem jedné

z celoplošných stanic – Čro 2, Jaromír Ostrý. Ten se ocitl v situaci, kdy musel přikročit k určitým změnám v chodu stanice, zejména pak v programovém schématu.

S těmito změnami se mohli posluchači seznámit počátkem února roku 2011. Změny to byly radikální, jistě míněny dobře. Cílem bylo přiblížit stanici posluchačům, vést s nimi dialog, bavit je, vzdělávat, atd. Bohužel se toto pensum naplnilo pouze z části. Díky mnoha diskusním a kontaktním pořadům, díky angažmá moderátorů ze soukromé sféry, či ze sféry show businessu, došlo k přiblížení se stanice ke komerčním rádiím. Nemluvě o porušení zákona, kdy prozatímní vedení přisoudilo stanici nový název Český rozhlas dvojka. Tento krok pochopitelně vyvolal u posluchačů zmatek a rozhořčení, které bylo možno sledovat v prvních dnech změn na diskusním fóru stanice.

Dne 28. července 2011 byl po dvou letech nejistot a bezvlády konečně dosazen do čela rozhlasu generální ředitel. Stal se jím Peter Duhan, který rok a půl zastával funkci prozatímního ředitele této instituce.

Peter Duhan přišel s koncepcí restrukturalizace rozhlasu, jak z hlediska hospodaření, tak zejména z hlediska redefinice programu a jeho obsahu.

Stručně si Duhanovu vizi nastiňme: mělo by jít o personální úpravy, zredukování počtu managerů na vedoucích pozicích, pod svou pravomoc převzetí kontroly nad všemi sekcemi a divizemi, např. nad regionálními studii. U těch by mělo dojít k zásadním změnám. Nemělo by se už jednat o celodenní vysílání, naopak, regiony by se měly připojovat pouze 2 x 4 hodiny denně a věnovat se především zpravodajství z jednotlivých krajů. Peter Duhan rovněž plánuje oddělit centrum výroby uměleckých pořadů od jednotlivých regionálních a celoplošných stanic rozhlasu.

Co se redefinice stanice týče: stanice by měly být očíslovány a na našem území by měly postupně vysílat 4 celoplošné stanice, namísto stávajících tří. Volnou frekvenci poskytnou regionální studia.

Národní okruh „Jednička“ by měla být plnoformátovou stanicí pro

cílovou skupinu 40-60 let, která by měla vzniknout na programovém základě nynější Dvojky a absorbovala by nynější regionální stanice. Program by byl vysílán celoplošně s pravidelným odpojováním regionálních stanic, čímž by odpadl problém s duplicitami. Druhým navrhovaným okruhem by měla být „Dvojka“ – plnoformátová stanice pro cílovou skupinu 20-40 let, která by vznikla částečně na programovém základě nynějšího Radiožurnálu, ale s větším podílem zábavní hudby. Třetím okruhem by pak měla být „Trojka“ ve stylu arte, tedy uměleckou, pro náročné posluchače a která by vznikla na programovém základě nynější Vltavy, s větším podílem vážné hudby, bez ohraničení dominantní cílovou skupinou, tedy okruh, který by se měl měnit nejméně. Posledním okruhem by měla být „Čtyřka“, navrhovaná jako plnoformátová stanice, která by vysílala na nynější frekvenci Dvojky, sdružující pod sebe produkci internetových stanic Rádio Česko a ČRo 6. Byť se oběma stanicím říká zpravodajsko-publicistické, jsou hodně odlišné a bude nutno vytvořit nový programový profil, třebaže na bázi obou existujících stanic. Měla by být stanicí především analytickou, učit posluchače rozumět informacím, jak je zpracovat, jak je zasadit do kontextu. Do jisté míry by se mohla podobat televizní stanici ČT 24, ale Duhanovým cílem je stanici přiblížit německé veřejnoprávní stanici Deutschlandfunk, kde kromě zpravodajství a analytiky, jsou vysílány dokumenty, featury a dokonce i dramata. Část dramát z Trojky by mohla být tedy přesunuta právě na stanici mluveného slova.⁵⁷

Jsou to zatím jen vize, není možné proto ještě hodnotit. Navíc současný zákon připouští pouze tři celoplošné okruhy a dále už jen speciální stanice. Záleží tedy i na vůli politiků, zda tento návrh podpoří a prosadí do zákona.

⁵⁷ AUST, Ondřej. Nový šéf Českého rozhlasu Peter Duhan: Do tří let můžeme mít nejposlouchanější stanici v zemi. *Mediář.cz* [online]. 2011. [cit. 2011-08-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.mediar.cz/novy-sef-ceskeho-rozhlasu-peter-duhan-do-tri-let-muzeme-mit-nejposlouchanejsi-stanici-v-zemi/>>. ISSN 1804-7238.

Důležité však je, že konečně někdo přišel s konceptem, jak zefektivnit rozhlasové vysílání a vůbec fungování rozhlasu jako instituce.

Kromě zde nastíněné vize se jedna z dalších možností, jak přiblížit rozhlas široké veřejnosti, přímo nabízí a zároveň by to mohlo být i téma pro možnou diskusi. Ze zkušeností víme, co způsobují projekty typu Muzejní noc či Letní filmová škola v Uherském Hradišti. Jde o vytržení publika ze všednosti, o způsob prezentace té či oné oblasti. Obdobně by se dalo naložit i s rozhlasovými produkty a připomenout tak široké veřejnosti fenomén veřejnoprávního rozhlasu. Samozřejmě by se musely vyřešit autorskoprávní podmínky a zároveň naklonit management a vedení ČRo k vstřícnosti z hlediska finanční a mediální podpory. Jaká forma projektu by byla zvolena, není až tak rozhodující, např. by se vše mohlo odehrávat na půdě letního kina. Hlavní důraz by měl být kladen na rozhlasovou hru, seriály či pásma nebo dokumenty.

Z výše vyřčeného plyne, že rozhlas je ve fázi hledání své vlastní tváře, je jen otázkou, vykročí-li správnou cestou. Rozhodujícími zde nebudou dílčí kroky, jako například zrušení stanice Praha, zredukování obsahu Radiožurnálu, ponechání Vltavy kulturní stanicí či vytvoření nové stanice mluveného slova, což by se vlastně přibližovalo modelu veřejnoprávní České televize, ale komplexní řešení situace napříč celým rozhlasovým spektrem. Rozhlas by měl stavět na své výlučnosti v podobě původní tvorby a ne se přibližovat k modelu komerčních stanic.

Podíval jsem se na rozhlas a jeho produkční funkce z různých hledisek, z hlediska mediálně-legislativního, technologického a kulturního. Zmínil jsem příznivé, ale i nepříznivé technicko-kulturní mezníky, jako např. rozvoj rozhlasové hry, rozvoj stereofonie, ale i zásahy do kulturního dědictví likvidací nahrávek. Těmito mezníky jsem chtěl poukázat na tradice a společensko-kulturní význam rozhlasu u nás. V závěru práce jsem se pokusil o kritický náhled na současnou situaci ČRo. Ze všech vyřčených poznatků plyne, že přes všechny nedostatky je Český rozhlas plnohodnotné

živé médium, zasluhující právem své nezastupitelné místo a postavení ve veřejném prostoru. Pokusil jsem se na historických exkurzích dokázat, že za rozhlasem stojí pevné tradice, a že i v dnešní době má existence veřejnoprávního rozhlasu stále smysl. Věřme tedy, že se rozhlas vzpamatuje z letargie a všech pomyslných chorob, které jej potkaly.

7. Seznam použité literatury a odborných pramenů

Tištěné publikace:

BĚLEJOVÁ, Gabriela. *Veřejnoprávní média v České republice*. Brno. 2006. Bakalářská diplomová práce na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Ústavu české literatury a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce Věra Jurmanová-Volemanová.

BOUČEK, Zdeněk; HUBIČKA, Jiří. Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 114 - Důraz na původní dramatickou tvorbu. Týdeník Rozhlas. 2005, roč. 15, č. 27, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

BOUČEK, Zdeněk; HUBIČKA, Jiří. Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 118 - Rozhlasové hry od druhé poloviny 70. let. Týdeník Rozhlas. 2005, roč. 15, č. 31, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: Rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. vyd.1. Praha: Karolinum, 2003. 200 s. ISBN 80-246-0624-0.

HRAŠE, Jiří. Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 39 - Hra v rozhlase. Týdeník Rozhlas. 2004, roč. 14, č. 5, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *Od mikrofonu k posluchačům: Z osmi desetiletí českého rozhlasu*. vyd.1. Praha: Český rozhlas, 2003. 667 s. ISBN 80-86762-00-9.

JEŠUTOVÁ, Eva, et al. *99 významných uměleckých osobností rozhlasu: Čeští tvůrci slovesných pořadů*. vyd.1. Praha: Sdružení pro rozhlasovou tvorbu, 2008. 198 s. ISBN 978-80-254-1703-4.

MORAVEC, Václav. Kapitoly z historie rozhlasového vysílání: 139 - Rozhlasové hry a dokumenty v Českém rozhlase. Týdeník Rozhlas. 2005, roč. 15, č. 52, [s. 3-3]. ISSN 1213-2098.

PACOVSKÝ, Jaroslav. *Na vlnách rozhlasu (1923-1993)*. vyd. 1. Praha: Český rozhlas. 1993. 158 s. [ISBN 80-238-2754-5].

PROKOP, Michal. *Rozhlasové a televizní vysílání v demokratické společnosti*. Praha. 1992. Diplomová práce na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, katedře Teorie kultury.

ŠTĚRBOVÁ, Alena. *Rozhlasová inscenace: teoreticky komentované dějiny české rozhlasové produkce*. vyd. 1. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1995, 149 s. ISBN 80-7067-531-4.

TÝDENÍK ROZHLAS. *Kapitoly z vysílání Českého rozhlasu*. Seriál 2003-2005. ISSN 1213-2098.

VEDRALOVI, Jan a Honza. *Jiří Horčíčka – rozhlasový režisér*. vyd. 1. Brno: Větrné Mlýny, 2003. 207 s. ISBN 80-86151-83-2.

Legislativa:

KODEX ČESKÉHO ROZHLASU.

STATUT ČESKÉHO ROZHLASU.

ZÁKON č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu ze dne 7. 11. 1991, ve znění pozdějších předpisů (novelizované znění zákona platné od 1. července 2009).

Elektronické zdroje:

AUST, Ondřej. Nový šéf Českého rozhlasu Peter Duhan: Do tří let můžeme mít nejposlouchanější stanici v zemi. *Mediář* [online]. 2011, [cit. 2011-08-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.mediar.cz/novy-sef-ceskeho-rozhlasu-peter-duhan-do-tri-let-muzeme-mit-nejposlouchanejsi-stanici-v-zemi>>.

[b.j]. *Delfy: Rozhlasový spotřební Oidipús (1989). Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2006, [cit. 2009-09-18]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/rozhlasove-hry/4460-delfy-rozhlasovy-spotrebni-oidipus-19.html>>.

ČESKÝ ROZHLAS [online]. 2002, [cit. 2009-09-20]. Dostupné na www: <<http://www.rozhlas.cz>>.

HNILÍČKA, Přemysl. Od padesátých k šedesátým létům: Od záznamu divadelní inscenace k rozhlasové hře. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2005, [cit. 2009-09-22]. Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/historie-rozhlasovych-her/26-od-padesatych-k-sedesatym-letum-od-zaz.html>>.

JEŠUTOVÁ, Eva. Kulturní tendence v rozhlasovém vysílání. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady*. *Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-10].

Dostupné z WWW: <<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25353-kulturni-tendence-v-rozhlasovem-vysilani.html>>.

PANÁČEK V ŘÍŠI MLUVENÉHO SLOVA. *Stránky přátel rozhlasových her a mluveného slova vůbec*. 2005, [online].

Dostupné na WWW: <<http://mluveny.panacek.com>>.

VEDRAL, Jan. *Kulturní funkce vysílání veřejnoprávního rozhlasu v tekuté postmodernitě: Občané parukáři se obracejí na občana Robespiera s prosbou o pomoc*. In *Kulturní a umělecká funkce rozhlasového vysílání - Referát na semináři pořádaném na Prix Bohemia Radio 2009 Poděbrady. Panáček v říši mluveného slova* [online]. 2009, [cit. 2010-08-09].

Dostupné z WWW:

<<http://mluveny.panacek.com/nazory-a-komentare/25355-kulturni-funkce-vysilani-verejnopravniho-rozhlasu-v-tekute-postmodernite.html>>.

8. Seznam příloh

- Příloha č. 1: Zákon č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů
- Příloha č. 2: Statut Českého rozhlasu
- Příloha č. 3: Kodex Českého rozhlasu

Zákon č. 484/1991 Sb. - poslední stav textu

484/1991 Sb.

**ZÁKON
České národní rady**

ze dne 7. listopadu 1991

o Českém rozhlasu

Změna: [36/1993 Sb.](#)
Změna: [253/1994 Sb.](#)
Změna: [301/1995 Sb.](#)
Změna: [135/1997 Sb.](#)
Změna: [192/2002 Sb.](#)
Změna: [127/2005 Sb.](#)
Změna: [196/2009 Sb.](#)

Česká národní rada se usnesla na tomto zákoně:

§ 1

(1) Zřizuje se Český rozhlas se sídlem v Praze.

(2) Český rozhlas je právnickou osobou, která hospodáří s vlastním majetkem, jehož základem je majetek převedený z Československého rozhlasu.¹⁾ Český rozhlas vlastními úkony nabývá práv a zavazuje se.

(3) Stát neodpovídá za závazky Českého rozhlasu a Český rozhlas neodpovídá za závazky státu.

§ 2

(1) Český rozhlas poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením rozhlasových programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky a do zahraničí (dále jen "veřejná služba v oblasti rozhlasového vysílání").

(2) Hlavními úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání jsou zejména

a) poskytování objektivních, ověřených, ve svém celku vyvážených a všestranných informací pro svobodné vytváření názorů,

b) přispívání k právnímu vědomí obyvatel České republiky,

c) vytváření a šíření programů a poskytování vyvážené nabídky pořadů pro všechny skupiny obyvatel se zřetelem na svobodu jejich náboženské víry a přesvědčení, kulturu, etnický nebo národnostní původ, národní totožnost, sociální původ, věk nebo pohlaví tak, aby tyto programy a pořady odrážely rozmanitost názorů a politických, náboženských, filozofických a uměleckých

směrů, a to s cílem posílit vzájemné porozumění a toleranci a podporovat soudržnost pluralitní společnosti,

d) rozvíjení kulturní identity obyvatel České republiky včetně příslušníků národnostních nebo etnických menšin,

e) výroba a vysílání zejména zpravodajských, publicistických, dokumentárních, uměleckých, dramatických, sportovních, zábavných a vzdělávacích pořadů a pořadů pro děti a mládež.

§ 3

(1) Český rozhlas naplňuje veřejnou službu v oblasti rozhlasového vysílání zejména tím, že a) provozuje analogové rozhlasové vysílání s využitím části kmitočtového spektra umožňující pokrytí území České republiky třemi celoplošnými rozhlasovými programy v pásmu velmi krátkých vln a rozhlasovými programy regionálních studií vysílanými v pásmu velmi krátkých vln, a to prostřednictvím zemských vysílacích rádiových zařízení, popřípadě prostřednictvím jiných technických prostředků; Český rozhlas může vysílat i v pásmu dlouhých a středních vln,

b) provozuje zemské digitální rozhlasové vysílání šířením 3 celoplošných rozhlasových programů, uvedených v písmenu a), prostřednictvím multiplexu veřejné služby;^{1a)} kromě těchto rozhlasových programů má Český rozhlas právo šířit prostřednictvím multiplexu veřejné služby další rozhlasové programy, další multimediální obsah a doplňkové služby; rozhlasové programy, další multimediální obsah a doplňkové služby šířené prostřednictvím multiplexu veřejné služby může Český rozhlas digitálně šířit rovněž prostřednictvím družic a kabelových sítí,

c) provozuje zemské digitální vysílání tak, aby zajistil naplňování úkolů veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání, které odpovídá stavu rozvoje vysílacích technologií a služeb. Využívá přitom zejména části kmitočtového spektra umožňující pokrytí území České republiky rozhlasovými programy a dalším obsahem v pásmu vyhrazeném podle národní kmitočtové tabulky pro zemské digitální rozhlasové vysílání, a to zejména ve III. televizním pásmu,

d) zřizuje síť vlastních zpravodajů,

e) vytváří archivní fondy, udržuje je a podílí se na jejich využívání jako součásti národního kulturního bohatství,

f) vysílá díla domácí a zahraniční tvorby,

g) poskytuje alespoň na jednom vysílaném programu 24hodinovou programovou službu, včetně aktuálního zpravodajství,

h) vyvíjí činnost v oblastech nových vysílacích technologií a služeb.

(2) Český rozhlas provozuje rozhlasové vysílání do zahraničí na jednom rozhlasovém programu v pásmu krátkých vln prostřednictvím zemských vysílacích rádiových zařízení, popřípadě prostřednictvím jiných technických prostředků. Vysílání do zahraničí musí splňovat podmínky [§ 2 odst. 2 písm. a\)](#) a [c\)](#) a přispívat k propagaci dobrého jména České republiky.

(3) Státní orgán, který vykonává správu kmitočtového spektra podle zvláštního právního předpisu,^{1b)} vyhradí po předchozím souhlasu Rady pro rozhlasové a televizní vysílání pro Český rozhlas kmitočty umožňující provozování analogového rozhlasového vysílání v rozsahu stanoveném v [odstavci 1 písm. a\)](#) a v [odstavci 2](#). Kmitočty v pásmu dlouhých a středních vln vyhradí jen tehdy, pokud o to Český rozhlas požádá.

(4) Celoplošným rozhlasovým programem se pro účely tohoto zákona rozumí rozhlasový program, jehož vysílání může přijímat alespoň 95 % obyvatel České republiky počítaných podle údajů vyplývajících z posledního sčítání lidu.^{1c)}

Rada Českého rozhlasu

§ 4

(1) Orgánem, jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu činnosti Českého rozhlasu je Rada Českého rozhlasu (dále jen "Rada"). Rada má devět členů. Členy Rady volí a odvolává Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky (dále jen "Poslanecká sněmovna") tak, aby v ní byly zastoupeny významné regionální, politické, sociální a kulturní názorové proudy.

(2) Návrhy kandidátů na členy Rady předkládají Poslanecké sněmovně organizace a sdružení představující kulturní, regionální, sociální, odborové, zaměstnavatelské, náboženské, vzdělávací, vědecké, ekologické a národnostní zájmy. Návrhy lze předložit ve lhůtě 15 dnů ode dne zveřejnění výzvy předsedy Poslanecké sněmovny k předložení návrhů způsobem stanoveným usnesením Poslanecké sněmovny.

(3) Členem Rady může být zvolen občan České republiky, který

a) je způsobilý k právním úkonům,

b) má trvalý pobyt na území České republiky, a

c) je bezúhonný; za bezúhonného se nepovažuje ten, kdo byl pravomocně odsouzen pro trestný čin spáchaný úmyslně, pokud jeho odsouzení pro tento trestný čin nebylo zhlazeno nebo se na něho z jiného důvodu nehledí, jako by nebyl odsouzen, a ten, kdo nesplňuje předpoklady podle zvláštního zákona.^{1d)}

(4) Členové Rady jsou voleni z kandidátů navržených podle [odstavce 2](#), a to na funkční období 6 let, přičemž každé 2 roky je volena jedna třetina členů; mohou být zvoleni opětovně, ne však více než na dvě funkční období jdoucí po sobě. Na místa uprázdněná z jiného důvodu než pro uplynutí funkčního období jsou voleni noví členové na dobu zbývající do konce funkčního období toho člena, jehož místo se uprázdnilo; je-li tato doba kratší než 1 rok, omezení možnosti opětovného zvolení neplatí. V případě odvolání Rady podle [§ 6 odst. 3](#) a následném zvolení všech členů Rady Rada na své první schůzi losem určí 3 členy Rady s funkčním obdobím 2 roky, 3 členy s funkčním obdobím 4 roky a 3 členy s funkčním obdobím 6 let.

(5) Rada je ze své činnosti odpovědna Poslanecké sněmovně.

(6) Členství v Radě je veřejnou funkcí.²⁾ V souvislosti s jejím výkonem přísluší členům Rady přiměřená odměna, jejíž výši určí svým usnesením Poslanecká sněmovna.

(7) Rada volí ze svého středu předsedu a místopředsedy a odvolává je.

§ 5

(1) Členství v Radě je neslučitelné s funkcí prezidenta republiky, poslance nebo senátora, člena vlády, soudce, státního zástupce, člena Nejvyššího kontrolního úřadu, člena bankovní rady České národní banky, Veřejného ochránce práv, s jakoukoli funkcí ve veřejné správě, s funkcí člena Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, člena Rady České televize, člena Rady České tiskové

kanceláře, s funkcí generálního ředitele České televize a s funkcí člena dozorčí komise České televize nebo člena dozorčí komise Českého rozhlasu.

(2) Člen Rady nesmí zastávat žádnou funkci v politických stranách nebo v politických hnutích, společenských organizacích a sdruženích, občanských iniciativách a podobně, ani nesmí jejich jménem vystupovat nebo působit v jejich prospěch nebo ve prospěch jiných skupinových zájmů při výkonu své funkce v Radě; dále nesmí být členem společností, které působí v oblasti hromadných sdělovacích prostředků, ani zastupovat obchodní zájmy, které by mohly být v rozporu s výkonem jeho funkce nebo by mohly nepříznivě ovlivňovat jeho nestrannost a objektivitu rozhodování. S výjimkou peněžitých plnění poskytovaných v souvislosti s výkonem funkce podle tohoto zákona nesmí mít člen Rady ani osoba jemu blízká³⁾ žádný majetkový prospěch z provozování rozhlasového vysílání.

(3) Člen Rady nebo osoby jemu blízké³⁾ nesmějí být v pracovněprávním nebo jiném obdobném vztahu k Českému rozhlasu, a to i dva roky po ukončení členství v Radě.

§ 6

(1) Členství v Radě zaniká:

- a) uplynutím funkčního období,
- b) dnem bezprostředně následujícím po dni doručení písemně učiněného vzdání se funkce předsedovi Poslanecké sněmovny,
- c) odvoláním z funkce,
- d) dnem, kdy člen Rady přestal splňovat předpoklady pro zvolení do funkce člena Rady stanovené v [§ 4 odst. 3](#),
- e) úmrtím.

(2) Poslanecká sněmovna člena Rady z funkce odvolá,

- a) přestal-li splňovat předpoklady pro výkon funkce člena Rady stanovené v [§ 5](#),
- b) narušil-li závažným způsobem důstojnost funkce člena Rady nebo dopustil-li se takového jednání, které zpochybňuje jeho nezávislost nebo nestrannost při výkonu funkce člena Rady,
- c) nevykonává-li po dobu více než 3 měsíců svou funkci.

(3) Poslanecká sněmovna může Radu odvolat, neplní-li Rada opakovaně své povinnosti stanovené tímto zákonem nebo pokud Poslanecká sněmovna dvakrát po sobě neschválí Výroční zprávu o činnosti Českého rozhlasu nebo Výroční zprávu o hospodaření Českého rozhlasu.

§ 7

(1) Činnost Rady se řídí jednacím řádem, který Rada přijme do třiceti dnů od začátku funkčního období.

(2) Rada přijímá rozhodnutí nadpoloviční většinou hlasů všech svých členů, s výjimkou rozhodnutí o jmenování a odvolání generálního ředitele Českého rozhlasu (dále jen "generální ředitel"), k němuž je zapotřebí alespoň 6 hlasů členů Rady.

(3) Jednání Rady je veřejné. Veřejnost může být na základě usnesení Rady z celého jednání nebo z jeho části vyloučena, jsou-li projednávány skutečnosti chráněné podle zvláštních právních předpisů.^{3a)} Osobu, která narušuje veřejné jednání, může předsedající napomenout a za opakované narušování veřejného jednání vykázat z jednacích prostor.

(4) Z jednání Rady pořizuje předsedající zápis, jehož součástí nejsou skutečnosti chráněné podle zvláštních právních předpisů. Zápis z jednání Rady, schválené dokumenty podle [§ 8](#), popřípadě usnesení Rady o vyloučení veřejnosti z jejího jednání musí být nejpozději do 3 dnů ode dne jednání Rady uveřejněny způsobem umožňujícím dálkový přístup.

§ 8

(1) Do působnosti Rady náleží:

- a) jmenovat a odvolávat generálního ředitele a na jeho návrh ředitele rozhlasových studií Českého rozhlasu (dále jen "rozhlasová studia"); rozhodnutí o odvolání generálního ředitele musí být písemně odůvodněno a nejpozději do 7 dnů ode dne jeho doručení generálnímu řediteli uveřejněno Radou způsobem umožňujícím dálkový přístup,
- b) schvalovat rozpočet a závěrečný účet Českého rozhlasu a kontrolovat plnění rozpočtu Českého rozhlasu,
- c) schvalovat na návrh generálního ředitele Statut Českého rozhlasu,
- d) předkládat Poslanecké sněmovně ke schválení Kodex Českého rozhlasu, který stanoví zásady naplňování veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání; porušení Kodexu Českého rozhlasu je kvalifikováno jako porušení pracovní kázně podle zvláštního zákona,^{3b)}
- e) schvalovat návrhy generálního ředitele na zřízení nebo zrušení rozhlasových studií ([§ 9 odst. 8](#)) a návrhy podle [§ 9 odst. 7](#),
- f) rozhodovat o stížnostech týkajících se generálního ředitele,
- g) dohlížet na plnění úkolů veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání ([§ 2 a 3](#)) a na naplňování zásad vyplývajících z Kodexu Českého rozhlasu a za tím účelem vydávat doporučení týkající se programové nabídky,
- h) schvalovat dlouhodobé plány programového, technického a ekonomického rozvoje,
- i) zřízovat dozorčí komisi ([§ 8a](#)) a stanovit výši odměn členů dozorčí komise ([§ 8a odst. 7](#)),
- j) určovat mzdu generálního ředitele.

(2) Rada předkládá Poslanecké sněmovně Výroční zprávu o činnosti Českého rozhlasu do 31. března bezprostředně následujícího kalendářního roku a Výroční zprávu o hospodaření Českého rozhlasu do 31. srpna bezprostředně následujícího kalendářního roku. Tyto výroční zprávy musí být nejpozději do 3 dnů ode dne schválení Radou uveřejněny způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(3) Náklady na činnost Rady a na odměny jejích členů, jakož i náklady na činnost dozorčí komise a na odměny jejích členů se hradí ze zvláštní výdajové položky rozpočtu Českého rozhlasu (dále jen "rozpočet").

(4) Rada ani její členové nesmějí přímo zasahovat do tvorby a vysílání rozhlasových pořadů.

§ 8a

Dozorčí komise

(1) Dozorčí komise je poradním orgánem Rady ve věcech kontroly hospodaření Českého rozhlasu. Jejím úkolem je sledovat, zda jsou účelně a hospodárně využívány finanční prostředky a majetek Českého rozhlasu. Dozorčí komise je povinna upozorňovat Radu na zjištěné nedostatky a předkládat jí návrhy na jejich odstranění.

(2) Dozorčí komise má 5 členů, kteří jsou voleni a odvoláváni Radou. Členství v dozorčí komisi je veřejnou funkcí.²⁾

(3) Členové dozorčí komise jsou voleni na funkční období 2 let, a to i opětovně, ne však na více než 2 po sobě jdoucí funkční období. Pro zvolení do funkce člena dozorčí komise a pro výkon této funkce platí předpoklady stanovené v [§ 4 odst. 3](#) a [§ 5](#) obdobně. Pro zánik funkce člena dozorčí komise platí přiměřeně [§ 6 odst. 1](#) a [2](#).

(4) Dozorčí komise ze svých členů volí a odvolává svého předsedu a místopředsedu, který zastupuje předsedu včetně řízení schůzí dozorčí komise. Dozorčí komise rovněž přijímá svůj jednací řád.

(5) Dozorčí komise se schází vždy, požádají-li o to písemně alespoň 2 z jejích členů, nejméně však jednou v každém kalendářním měsíci. Jednání dozorčí komise jsou neveřejná a předsedající je povinen pořádit z každého jednání zápis.

(6) Dozorčí komise je schopna se usnášet za přítomnosti předsedy nebo místopředsedy a alespoň 2 dalších členů; usnesení přijímá většinou hlasů přítomných členů, v případě rovnosti hlasů rozhoduje hlas předsedajícího.

(7) Výši odměn členů dozorčí komise stanoví Rada.

(8) Členové dozorčí komise mohou nahlížet do všech písemností, účetních dokladů souvisejících s účetnictvím a záznamů na nosičích dat Českého rozhlasu a mohou požadovat i písemná vysvětlení od zaměstnanců Českého rozhlasu. Zaměstnanci Českého rozhlasu jsou povinni poskytnout členům dozorčí komise kopie vyžádaných písemností Českého rozhlasu, jakož i požadovaná vysvětlení.

(9) O skutečnostech zjištěných při výkonu kontroly jsou členové dozorčí komise povinni zachovávat mlčenlivost, pokud nebyli této povinnosti zproštěni předsedou Rady. Povinnost mlčenlivosti trvá i po ukončení funkce v dozorčí komisi.

(10) Dozorčí komise podává Radě písemnou zprávu o své činnosti za každé kalendářní čtvrtletí vždy do desátého dne druhého měsíce po skončení čtvrtletí. Jako podklad pro Výroční zprávu o hospodaření Českého rozhlasu je dozorčí komise povinna předat Radě svůj rozbor hospodaření Českého rozhlasu vždy do 30. června bezprostředně následujícího kalendářního roku.

§ 8b

Odměny a další náležitosti spojené s výkonem funkce člena Rady a s výkonem funkce člena dozorčí komise

(1) Členu Rady náleží měsíční odměna ve výši, která je od 1. ledna do 31. prosince příslušného kalendářního roku určena jako součin průměrné hrubé měsíční mzdy zaměstnanců Českého rozhlasu dosažené za předcházející kalendářní rok (dále jen „průměrná měsíční mzda“) a koeficientu stanoveného v závislosti na odpovědnosti a náročnosti vykonávané funkce člena Rady (dále jen „koeficient odměn“). Odměna se zaokrouhluje na 100 Kč nahoru.

(2) Výši průměrné měsíční mzdy zveřejňuje Český rozhlas vždy do 31. ledna příslušného kalendářního roku způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(3) Koeficient odměn podle [odstavce 1](#) se stanoví

- a) členu Rady ve výši 0,80,
- b) místopředsedovi Rady ve výši 1,03,
- c) předsedovi Rady ve výši 1,27.

(4) Výši odměn členů dozorčí komise stanoví Rada.

(5) Členu Rady a členu dozorčí komise přísluší náhrada cestovních výdajů souvisejících s výkonem funkce ve stejném rozsahu jako zaměstnancům podle zvláštního právního předpisu^{3b)}. Cesta z místa pobytu na jednání Rady, jednání Rady a cesta z jednání Rady do místa pobytu se pro účely poskytování cestovních náhrad považují za pracovní cestu.

(6) Výkon funkce člena Rady a výkon funkce člena dozorčí komise je jiným úkonem v obecném zájmu podle zvláštního právního předpisu^{3b)}. Zaměstnavatel poskytne členu Rady a členu dozorčí komise pracovní volno bez náhrady mzdy.

(7) Odměny a další náležitosti spojené s výkonem funkce člena Rady a s výkonem funkce člena dozorčí komise poskytuje členům Rady a členům dozorčí komise Český rozhlas. Odměny a další náležitosti podle věty první jsou splatné ve dni pravidelného termínu výplaty mzdy zaměstnanců Českého rozhlasu.

§ 9

Generální ředitel

(1) Statutárním orgánem Českého rozhlasu je generální ředitel. V době nepřítomnosti zastupuje generálního ředitele jím pověřený zástupce.

(2) Ze své činnosti je generální ředitel odpovědný Radě a má právo se zúčastňovat jejich jednání.

(3) Na generálního ředitele se vztahují ustanovení zákoníku práce, nestanoví-li tento zákon jinak.

(4) Generálního ředitele jmenuje Rada z kandidátů splňujících předpoklady podle [§ 4 odst. 3](#) na základě výsledků výběrového řízení na funkční období 6 let.

(5) Funkce generálního ředitele je neslučitelná s členstvím v Radě; pro její výkon platí předpoklady stanovené v [§ 5](#) obdobně.

(6) Generální ředitel může být z funkce Radou odvolán, zejména neplní-li Český rozhlas opakovaně úkoly veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání podle tohoto zákona ([§ 2 a 3](#)) nebo povinnosti vyplývající ze zvláštních právních předpisů^{3c)} nebo nenaplní-li svými programy zásady Kodexu Českého rozhlasu. Rada odvolá generálního ředitele z funkce, jestliže generální ředitel poruší své povinnosti stanovené zákonem nebo Statutem Českého rozhlasu anebo přestane-li splňovat předpoklady pro výkon funkce stanovené tímto zákonem.

(7) K pronájmu nemovitostí na dobu delší než 3 měsíce nebo ke zcizení, popřípadě zatížení nemovitostí nebo jejich částí potřebuje generální ředitel předchozí souhlas Rady, jinak je právní úkon neplatný.

(8) Generální ředitel s předchozím souhlasem Rady zřizuje a zrušuje rozhlasová studia s výjimkou zrušení rozhlasových studií v sídlech krajů.

(9) V případech stanovených Statutem Českého rozhlasu generální ředitel jmenuje a odvolává vedoucí zaměstnance Českého rozhlasu po projednání s Radou.

(10) Ředitelé rozhlasových studií a osoby uvedené v [odstavci 9](#) musí splňovat předpoklady podle [§ 4 odst. 3](#).

(11) Jestliže se generální ředitel funkce vzdá nebo je z funkce odvolán, popřípadě uvolní-li se funkce generálního ředitele uplynutím funkčního období nebo v důsledku jeho úmrtí, Rada jmenuje prozatímního ředitele Českého rozhlasu (dále jen "prozatímní ředitel"), který vykonává funkci generálního ředitele do doby jmenování nového generálního ředitele. Nového generálního ředitele je Rada povinna jmenovat nejpozději do 3 měsíců ode dne, kdy se uvolní funkce generálního ředitele.

(12) Na prozatímního ředitele se vztahují obdobně [odstavce 1 až 9](#).

§ 9a

zrušen

§ 10

Financování Českého rozhlasu

(1) Finančními zdroji Českého rozhlasu jsou zejména:

- a) rozhlasové poplatky vybírané podle zvláštního právního předpisu,^{3d)}
- b) příjem z vlastní podnikatelské činnosti.

(2) Náklady spojené s vysíláním Českého rozhlasu podle [§ 3 odst. 2](#) hradí Česká republika ze státního rozpočtu.

§ 11

(1) Český rozhlas je oprávněn vykonávat za podmínek stanovených právními předpisy podnikatelskou činnost, která souvisí s předmětem jeho činnosti a která nesmí ohrozit jeho úkoly ([§ 2](#) tohoto zákona).

(2) Finanční zdroje používá Český rozhlas k plnění svých úkolů podle [§ 2](#) a [3](#).

§ 12

Rozhlasová studia

(1) Součástí Českého rozhlasu jsou zejména rozhlasová studia v sídlech krajů, případně rozhlasová studia zřízená na základě [§ 9 odst. 8](#) tohoto zákona.

(2) Ředitel rozhlasového studia je oprávněn činit jménem Českého rozhlasu právní úkony týkající se rozhlasového studia, s výjimkou zcizení a zatížení nemovitostí. Ředitel rozhlasového studia je za činnost rozhlasového studia odpovědný generálnímu řediteli.

(3) Rozhlasová studia mají v rámci své činnosti oprávnění obdobná podle [§ 3 odst. 1](#) s výjimkou písmen a) a e).

(4) Podíl vysílání všech rozhlasových studií na celostátních vysílacích okruzích, vyjma okruhů zpravodajsko-publicistických, musí činit minimálně 30 % celkového vysílacího času Českého rozhlasu v měsíčním úhrnu.

§ 13

Český rozhlas může využívat svoji technickou a výrobní základnu pouze v souladu s tímto zákonem ([§ 2](#) a [3](#)).

Ustanovení společná a závěrečná

§ 14

(1) Česká národní rada zvolí do jednoho měsíce ode dne účinnosti tohoto zákona Radu. Rada jmenuje do jednoho měsíce ode dne svého zvolení ředitele.

(2) Do doby jmenování ředitele řídí Český rozhlas prozatímní ředitel, kterého volí Česká národní rada. Prozatímnímu řediteli nepřísluší oprávnění podle [§ 8 odst. 1](#) tohoto zákona.

§ 15

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1992.

Burešová v.r.

Pithart v.r.

Vybraná ustanovení novel

Čl.II zákona č. 192/2002 Sb.

Přechodné ustanovení

Rada Českého rozhlasu ustavená podle dosavadních předpisů se považuje za Radu podle tohoto zákona. Do 6 měsíců od nabytí účinnosti tohoto zákona uvedou členové Rady své poměry do souladu s tímto zákonem.

§ 178 zákona č. 127/2005 Sb.

Přechodná ustanovení

(1) Český rozhlas zahájí digitální vysílání rozhlasových programů uvedených v [§ 3 odst. 1 písm. b\)](#) zákona č. [484/1991 Sb.](#), o Českém rozhlasu, ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, postupně podle své ekonomické, organizační a technické připravenosti.

(2) Podmínky šíření svých programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb, prostřednictvím multiplexu veřejné služby sjedná Český rozhlas s Českou televizí smlouvou. Oběma stranami ověřený návrh této smlouvy předloží generální ředitel Českého rozhlasu k informaci Radě Českého rozhlasu alespoň 30 dnů před dohodnutým dnem zahájení zemského digitálního rozhlasového vysílání Českého rozhlasu.

Čl. IV zákona č. 196/2009 Sb.

Přechodné ustanovení

Pro účely určení výše odměny členů Rady Českého rozhlasu se v době ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona do 31. ledna 2010 za průměrnou hrubou měsíční mzdu zaměstnanců podle § 8b odst. 1 zákona č. [484/1991 Sb.](#), o Českém rozhlasu, ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, považuje částka 28 232 Kč.

1) [§ 4 zákona č. 136/1991 Sb.](#), o rozdělení působnosti mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Českou republikou a Slovenskou republikou ve věcech tisku a jiných informačních prostředků.

1a) [§ 3 odst. 1 písm. b\) zákona č. 483/1991 Sb.](#), o České televizi, ve znění pozdějších předpisů.

1b) Zákon č. [127/2005 Sb.](#), o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích).

1c) [§ 12 odst. 2 zákona č. 89/1995 Sb.](#), o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů.

1d) Zákon č. [451/1991 Sb.](#), kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

2) [§ 124 odst. 1 zákoníku práce.](#)

3) [§ 116 občanského zákoníku.](#)

3a) Například [§ 17 až 20 obchodního zákoníku](#), zákon č. [148/1998 Sb.](#), o ochraně utajovaných skutečností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [101/2000 Sb.](#), o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3b) Zákon č. [262/2006 Sb.](#), zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

3c) Například zákon č. [468/1991 Sb.](#), o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [40/1995 Sb.](#), o regulaci reklamy a o změně a doplnění zákona č. [468/1991 Sb.](#), o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

3d) Zákon č. [252/1994 Sb.](#), o rozhlasových a televizních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

STATUT ČESKÉHO ROZHLASU

Statut je vydáván na základě zákona č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů.

Základní ustanovení, Postavení Českého rozhlasu, Majetek Českého rozhlasu, Hlavní úkoly Českého rozhlasu, Kontrola veřejností, Zásady organizace a řízení, Generální ředitel, Celoplošné stanice, Rozhlasová studia, Speciální stanice, Vysílání do zahraničí, Hospodaření Českého rozhlasu, Šíření vysílání Českého rozhlasu, Programové zásady, Povinné poskytování vysílacího času, Přístup k informacím, Změny Statutu Českého rozhlasu, Zrušení Českého rozhlasu, Závěrečná ustanovení.

Článek I

ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

1. Název:

ČESKÝ ROZHLAS

Cizojazyčné názvy:

anglicky: Czech Radio

německy: Tschechischer Rundfunk

francouzsky: Rádio Tchéque

španělsky: Radio Checa

italsky: Radio Ceca

rusky: Чешское Радио

Pokud bude nutno název překládat do jiné řeči, než která je uvedena výše, připojí se k překladu (do závorek) i český název. Vedle plného názvu se může používat zkratka „ČRo“.

2. Český rozhlas sídlí v Praze.
3. Český rozhlas používá grafický znak.
4. Identifikačním číslem Českého rozhlasu je 45245053, DIČ CZ45245053.
5. Český rozhlas používá pro identifikaci jednotlivých stanic, rozhlasových studií a projektů zvukové znělky a grafické znaky.

Článek II

POSTAVENÍ ČESKÉHO ROZHLASU

1. Český rozhlas byl zřízen zákonem ČNR č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu s účinností od 1. ledna 1992.
2. Český rozhlas je právnickou osobou; vlastními úkony nabývá práv a zavazuje se. Český rozhlas se nezapisuje do obchodního rejstříku.
3. Stát neodpovídá za závazky Českého rozhlasu. Český rozhlas neodpovídá za závazky státu.
4. Český rozhlas vykonává svou činnost v souladu se zákonem č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlase, a zákonem č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, oba ve znění pozdějších předpisů, jakož i na základě dalších obecně závazných právních předpisů České republiky včetně zákona č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů.

5. Zásady naplňování veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání závazné pro Český rozhlas a jeho pracovníky stanoví Kodex Českého rozhlasu.
6. Český rozhlas se ve své činnosti dále řídí tímto Statutem a dalšími vnitřními předpisy Českého rozhlasu. Vnitřní předpisy zásadní povahy, z nich pak zejména hlavní programové zásady, organizační řád, podpisový řád, pracovní řád a pravidla vnitřní ekonomiky jsou vydávány ve formě rozhodnutí generálního ředitele.
7. Český rozhlas je právní formou a způsobem zřízení institucí veřejné služby a provozovatelem vysílání ze zákona, slouží veřejnosti, je jí převážně financován a podléhá její kontrole.
8. Český rozhlas poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením rozhlasových programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky a do zahraničí, a to analogově i digitálně.
9. Český rozhlas je národní kulturní institucí zvláštního významu, poskytující veřejnou službu.

Článek III

MAJETEK ČESKÉHO ROZHLASU

Český rozhlas vlastní nebo může vlastnit majetek, který nabyl:

- a) převodem z vlastnictví České a Slovenské Federativní republiky delimitační dohodou s Československým rozhlasem ze dne 31. 3. 1992, uzavřenou na základě zákona Federálního shromáždění č. 136/1991 Sb. o rozdělení působnosti mezi Českou a Slovenskou Federativní republikou a Českou republikou a Slovenskou republikou ve věcech tisku a jiných informačních prostředků,
- b) převodem z vlastnictví České republiky na základě zákona České národní rady č. 36/1993 Sb. o některých opatřeních v oblasti rozhlasového a televizního vysílání,
- c) vlastní činností,
- d) bezúplatným převodem od státu a jeho institucí nebo samospráv,
- e) darem od institucí a jednotlivců.

Článek IV

HLAVNÍ ÚKOLY ČESKÉHO ROZHLASU

1. Český rozhlas poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením rozhlasových programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky a do zahraničí. Své úkoly plní Český rozhlas dle zákona č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu.
2. Český rozhlas dále plní své úkoly tím, že:
 - a) pořizuje zvukové, případně zvukově obrazové záznamy za pomoci vhodných a dostupných technologií,
 - b) nakupuje licence k užití záznamů audiovizuálních děl od zahraničních a tuzemských nositelů práv a smluvně poskytuje licence k užití jím vyrobených záznamů jiným osobám v tuzemsku a v zahraničí,
 - c) spolupracuje s významnými vědeckými, kulturními a uměleckými organizacemi a společnostmi,
 - d) podporuje českou rozhlasovou tvorbu,
 - e) pečuje o profesionální a vzdělanostní rozvoj svých zaměstnanců,

- f) poskytuje rozšiřující služby ke svému vysílání mimo jiné prostřednictvím internetu a dalších mediálních nosičů,
 - g) soustavně se zabývá analýzou a ohlasy svého vysílání,
 - h) vytváří, udržuje, ochraňuje a využívá své archivní fondy.
3. Český rozhlas poskytuje další služby a vyvíjí podnikatelskou činnost, která souvisí s předmětem jeho činnosti a neohrožuje jeho poslání.
 4. Český rozhlas je členem mezinárodního sdružení vysílatelů veřejné služby Evropská rozhlasová a televizní unie (EBU/UER), podílí se na mezinárodní spolupráci rozhlasových stanic veřejné služby, rozvíjí spolupráci s rozhlasovými stanicemi a tvůrci v zahraničí, zejména v EU.
 5. Český rozhlas každoročně organizuje mezinárodní festival původní rozhlasové tvorby Prix Bohemia Radio, mezinárodní soutěž mladých hudebníků Concertino Praga a národní soutěž mladých souborů a orchestrů Concerto Bohemia.
 6. Český rozhlas přispívá k rozvoji vzdělání a výzkumu v rozhlasových a multimediálních oborech.
 7. Český rozhlas připravuje širokou personální základu pro práci v rozhlase.

Článek V

KONTROLA VEŘEJNOSTÍ

1. Orgánem, který zabezpečuje právo veřejnosti na kontrolu činnosti Českého rozhlasu, je Rada Českého rozhlasu a Dozorčí komise jako její poradní orgán ve věcech kontroly hospodaření.
2. Postavení, složení a úkoly Rady Českého rozhlasu a Dozorčí komise stanoví zákon č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů a související právní předpisy.
3. Jednání Rady je veřejné, nejsou-li projednávány skutečnosti chráněné podle zvláštních předpisů. Informace potřebné k zabezpečení práva veřejnosti na kontrolu činnosti Českého rozhlasu poskytuje Radě Českého rozhlasu na její vyžádání generální ředitel a Dozorčí komise.

Článek VI

ZÁSADY ORGANIZACE A ŘÍZENÍ

1. Organizační struktura Českého rozhlasu je podrobněji stanovena v organizačním řádu Českého rozhlasu včetně organizačního schématu. Organizační řád upravuje posloupnost pravomocí a odpovědnosti na jednotlivých stupních řízení, oprávnění k jednání jménem Českého rozhlasu, rozsah činnosti jednotlivých útvarů a vztahy mezi útvary.
2. Základní organizační struktura Českého rozhlasu je rozdělena na úsek programu, správní úsek, úsek techniky, úsek strategického rozvoje a kancelář generálního ředitele.
3. Jednotlivé úseky řídí ředitelé, kteří jsou vedoucími zaměstnanci ve smyslu § 9 odst. (9) zákona o Českém rozhlasu. Úsek programu řídí programový ředitel, správní úsek výkonný ředitel, úsek techniky ředitel techniky, úsek strategického rozvoje ředitel strategického rozvoje a kancelář generálního ředitele ředitel kanceláře generálního ředitele.
4. Za činnost příslušného úseku je jeho ředitel odpovědný generálnímu řediteli.

Článek VII

GENERÁLNÍ ŘEDITEL

1. Generální ředitel je statutárním orgánem Českého rozhlasu.

2. Generální ředitel činí písemné právní úkony jménem Českého rozhlasu tak, že k vytištěnému nebo nadepsanému názvu Českého rozhlasu připojí svůj podpis.
3. Generální ředitel je z výkonu své funkce odpovědný Radě Českého rozhlasu a má právo se zúčastňovat jejích jednání.
4. Generální ředitel zejména:
 - a) řídí činnost Českého rozhlasu,
 - b) v mezích zákona a Statutu stanoví organizaci Českého rozhlasu, vydává ve formě rozhodnutí vnitřní předpisy zásadní povahy, zejména hlavní programové zásady, organizační řád, podpisový řád, pracovní řád a pravidla vnitřní ekonomiky,
 - c) jedná jménem Českého rozhlasu.
5. Generální ředitel předkládá Radě Českého rozhlasu ke schválení:
 - a) návrh na jmenování a odvolání ředitelů rozhlasových studií Českého rozhlasu,
 - b) rozpočet a jeho změny,
 - c) závěrečný účet Českého rozhlasu,
 - d) návrh Statutu Českého rozhlasu a jeho změny,
 - e) návrhy na zřízení nebo zrušení rozhlasových studií s výjimkou zrušení rozhlasových studií v sídlech krajů,
 - f) návrhy na zřízení nebo zrušení speciálních stanic,
 - g) návrhy k pronájmu nemovitostí nebo jejich částí na dobu delší než 3 měsíce nebo jejich zcizení, popřípadě zatížení nemovitostí nebo jejich částí,
 - h) návrhy dlouhodobých plánů programového, technického a ekonomického rozvoje a jejich aktualizaci.
6. Generální ředitel jmenuje a odvolává po předchozím projednání s Radou Českého rozhlasu ředitele dle čl. VI bod 3. tohoto Statutu, ředitele celoplošných stanic, speciálních stanic a ředitele vysílání do zahraničí, kteří jsou vedoucími zaměstnanci ve smyslu § 9 odst. (9) zákona o Českém rozhlasu.
7. Generální ředitel může pověřit zastoupením některého z ředitelů. Zástupce jedná jménem Českého rozhlasu ve všech věcech s výjimkou zcizování nemovitého majetku, jeho zatěžování a přijímání úvěru. Zástupce generálního ředitele je po dobu svého pověření odpovědný Radě Českého rozhlasu a má právo účastnit se zasedání Rady Českého rozhlasu.
8. Zanikne-li výkon funkce generálního ředitele ve smyslu příslušných ustanovení zákona o Českém rozhlasu, Rada jmenuje prozatímního ředitele Českého rozhlasu, který vykonává funkci generálního ředitele do doby jmenování nového generálního ředitele.

Článek VIII

CELOPLOŠNÉ STANICE

1. Celoplošné stanice jsou součástí Českého rozhlasu.
2. Celoplošnou stanicí řídí ředitel, který je vedoucím zaměstnancem ve smyslu § 9 odst. (9) zákona o Českém rozhlasu. Je oprávněn činit jménem Českého rozhlasu právní úkony týkající se příslušné stanice, s výjimkou zcizení a zatížení nemovitostí, přijetí úvěru a dalšího nakládání s majetkem podle konkrétního rozhodnutí generálního ředitele. Rozsah jeho působnosti určuje

zákon o Českém rozhlasu, tento Statut, Organizační řád a ostatní interní předpisy Českého rozhlasu.

3. Za činnost celoplošné stanice je její ředitel odpovědný generálnímu řediteli.

Článek IX

ROZHLASOVÁ STUDIA

1. Součástí Českého rozhlasu jsou zejména rozhlasová studia v sídlech krajů, popřípadě rozhlasová studia zřízená generálním ředitelem s předchozím souhlasem Rady Českého rozhlasu.
2. Rozhlasová studia zrušuje generální ředitel s předchozím souhlasem Rady Českého rozhlasu s výjimkou zrušení rozhlasových studií v sídlech krajů.
3. Rozhlasová studia plní úkoly Českého rozhlasu v daném regionu a v jeho podmínkách. Vysílání musí obsahovat příspěvky z celého území působnosti příslušného rozhlasového studia.
4. Rozhlasové studio řídí ředitel, kterého jmenuje a odvolává na návrh generálního ředitele Rada Českého rozhlasu. Je oprávněn činit jménem Českého rozhlasu právní úkony týkající se rozhlasového studia, s výjimkou zcizení a zatížení nemovitostí, přijetí úvěru a dalšího nakládání s majetkem podle konkrétního rozhodnutí generálního ředitele. Rozsah jeho působnosti určuje zákon o Českém rozhlasu, tento Statut, Organizační řád a ostatní interní předpisy Českého rozhlasu.
5. Za činnost rozhlasového studia je jeho ředitel odpovědný generálnímu řediteli.

Článek X

SPECIÁLNÍ STANICE

1. Součástí Českého rozhlasu jsou speciální stanice zřízené v souladu s plány programového rozvoje.
2. Speciální stanice jsou programově specificky zaměřené a zpravidla vznikají využitím možností nových technologií.
3. Speciální stanice zřizuje a zrušuje generální ředitel s předchozím souhlasem Rady Českého rozhlasu.
4. Speciální stanici řídí ředitel, který je vedoucím zaměstnancem ve smyslu § 9 odst. (9) zákona o Českém rozhlasu. Je oprávněn činit jménem Českého rozhlasu právní úkony týkající se příslušné stanice, s výjimkou zcizení a zatížení nemovitostí, přijetí úvěru a dalšího nakládání s majetkem podle konkrétního rozhodnutí generálního ředitele. Rozsah jeho působnosti určuje zákon o Českém rozhlasu, tento Statut, Organizační řád a ostatní interní předpisy Českého rozhlasu.
5. Za činnost speciální stanice je její ředitel odpovědný generálnímu řediteli.

Článek XI

VYSÍLÁNÍ DO ZAHRANIČÍ

1. Český rozhlas provozuje rozhlasové vysílání do zahraničí na jednom rozhlasovém programu v pásmu krátkých vln prostřednictvím zemských vysílacích rádiových zařízení, popřípadě prostřednictvím jiných technických prostředků.
2. Náklady spojené s vysíláním Českého rozhlasu do zahraničí hradí Česká republika ze státního rozpočtu.

3. Vysílání do zahraničí musí splňovat podmínky § 3 odst. 2 zákona o Českém rozhlasu.
4. Vysílání do zahraničí řídí ředitel, který je vedoucím zaměstnancem ve smyslu § 9 odst. (9) zákona o Českém rozhlasu. Je oprávněn činit jménem Českého rozhlasu právní úkony týkající stanice vysílání do zahraničí, s výjimkou zcizení a zatížení nemovitostí, přijetí úvěru a dalšího nakládání s majetkem podle konkrétního rozhodnutí generálního ředitele. Rozsah jeho působnosti určuje zákon o Českém rozhlasu, tento Statut, Organizační řád a ostatní interní předpisy Českého rozhlasu.
5. Za činnost stanice vysílání do zahraničí je její ředitel odpovědný generálnímu řediteli.

Článek XII

HOSPODAŘENÍ ČESKÉHO ROZHLASU

1. Český rozhlas jako právnická osoba hospodaří na svůj účet a odpovědnost s vlastním majetkem a svými finančními zdroji podle vnitřně stanovených pravidel v souladu s obecně platnými právními předpisy a požadavky práva Evropských společenství na transparentnost finančních vztahů veřejnoprávních subjektů. Český rozhlas zodpovídá za účelné a hospodárné využívání svých finančních zdrojů a majetku.
2. Finanční zdroje Českého rozhlasu jsou:
 - a) rozhlasové poplatky, vybírané podle zákona č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích a zákonů souvisejících,
 - b) příjem z vlastní podnikatelské činnosti,
 - c) příjmy ze státního rozpočtu pro vysílání Českého rozhlasu do zahraničí.
3. Náklady spojené s vysíláním Českého rozhlasu do zahraničí hradí Česká republika ze státního rozpočtu.
4. Finanční zdroje používá Český rozhlas k plnění svých úkolů podle zákona o Českém rozhlasu.
5. Český rozhlas může svůj majetek za podmínek stanovených právními předpisy používat pro podnikatelskou činnost; může se svými vklady podílet na podnikání jiných osob, pokud svou účastí na tomto podnikání může přispět k lepšímu plnění svých úkolů.
6. Systém finančního hospodaření Českého rozhlasu, stanic, rozhlasových studií a jednotlivých útvarů stanoví generální ředitel.
7. Český rozhlas je povinen vypracovat předběžné znění závěrečného účtu za uplynulý rok a návrh rozpočtu na další rok. Dokumenty předkládá ke schválení Radě Českého rozhlasu generální ředitel vždy nejméně 30 dní před termínem pro odevzdání výroční zprávy o hospodaření Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, resp. před koncem běžného roku v případě návrhu rozpočtu na rok příští. Český rozhlas zadává zpracování auditu účetní závěrky za uplynulý rok.
8. Samostatnou kapitolou rozpočtu Českého rozhlasu je rozpočet Rady Českého rozhlasu, z něhož se hradí náklady spojené s činností Rady Českého rozhlasu a její Dozorčí komise.
9. Český rozhlas účtuje v soustavě podvojného účetnictví v souladu s platnou legislativou. Český rozhlas sestavuje k roční závěrce výkaz zisku a ztrát tak, aby umožňoval rozlišení nákladů a výnosů souvisejících s poskytováním veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání a nákladů a výnosů souvisejících s podnikatelskou činností.
10. Průběžnou kontrolou hospodaření Českého rozhlasu je ve smyslu zákona o Českém rozhlasu pověřena Dozorčí komise Rady Českého rozhlasu. Ze své činnosti se Dozorčí komise odpovídá Radě Českého rozhlasu.

11. Členové dozorčí komise mohou s vědomím generálního ředitele nahlížet do všech účetních dokladů, účetních záznamů a dalších písemností Českého rozhlasu, které mají vypovídací schopnost o zjišťovaných a souvisejících skutečnostech, a o těchto skutečnostech požadovat ústní nebo písemné informace od příslušných zaměstnanců Českého rozhlasu. Zaměstnanci Českého rozhlasu jsou povinni poskytnout členům dozorčí komise kopie vyžádaných písemností, účetních dokladů nebo účetních záznamů Českého rozhlasu, jakož i požadované informace.

Článek XIII

ŠÍŘENÍ VYSÍLÁNÍ ČESKÉHO ROZHLASU

1. Český rozhlas je oprávněn vysílat na celém území České republiky a do zahraničí.
2. Český rozhlas zabezpečuje své vysílání především prostřednictvím sítí elektronických komunikací, a to analogově i digitálně. V zájmu splnění svého poslání a úkolů je oprávněn využívat internet i jiné technické prostředky, případně vybudovat jako operátor vlastní síť elektronických komunikací včetně přiřazených prostředků.
3. Českému rozhlasu jsou vyhrazeny rádiové kmitočty umožňující naplňování veřejné služby podle zákona o Českém rozhlasu.
4. Český rozhlas využívá k šíření svých programů a dalšího multimediálního obsahu také nové technologie a podílí se na jejich vývoji.

Článek XIV

PROGRAMOVÉ ZÁSADY

1. Český rozhlas zajišťuje splnění svého poslání především vysíláním vlastních programů.
2. Program Českého rozhlasu tvoří tři pilíře – zpravodajství, kultura a vzdělání.
3. Český rozhlas je oprávněn vysílat i programy získané na základě smluv od jiných rozhlasových stanic, nezávislých producentů a výrobců zvukových záznamů a snímků.
4. Tvorba programů je upravena ve vnitřním organizačním předpisu Hlavní programové zásady Českého rozhlasu. V tomto předpisu jsou specifikovány programové zásady a základní principy programových standardů Českého rozhlasu, které jsou upraveny v obecně závazných právních předpisech upravujících rozhlasové vysílání, v tomto Statutu a v Kodexu Českého rozhlasu.

Článek XV

POVINNÉ POSKYTOVÁNÍ VYSÍLACÍHO ČASU

1. Český rozhlas je povinen bez náhrady nákladů na základě žádosti operačního a informačního střediska informačního záchranného systému neprodleně, v plném znění a bez úpravy obsahu a smyslu uveřejnit od vlastního vysílání oddělené tísňové informace potřebné pro záchranné a likvidační práce včetně jednoznačné identifikace instituce, která o jejich uveřejnění požádala.
2. Český rozhlas je povinen bez náhrady nákladů na základě žádosti orgánů krizového řízení neprodleně, v plném znění a bez úpravy obsahu a smyslu uveřejnit od vlastního vysílání oddělené informace o vyhlášení krizových stavů a nařízených krizových opatřeních při krizových stavech včetně jednoznačné identifikace instituce, která o jejich uveřejnění požádala.
3. Český rozhlas je povinen poskytnout státním orgánům a orgánům územní samosprávy na jejich žádost nezbytný vysílací čas pro důležitá a neodkladná oznámení v souvislosti s vyhlášením nouzového stavu, stavu ohrožení státu, válečného stavu nebo opatření na ochranu veřejného zdraví; odpovědnost za obsah těchto oznámení má osoba, které byl vysílací čas poskytnut.

4. Český rozhlas je v povinen v průběhu předvolební kampaně, v souladu s obecně závaznými právními předpisy, poskytnout politickým stranám, hnutím, případně nezávislým kandidátům, kteří ve volbách kandidují, vysílací čas.
5. Český rozhlas je povinen v souladu se zákonem č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, zajistit ochranu osob dotčených obsahem jeho vysílání.
6. Další podmínky pro poskytování vysílacího času určují Hlavní programové zásady Českého rozhlasu.

Článek XVI

PŘÍSTUP K INFORMACÍM

1. Český rozhlas plní informační povinnosti uložené mu obecně závaznými právními předpisy, včetně povinnosti poskytovat a zveřejňovat trvale prostřednictvím prostředků umožňujících dálkový přístup údaje podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.
2. Český rozhlas je oprávněn chránit své duševní vlastnictví a obchodní tajemství.

Článek XVII

ZMĚNY STATUTU ČESKÉHO ROZHLASU

V případě potřeby změny Statutu Českého rozhlasu předloží generální ředitel Radě Českého rozhlasu ke schválení návrh změn. Změna Statutu je účinná okamžikem schválení Radou Českého rozhlasu, jestliže Rada neurčí pozdější termín účinnosti této změny. Generální ředitel po nabytí účinnosti změn Statutu zabezpečí uveřejnění úplného a aktuálního znění tohoto dokumentu.

Článek XVIII

ZRUŠENÍ ČESKÉHO ROZHLASU

Český rozhlas může být zrušen pouze zákonem.

Článek XIX

ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

1. Zrušuje se Statut Českého rozhlasu ze dne 18. prosince 2002 (Usnesení Rady ČRo 107/02).
2. Tento Statut byl schválen Radou Českého rozhlasu dne 25. ledna 2006 (usnesení Rady ČRo číslo 4/06) a nabývá účinnosti dnem 1. března 2006.

Václav Kasík
Generální ředitel Českého rozhlasu

Michal Prokop
Předseda Rady Českého rozhlasu

Kodex Českého rozhlasu

Preambule

V souladu s posláním a vymezením rozhlasového vysílání jako služby veřejnosti, jak ji definovaly státy Rady Evropy a Evropské unie, Český rozhlas především:

- a)** Poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením rozhlasových programů.
- b)** Své programy vysílá svobodně a nezávisle.
- c)** Podporuje soudržnost společnosti a integraci všech jednotlivců, skupin a společenství zvláště se vyvaruje kulturní, sexuální, náboženské, rasové či politické diskriminace a společenské segregace.
- d)** Představuje fórum pro veřejnou diskusi, v níž je možno vyjadřovat široké spektrum názorů a hledisek.
- e)** Poskytuje nestranné a nezávislé zpravodajství, informace, komentáře a analýzy.
- f)** Vytváří pluralitní, nápaditou a rozmanitou programovou nabídku, která splňuje vysoká etická a kvalitativní měřítká, a nepodřizuje snahu o kvalitní výstup tlakům trhu.
- g)** Vytváří a strukturuje programová schémata a programy, které mohou zaujmout širokou veřejnost, a přitom zůstávají vnímavými vůči potřebám menšinových skupin.
- h)** Odráží rozmanitost filozofických koncepcí a náboženských vyznání ve společnosti, aby napomohl vzájemnému porozumění a toleranci a podporoval soudržnost mnohonárodnostní a multikulturní společnosti.
- i)** Aktivně přispívá k lepšímu poznání, pochopení a šíření národního, evropského a světového kulturního dění a dědictví.
- j)** Provozuje rozhlasové vysílání do zahraničí a přispívá tak k propagaci dobrého jména České republiky.
- k)** Pěstuje původní rozhlasovou tvorbu a dbá na to, aby programová schémata původní rozhlasovou tvorbu (rozhlasové hry a dramaturgie, rozhlasové dokumenty, komponované literární a hudební pořady apod.) obsahovala. Český rozhlas pořizuje vlastní hudební nahrávky, zachycuje a archivuje nejlepší projevy českého interpretačního umění hudebního i slovesného.
- l)** Rozšiřuje posluchačský výběr tím, že poskytuje nabídku programových služeb, jež provozovatelé vysílání s licencí běžně neposkytují. Nepovyšuje kritérium sledovanosti pořadů nad jejich kvalitu.

Český rozhlas si musí zakládat na otevřenosti, nestrannosti a nezávislosti. Musí však také dostát povinnosti stát vždy na straně lidské důstojnosti, základních lidských práv a svobod a úcty k přírodě a kulturnímu dědictví. Programy Českého rozhlasu ovládá tvořivý přístup, tolerance a kritické myšlení.

Účelem existence rozhlasu jako služby veřejnosti je zajistit veřejnosti zdroj informací, kritické reflexe, umělecké tvorby a zábavy, které jsou chráněny před lobbistickými tlaky. Český rozhlas přispívá k vytváření prostoru pro svobodu slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie.

Program a jednání Českého rozhlasu budou vždy poměřovány také etickými normami. Český rozhlas vychází z mravních tradic evropského civilizačního okruhu.

Předpokladem úspěšného plnění takto obecně vytyčeného poslání je poznání potřeb obyvatel, proto bude Český rozhlas neustále hledat a posilovat zpětné vazby s veřejností.

Rozhlas služby veřejnosti plní úlohu jedné z nejvýznamnějších kulturních institucí v České republice. Tuto službu nelze uskutečňovat bez rozvinutí vlastní výroby rozhlasových pořadů a trvalé péče věnované původní tvorbě. Proto bude soustavně a systematicky sledovat české umění a podněcovat vznik, rozpracování a ztvárnění rozhlasových a uměleckých projektů do výsledné podoby, kterou by poté mohl zprostředkovat posluchačům. V souladu s čl. .1 až 5.6 bude vytvářet podmínky pro uplatnění tvůrců různých generací a rozličných uměleckých směrů.

Pracovníci, kteří se podílejí na vysílání služby veřejnosti, musí splňovat vedle odborných požadavků také požadavky mravní. Odpovědnost těch, kteří oslovují statisíce lidí, je mimořádná i tím, že je stvrzována v nepřetržitém procesu a za všech objektivních i subjektivních okolností. Týmovou prací každodenně pomáhají rozvoji demokratické společnosti, obohacují veřejnost o nové poznatky, dávají prostor svobodné výměně názorů, pomáhají zachovávat tradiční hodnoty lidského života, rozvíjejí kulturní identitu a přispívají k orientaci ve světě.

Pro Kodex je nejvyšším a nepominutelným kritériem, k němuž zavazuje humanistická tradice v nejširším slova smyslu, respekt k lidské důstojnosti založený na úctě k veškerým projevům existence.

Výklad pojmů

Není-li dále výslovně uvedeno jinak, rozumí se:

- a) *Kodexem* tento Kodex Českého rozhlasu;
- b) *pracovníkem Českého rozhlasu* zaměstnanec Českého rozhlasu nebo externí spolupracovník, se kterým Český rozhlas sjednal příslušnou smlouvu obsahující ujednání o závaznosti Kodexu;
- c) *programem* záměrné časové uspořádání jednotlivých rozhlasových pořadů a dalších částí vysílání Českého rozhlasu i toku programových prvků v rámci jednoho vysílaného programu;
- d) *pořadem* obsahově souvislá, celistvá a časově ohraničená část rozhlasového vysílání nebo programový prvek;
- e) *veřejným zájmem* pro potřeby tohoto Kodexu takový zájem, který je výrazem obecně prospěšných potřeb a zájmů společnosti na rozdíl od zájmu individuálního nebo skupinového. Veřejný zájem souvisí s režimem soukromého práva, jakož i s postavením, posláním a úkoly orgánů veřejné moci. Vyvíjí se v procesu demokratické diskuse a rozhodování.

Hlava I.

Aktéři služby veřejnosti v oblasti rozhlasového vysílání

ČI. 1

Český rozhlas jako instituce

1.1. Český rozhlas je zřízen zákonem o Českém rozhlasu jako provozovatel rozhlasového vysílání poskytující službu veřejnosti tvorbou a šířením rozhlasových programů. V souladu s právním řádem a instituty veřejné kontroly v něm zakotvenými vyvíjí činnost nezávisle, nestranně a neutrálně.

1.2. Český rozhlas neumožní nikomu mimo jeho platnou organizační strukturu rozhodovat o zařazení nebo nezařazení určité informace nebo materiálu do programu. Pravomoc soudů nebo správních úřadů, případně jiných subjektů, založená zákonem zůstává nedotčena. Pracovníci Českého rozhlasu nepodlehnu případnému nátlaku na zařazení nebo nezařazení určité informace

nebo materiálu do programu, pokud by zařazení bylo v rozporu s tímto ustanovením, jakož i ostatními ustanoveními Kodexu.

1.3. Český rozhlas je povinen pečlivě posuzovat, zda pořady či jejich části nesměřují, ať již otevřeně nebo skrytě, k prosazování určitých obchodních nebo politických zájmů.

1.4. V zájmu uchování nestrannosti a neutrality se Český rozhlas jako instituce musí zdržet zveřejňování vlastních stanovisek k záležitostem veřejného zájmu, vyjma záležitosti dotýkající se činnosti vymezené mu zákonem a otázek regulace rozhlasového vysílání. Toto ustanovení se nedotýká uveřejňování hodnotících soudů, které nereprezentují názor Českého rozhlasu jako instituce a jsou uváděny v rámci jednotlivých pořadů v souladu s jejich dramaturgickým pojetím při dodržení pravidel obsažených v Kodexu.

1.5. Český rozhlas nesmí svého programu, zejména zpravodajských nebo publicistických pořadů, zneužívat k prosazování vlastních institucionálních zájmů.

1.6. Zpravodajství a publicistika vážící se k záležitostem Českého rozhlasu musí bez výjimky respektovat pravidla obsažená v čl. 6.1 až 6.18. Při jejich zpracování se musí postupovat obdobně, jako by byla podávána informace o jiné instituci nebo podniku v České republice. V případě, že je Český rozhlas subjektem určitého sporu, není přípustné zvýhodnit jej prostorem, který má být ve zprávě věnován jeho vyjádření nebo prezentaci jeho postoje.

1.7. Čl. 1.1 až 1.5 nebrání Českému rozhlasu zařazovat do programu upoutávky na pořady nebo jiné aktivity související s plněním závazku služby veřejnosti.

Čl. 2

Posluchač na prvním místě

2.1 Český rozhlas poskytuje službu veřejnosti v oblasti rozhlasového vysílání tvorbou a šířením rozhlasových programů na celém území České republiky a do zahraničí v rozsahu stanoveném Zákonem o Českém rozhlasu.

2.2 Programy Českého rozhlasu umožňují svobodné šíření, výměnu, případně konfrontaci informací, názorů a postojů. Základní smysl jeho působení spočívá ve vytváření otevřeného prostoru pro veřejnou rozpravu o otázkách veřejného zájmu a pro sdělování rozmanitých zkušeností či prožitků vnímání světa.

2.3 Český rozhlas dbá při naplňování zákonem a Kodexem uloženého závazku služby veřejnosti o uspokojení potřeb obyvatele - rozhlasového posluchače. Za tímto účelem systematicky a pravidelně analyzuje údaje o potřebách a přáních jednotlivých posluchačských skupin i o tom, jak odvysílané pořady hodnotí. Každé programové rozhodnutí s výjimkou programových rozhodnutí, která se vztahují k vysílání pro menšiny a k vysílání menšinových žánrů, musí přihlédnout k výsledkům takto prováděných reprezentativních výzkumů, přičemž se ovšem uplatňuje výrazně odlišný způsob v zadávání a vyhodnocování dostupných dat oproti provozovatelům rozhlasového vysílání s licenci, a to především zacílením na kvalitativní ukazatele. Uvedené pravidlo však nebrání tvůrčím experimentům, jejichž cílem je vyzkoušet nebo probudit zájem o určitý žánr nebo způsob zpracování pořadu nebo o témata, a nebrání tomu, aby Český rozhlas sledoval, vytvářel a uchovával i tvorbu, která plně nekoresponduje s momentálními společenskými preferencemi.

2.4 Český rozhlas usiluje o to, aby maximum posluchačů našlo v rozhlasovém vysílání témata, která je zajímají. Z celku svého programu nevyklučuje žádnou skupinu obyvatel nebo téma takové skupině vlastní. Současně však ve své programové skladbě klade i důraz na čas pro menšinové žánry a témata, která ostatní provozovatelé rozhlasového vysílání v České republice ve svém programu nenabízejí buď vůbec, anebo jen v omezené míře. Proto je povinen se věnovat také tématům

a žánrům přihlížejícím k potřebám a zájmům seniorů, nemocných či zdravotně postižených, lidí v obtížné sociální situaci, mladých rodin, národnostních či etnických menšin a dalších menšinových skupin žijících na území České republiky.

2.5 Český rozhlas nesmí zasahovat do osobnostních práv posluchačů, zejména je nepřípustné uchýlit se k ponižování důstojnosti člověka, urážet nebo neodůvodněně vyvolávat pocity úzkosti či strachu.

2.6 Český rozhlas dbá při kontaktu s posluchači na ochranu jejich soukromí. Bez souhlasu posluchače nezveřejní údaj, který by prozrazoval, které pořady konkrétně jedinec sleduje, případně jak tyto pořady prožívá či hodnotí.

2.7 Český rozhlas zařazuje do svého vysílání pořady a programové prvky, na které mají posluchači možnost bezprostředně reagovat.

2.8 Český rozhlas se zabývá každým vážně míněným podnětem posluchače či stížností, a je-li uvedena zpáteční adresa, zašle na ni odpověď bez zbytečného odkladu.

2.9 Reklamace snížené technické kvality vysílání nebo chyb ve zpracování obsahu pořadu Český rozhlas vždy přezkoumává, aby posluchač bez zbytečného odkladu obdržel odpověď, zda na straně Českého rozhlasu nebo jeho smluvního partnera došlo k chybě, a v případě, že se tak stalo, jaká opatření k její nápravě byla přijata.

2.10 Český rozhlas i bez předchozího upozornění opraví podstatné chyby nebo nepřesnosti, kterých by se ve vysílání dopustil. Musí tak učinit neprodleně, jakmile je zjistí, je-li to možné ještě v příslušném vydání pořadu či bezprostředně po jeho skončení anebo v prvním příštím vydání pořadu. Při ochraně osob dotčených obsahem rozhlasového vysílání postupuje v souladu se zákonem o provozování rozhlasového a televizního vysílání.

2.11 Český rozhlas je povinen informovat posluchače o původu a zdrojích informací a materiálů užitých ve vysílaných pořadech. Způsob podání takové informace se řídí povahou pořadu. Zvláštnosti tohoto pravidla platné pro zpravodajské a publicistické pořady jsou upraveny v čl. 6.11.

2.12 Český rozhlas sleduje v oboru celosvětově dosahovanou úroveň rozhlasového vysílání a jeho inovace jak ve smyslu technickém, tak žánrovém, obsahovém a formálním s cílem zajistit s přihlédnutím k dostupným finančním možnostem nejvyšší možnou kvalitu služeb, zejména nebude bez vážného důvodu opožďovat zavádění nových technologií, které mají přímý vliv na kvalitu služeb nabízených posluchačům.

2.13 Český rozhlas zajišťuje, aby se posluchači mohli seznámit se zákulisím rozhlasového vysílání, jeho historii a vývojovými trendy. Pro naplnění tohoto úkolu především nabízí virtuální exkurze na internetu a pravidelně pořádá dny otevřených dveří v rozsahu, který nenaruší jeho běžný provoz.

Čl. 3

Zvláštní pozornost dětskému posluchači

3.1 Český rozhlas považuje za svou povinnost vůči dětskému posluchači především pomáhat mu objevovat a přijímat za vlastní základní etické hodnoty demokratické společnosti. Tomuto úkolu přizpůsobuje skladbu a charakter pořadů určených dětským posluchačům.

3.2 Český rozhlas nabízí dětským posluchačům především zprostředkování tradice české i světové pohádky, rozhlasové hry pro děti a mládež, soutěže, vzdělávací a výchovné pořady. Přispívá rovněž ke kulturní orientaci a popularizaci sportu mezi dětmi a dospívajícími. Za důležitý závazek v této oblasti považuje vytváření podmínek pro rozvinutí původní tvorby adresované dětem a mládeži.

Tento závazek je umocněn vědomím, že Český rozhlas je v tuzemsku hlavním a prakticky jediným stálým producentem rozhlasové tvorby pro děti a mládež.

3.3 Při tvorbě programu pro děti a mládež uvádí Český rozhlas ukázky možností integrovaného soužití zdravých dětí s dětmi zdravotně postiženými a napomáhá národnostní a etnické toleranci.

3.4 Jsou-li v čase bezprostředně před vysíláním pořadů pro děti a mládež nebo po něm zařazeny komerční části programu (čl. 14.1 až 14.8), nedopustí Český rozhlas uvádění takového obsahu, který by mohl nepříznivě působit na vývoj dětí nebo nezletilé mládeže, případně v dětech přímo či nepřímou vyvolával pocity méněcennosti, pokud nezískají propagované zboží či službu.

Čl. 4

Poplatník rozhlasového poplatku – otevřený vztah

4.1 Český rozhlas je poplatníkům rozhlasových poplatků zavázán nakládat s poukázanými prostředky a ostatním majetkem s péčí rádného hospodáře. Bližší vymezení základních povinností spojených s hospodařením Českého rozhlasu upravují čl. 26.1 až 26.6.

4.2 Český rozhlas poskytne každé fyzické nebo právnické osobě na požádání pravdivé informace vážící se k právům a povinnostem platit rozhlasový poplatek. K plnění této povinnosti mimo jiné uveřejňuje přehledné informace včetně vzorů potřebných formulářů na internetu.

4.3 Český rozhlas poskytne na vyžádání informace o hospodaření s rozhlasovými poplatky i dalším majetkem v rozsahu údajů podle zákona o svobodném přístupu k informacím.

4.4 Český rozhlas uplatňuje při vymáhání rozhlasových poplatků rovný přístup vůči poplatníkům, zejména žádného z poplatníků nezvýhodní oproti ostatním, pokud pro to nenastane důvod předvídaný zákonem. Český rozhlas vymáhá rozhlasové poplatky od všech dlužníků. Upustit od vymáhání dlužného rozhlasového poplatku lze tehdy, pokud je prokázáno, že náklady vymáhání převyšují pravděpodobný výtěžek.

Čl. 5

Tvůrce - základní předpoklad úspěchu

5.1 Tvůrce programu (pořadů), ať již jsou zaměstnanci či externími spolupracovníky Českého rozhlasu, považuje Český rozhlas za rozhodující předpoklad úspěšného naplňování služby veřejnosti. Proto všestranně vytváří dobré tvůrčí zázemí a podmínky pro svobodnou konkurenci nápadů a jejich realizaci založenou na rovné příležitosti, kterou musí předurčovat předem daná jasná a spravedlivá pravidla spolupráce s Českým rozhlasem.

5.2 Český rozhlas vystoupí na ochranu svobody projevu tvůrců bez ohledu na skutečnost, zda s ním právě spolupracují, neboť protiprávní upírání svobody projevu jednomu z nich může v budoucnu vést k upření stejného práva dalším. Český rozhlas bude přiměřeně svým možnostem jednat solidárně, jestliže se tvůrce bez svého zavinění ocitne v nebezpečí v souvislosti s plněním svých profesionálních povinností. V zájmu pracovníků, kteří se pro výkon své práce v Českém rozhlasu dostanou bez svého zavinění do nebezpečí či obtížné životní situace, vyvine Český rozhlas úsilí k zajištění nezbytné bezpečnostní a právní pomoci a po nezbytně nutnou dobu nouze též materiální podpory.

5.3 Český rozhlas respektuje právo tvůrce na integritu vlastního svědomí. Pokud zaměstnanec svému nadřízenému nebo externí spolupracovník osobě, která s ním za Český rozhlas jedná, předem oznámí, že mu svědomí nedovoluje pracovat na určitém tématu, bude takový tvůrce z práce na daném tématu uvolněn, aniž by za to byl sankcionován. Za nevykonanou práci tvůrci nepřísluší odměna. Tvůrce nemůže být ani dodatečně nucen projevít se v pořadu způsobem, který odporuje

jeho svědomí nebo kterým by měnil záměr a smysl svého díla. Dostane-li se v takovém případě do sporu s nadřízeným pracovníkem, čímž vyvstane možnost konfliktu svědomí, pak je Český rozhlas povinen spolu s tvůrcem, případně s profesní organizací, která ho s jeho souhlasem zastupuje, jednat o řešení vzniklých rozporů obdobným způsobem, jaký je upraven v čl. 5.6.

5.4 Český rozhlas je povinen chránit duševní vlastnictví tvůrců. Český rozhlas je povinen zabezpečit, aby předložené náměty nebo scénáře nebyly zneužity k poškození autorských práv.

5.5 Český rozhlas v souladu s autorským zákonem rozlišuje mezi zaměstnaneckým autorským dílem a díly ostatními. Rozhodování o užití a případných úpravách autorského díla vytvořeného zaměstnancem při plnění pracovních úkolů se řídí organizační strukturou Českého rozhlasu a nadřízený pracovník je oprávněn rozhodnout o úpravách zaměstnaneckého autorského díla, nebude-li tím snížena jeho hodnota. Zacházení s jinými díly než zaměstnaneckými se řídí smlouvou, kterou Český rozhlas s externím spolupracovníkem s dostatečným předstihem uzavřel. Český rozhlas je povinen dbát, aby, obsah těchto smluv byl smluvním stranám předem jasný a nedocházelo tak ke sporům ohledně určení práv k dílu. Tímto ustanovením není dotčen čl. 6.16.

5.6 Kodex musí zachovávat všichni tvůrci, kteří pracují pro Český rozhlas jako zaměstnanci nebo externí spolupracovníci. V případě vzniku konfliktu mezi zásadami, které pro tvůrce vyplývají ze samoregulačních profesních norem, a některým ustanovením Kodexu nebo interního předpisu Českého rozhlasu je tvůrce povinen na tuto skutečnost předem upozornit odpovědného pracovníka, který za Český rozhlas s tvůrcem jedná. Zaměstnanec je v takovém případě povinen upozornit svého nadřízeného. Český rozhlas je povinen spolu s tvůrcem, případně profesní organizací, která ho s jeho souhlasem zastupuje, jednat o překonání těchto rozporů. Při řešení vzniklých rozporů je třeba v první řadě ověřit soulad sporných norem s právním řádem a základními hodnotami, ze kterých vychází Kodex. V zájmu vyčerpání všech prostředků k překonání rozporu využijí Český rozhlas a tvůrce, případně jeho zastupující organizace, možnosti dohodnout se na zprostředkovateli dohody z osobností obecně uznávaných v oboru, případně institucí nezávislých na obou stranách.

Hlava II.

Specifické typy pořadů a některé další činnosti Českého rozhlasu

Čl. 6

Zpravodajské a publicistické pořady a péče o informace v těchto pořadech

6.1 Jedním z prvořadých úkolů Českého rozhlasu je zprostředkovávat informace ve zpravodajských a publicistických pořadech. Český rozhlas poskytuje posluchačům informace důležité pro jejich všestrannou orientaci a svobodné utváření názorů. Pevné místo v programu zaujímá regionální zpravodajství.

6.2 V případě naléhavé potřeby je Český rozhlas připraven přerušit plánovaný program mimořádným zpravodajstvím.

6.3 Publicistické pořady Českého rozhlasu nabízejí především kritickou reflexi reality, musí zjišťovat pravé příčiny jevů a popsat rozsah následků. Publicistické pořady také dávají aktérům událostí příležitost vyjádřit argumenty, jimiž zdůvodňují své postoje. Při sledování vývoje demokratické společnosti je nezbytné uvádět investigativní publicistické pořady věnující se závažnému porušování zákona, korupci a ochraně práv a zájmů obyvatel. Publicistické pořady se také zabývají problematikou životního prostředí, etnických menšin, zdravotně postižených nebo jiných skupin, jakými jsou například senioři, lidé v obtížné sociální situaci nebo spotřebitelé. Spektrum zmíněných pořadů vychází z aktuálních potřeb společnosti, zjišťovaných například prostřednictvím sociodemografických výzkumů renomovaných institucí.

6.4 Zařazení a pořadí informací ve zpravodajské agendě celoplošných stanic se řídí předpokládaným vlivem na život obyvatel České republiky, u regionálního vysílání vlivem na život obyvatel kraje. Při editoriaálním rozhodování však nelze opomíjet mezinárodní vlivy a vztahy, které působí napříč státy, kontinenty či kulturami. Zpravodajství a aktuální publicistika v tomto smyslu ukazují Českou republiku a její regiony v rámci evropského a světového dění.

6.5 S informacemi, které Český rozhlas pro posluchače opatřuje, nakládá jako s hodnotou, již si není oprávněn na úkor posluchačů přivlastňovat, obchodovat s ní nebo ji učinit předmětem spekulace. Český rozhlas musí vždy přednostně postupovat tak, aby konkrétní informaci připravil do vysílání s odbornou péčí a touto cestou ji pohotově předal posluchačům.

6.6 Ve zpravodajských a publicistických pořadech Český rozhlas dbá na přesnost a nestrannost, počínající především ve zjišťování a ověřování skutečnosti.

6.7 Český rozhlas striktně rozlišuje mezi informací zpravodajského charakteru (zprávou) a hodnotícím soudem (komentářem). Zprávou se rozumí informace o určitém ději nebo stavu obsahující zpravidla také informaci o postojích hlavních aktérů události, která je předmětem zprávy. Není dovoleno vydávat za zprávy pouhé domněnky. Hodnotící soud vyjadřuje názory, postoje nebo pocity. Český rozhlas ve svém vysílání jednoznačně, pro posluchače zřetelně, odděluje zprávy od hodnotících komentářů. Zvláště není přípustné směšovat zprávu a hodnotící soud v jedné větě redaktora.

6.8 Zpráva musí být založena na zjištěných a ověřených údajích. Český rozhlas je při získávání a zpracovávání informací plně povinen zjistit a posluchačům zprostředkovat věcně správný obraz skutečnosti. V případech, kdy to není beze zbytku uskutečnitelné pro nemožnost opatřit si všechny informace, musí postupovat tak, aby se pravdě maximálně přiblížil. Zamlčení důležité informace nebo potlačení jejího podstatného aspektu je vždy hrubým porušením této povinnosti.

6.9 Český rozhlas smí odvysílat zprávu ověřenou alespoň ze dvou důvěryhodných a na sobě vzájemně nezávislých zdrojů, pouze v případě informací, které oficiálně zpřístupnily veřejné úřady a instituce, postačí jeden oficiální zdroj, není-li z okolností zřejmé, že jde o nepravdivé nebo nepřesné údaje. Český rozhlas za smluvně stanovených podmínek odebírá zpravodajský servis renomovaných agentur, které odpovídají za pravdivost a správnost svých informací. Pokud není patrný důvod k pochybnostem o informaci ve zprávě nebo pokud není patrná chyba, nemusí redaktor každou zprávu agenturního servisu odebíraného Českým rozhlasem ověřovat. V případě sebemenší pochybnosti o správnosti údajů z agenturního servisu je redaktor povinen okamžitě takovou informaci ověřit alespoň ze dvou na sobě nezávislých zdrojů. Pokud je v naléhavých případech pro nemožnost ověřit informaci u druhého zdroje a s ohledem na váhu veřejného zájmu, k němuž se zpráva vztahuje, výjimečně nezbytně odvysílat informaci pocházející pouze z jednoho zdroje, musí na to být posluchač upozorněn.

6.10 Český rozhlas nesmí odvysílat informaci, jejíž původ není znám. Je povinen seznámit posluchače se zdrojem vysílané informace s výjimkou obecně známých skutečností a informací převzatých od renomovaných zpravodajských agentur, které jej zásobují informacemi na základě platné smlouvy. Použití utajovaného zdroje musí povolit šéfredaktor příslušné stanice za předpokladů uvedených v čl. 21.11 a 21.12. Zákonné právo redaktorů na ochranu zdroje není dotčeno.

6.11 Český rozhlas je povinen zajistit, aby všechny nahrávky používané ve zpravodajství a publicistice přispívaly k věcné správnosti a přesnosti sdělení. Výjimku tvoří humoristické a satirické pořady, při jejichž vysílání musí být zřetelné, že montáž vytváří fikci.

6.12 Český rozhlas smí získávat informace jen za použití postupů poctivých a dovolených právním řádem, nepřipustí žádný nátlak, zejména na zveřejnění nepravdivé nebo částečně pravdivé informace.

6.13 Redaktoři Českého rozhlasu si musí při vystupování ve zpravodajských a politicko-publicistických pořadech s výjimkou komentářů počínat tak, aby posluchač nemohl rozpoznat, jaký názor mají na věc, o níž informují. V komentářích, které obsahují osobní stanovisko autora, se nesmějí odchylovat věcně od skutečnosti.

6.14 Hodnotící soud je vždy subjektivní a není ze své povahy podrobitelný důkazu pravdy. To však Český rozhlas nezbavuje povinnosti zařazovat do vysílání zpravodajských a publicistických pořadů jen takové hodnotící soudy, které jsou prezentovány čestně a bez klamavé manipulace s fakty, jimiž má být hodnocení odůvodněno. Tato povinnost však nebrání zprostředkovat posluchačům hodnotící soudy aktérů událostí. V takovém případě Český rozhlas ponechá na posluchači, aby si učinil vlastní názor, zda aktéři události předkládají hodnotící soudy čestně.

6.15 Je-li to možné a účelné, Český rozhlas doprovází uvedení zprávy identifikací redaktorů, kteří za její přípravu nesou odpovědnost.

6.16 Při přípravě obsahu zpravodajství a publicistiky Českého rozhlasu se uplatňuje autonomie stanic, která spočívá zejména v povinnosti vedoucích zaměstnanců vyloučit vnější vlivy, které by mohly působit na zařazení, pořadí nebo obsah informací ve vysílání. Mimo organizační strukturu stanice může do obsahu konkrétní zprávy nebo rozhodnutí o jejím zařazení či pořadí zasáhnout jen generální ředitel, ředitel příslušné stanice nebo jimi pověřené vedoucí zaměstnanci Českého rozhlasu, a to pouze v případě, kdy je z okolností zřejmé, že uveřejněním zprávy došlo nebo naléhavě hrozí, že dojde k porušení zákona. Pokyn, kterým tak bude zásah proveden, musí být dán šéfredaktorovi stanice písemně. Pravomoc generálního ředitele a dalších vedoucích zaměstnanců řídit stanice v personálních a provozních záležitostech není tímto článkem dotčena.

6.17 Editoriální rozhodování ve stanicích se řídí především kritérii vyplývajícími z odexu. Za obsah zpravodajských a publicistických pořadů odpovídá šéfredaktor příslušné stanice.

6.18 Pokud bylo při přípravě zprávy použito také informací nebo materiálů zpracovaných osobou nebo institucí podnikající v oblasti vztahů s veřejností (PR agenturou), je povinností Českého rozhlasu uvedení zprávy doprovodit upozorněním o takovém původu informací nebo materiálů. Ustanovení čl. 6.10 zůstává nedotčeno.

Čl. 7

Diskusní pořady a pluralita

7.1 Český rozhlas vytváří prostor pro pořady představující diskusní konfrontaci idejí, myšlenek a konceptů vztahujících se k důležitým otázkám veřejného zájmu. Dramaturgie diskusních pořadů musí brát na zřetel zkušenost, že téměř na každý problém mohou lidé nahlížet z různých úhlů, a že vývoji společnosti je vlastní názorové střetání. Český rozhlas dbá, aby hlavní názorové proudy sporu dostaly rovnoměrný prostor k vyjádření. Pokud to není možné zajistit, musí roli kvalifikovaného oponenta sehrát moderátor nebo jím pozvaný host, především uváděním protikladných argumentů nezastoupených v diskusi. Hosty a témata si zásadně vybírá Český rozhlas, a to na základě nezávislé redakční úvahy. V případě, že host předem odmítá odpovídat na důležité dotazy, není do pořadu pozván.

7.2 Naplňování čl. 7.1 předpokládá také vysílání diskusí politiků v rámci demokratické soutěže politických stran a hnutí. Český rozhlas dbá zásad vyváženosti zejména tak, aby nebyla v celku vysílaného programu jednostranně zvýhodňována žádná politická strana nebo hnutí, popřípadě

jejich názory. Prostor jim přidělí s přihlédnutím k jejich reálnému postavení v politickém a společenském životě.

7.3 V diskusích na politická a společenská témata musí Český rozhlas zajistit vedle politiků také účast širokého okruhu odborníků, osobností občanského života, ale i řadových obyvatel tak, aby zazněly relevantní názory a aby byli politikové s uvedenými názory konfrontováni.

7.4 Moderátoři diskusních pořadů Českého rozhlasu jsou povinni zachovávat nestrannost. Posлуhač by neměl z jejich vystupování v pořadu poznat, jaký zaujmají postoj k probíranému problému nebo k diskutujícím. Moderátoři vždy usilují o otevřenou výměnu názorů mezi pozvanými diskutujícími, současně však dbají na dodržování pravidel čestně vedené diskuse.

7.5 Pozvaní účastníci diskusních pořadů mají právo, aby jim redaktor s předstihem (vzhledem k časovému úseku přípravy pořadu) oznámil účastníky a tematické okruhy diskuse. Český rozhlas nikdy nepřistoupí na podmínky, kterými by se jeden z diskutujících nebo jejich část pokoušela získat výhodu na úkor ostatních, a ani z vlastní iniciativy žádného účastníka nezvýhodní.

7.6 Pokud některý z pozvaných hlavních aktérů určitého sporu odmítne účast v diskusi, seznámí Český rozhlas posluchače s důvody, kvůli kterým se tak stalo. Český rozhlas postupuje při jednání o účasti diskutujících dle obdobných zásad jako při jednání s respondenty (čl. 21. 3 až 21.10).

7.7 Český rozhlas věnuje v programu zvláštní pozornost období před volbami do zastupitelských orgánů všech stupňů. Podrobná pravidla a plán předvolebního vysílání uveřejní co možná nejdříve, jak je to vzhledem k oznámení termínu voleb a počtu kandidujících subjektů možné.

Čl. 8

Umělecké pořady

8.1 Český rozhlas přispívá k pěstování a rozvoji kultury a umění v České republice. Má proto za povinnost nabízet posluchačům pořady rozmanité žánrově i svým zaměřením, které mohou posluchače kulturně a umělecky obohacovat. V celku svého programu přinese ucelený přehled o umělecké tradici a aktuálním kulturním dění doma i v zahraničí. Posлуhačům zprostředkovává umělecky hodnotnou hudební, slovesnou a dramatickou tvorbu, domácí i světovou. Součástí skladby uměleckých pořadů jsou také díla tvorby dokumentární.

8.2 Zvláštní pozornost věnuje Český rozhlas současnému umění a současné kultuře vůbec jako spolutvůrce a producent původních literárních a hudebních děl. Toto působení je neobyčejně významné zejména v dnešní fázi vývoje soudobé kultury, která trvale hledá soustředěnou a systematickou péči a podporu.

8.3 Český rozhlas si je vědom, že se posluchači, resp. jednotlivé posluchačské skupiny, vzájemně odlišují svým kulturním a uměleckým cítěním a žánry či uměleckými směry, kterým dávají přednost. Povinností Českého rozhlasu je uspokojit pokud možno celé spektrum posluchačských skupin.

Čl. 9

Vzdělávací a osvětové pořady

9.1 Český rozhlas vytváří a v programu vyčleňuje pevné místo pro vzdělávací a osvětové pořady určené různým věkovým i zájmovým skupinám. Využívá výhod a forem, jež poskytuje rozhlasová komunikace, a vhodně tak doplňuje zdroj pramenů, z nichž lidé mohou získávat poznání. Tam, kde je to možné a vhodné, doplní uvedení vzdělávacího či osvětového pořadu nabídkou dalších zdrojů informací o tématu včetně publikace vzdělávacích informací na vlastních internetových stránkách.

9.2 Český rozhlas se podílí na obecně prospěšných kampaních zaměřených na osvětu bezplatným vysíláním upoutávek, informativních materiálů (spotů) nebo redakčním zpracováním takových informací. Při rozhodování o výběru témat a partnerů takových kampaní postupuje Český rozhlas podle čl. 15.1 až 15.7.

Čl. 10

Zábavní pořady

10.1 Český rozhlas musí rovněž uspokojovat zájem posluchačů o pořady zaměřené na zábavu a odpočinek. Český rozhlas postupuje při výběru zábavných pořadů tak, aby nedocházelo k výkyvům ve standardu programové kvality vlastní celkové programové nabídky, a vytváří především takové zábavní pořady, které zprostředkují posluchačům hodnoty umění nebo rozvíjejí poznání. Český rozhlas se rovněž musí věnovat výlučným formám zábavy, tzv. alternativní zábavě. Rovněž v oblasti zábavy usiluje o původní tvorbu a pestré spektrum pořadů.

10.2 Český rozhlas se nebude podílet na uvádění zábavních pořadů, které by se dostaly do rozporu se zásadou podle čl. 1.3. Zejména vždy odmítne vystoupení sloužící primárně k propagaci určitého spotřebního chování nebo jiné manipulaci s publikem.

Čl. 11

Sportovní vysílání

11.1 V pořadech se sportovní a tělovýchovnou tematikou přibližuje Český rozhlas jednak špičkové domácí a zahraniční sportovní akce, jednak přináší informace o dalších podobách sportu včetně žákovských a dorosteneckých kategorií, výkonnostního a rekreačního sportu či nových sportovních odvětví. Čas věnovaný v programu jednotlivým sportovním odvětvím odpovídá zájmu veřejnosti, který se měří také počtem oficiálně registrovaných sportovců daného odvětví v České republice. Český rozhlas však přiměřeně programovým možnostem neopomíná ani dění v tzv. menšinových sportech.

11.2 Český rozhlas tradičně věnuje rozsáhlý čas olympijským hrám a olympijskému hnutí.

11.3 Český rozhlas rovněž věnuje pravidelnou pozornost paralympijskému sportu včetně přiblížení soutěží paralympijských her. Na republikové i regionální úrovni se věnuje též sportovním aktivitám klubů a sdružení postižených sportovců.

11.4 Prezentace sportu ve vysílání Českého rozhlasu se musí držet hodnot fair play, a to bez ohledu na soupeře či startovní pole závodníků. Je nepřijatelné vyzvedávat nebo omlouvat porušení pravidel jako prostředku k dosažení úspěšného výsledku. Tvůrci sportovního vysílání musí respektovat fakt, že sportovní dění často slouží dětem a mladým lidem jako vzor chování a že mezi posluchači sportovního vysílání Českého rozhlasu obvykle bývá početná skupina dětí a dospívajících.

11.5 Český rozhlas přibližuje sport především jako zábavu nebo hru, ale současně také jako významnou součást kultury i ekonomiky.

11.6 Sportovní vysílání Českého rozhlasu se musí zdržet podněcování nebo podpory nesnášenlivosti mezi sportovními fanoušky. Český rozhlas zvláště nepřipustí, aby do sportovního vysílání pronikl nacionalismus, rasismus či jiné extrémní postoje. Zpravodajská povinnost informovat posluchače o výskytu takových projevů v souvislosti se sportovními akcemi tím není dotčena.

11.7 Český rozhlas nevyvolá v posluchačích pocit, že v rozporu se sportovními hledisky favorizuje určitý sportovní klub či komerční zájem spojený se sportem. Český rozhlas musí přistupovat zvláště citlivě k otázkám klubové rivality a zůstat rozhlasem pro sportovní fanoušky bez ohledu na jejich klubovou přízeň.

11.8 Na informování (zpravodajství) o sportu a tělovýchově se přiměřeně vztahují ustanovení obsažená v čl. 6.1 až 6.18. Sportovní redaktoři musí respektovat pravidla řádného a etického výkonu novinářské profese. Český rozhlas posluchačům nezamlčí ani informace o odvrácené straně sportu, jakými se mohou stát smrt člověka či zvířete, trvalé poškození zdraví, doping nebo poškození přírody.

11.9 Za rozpor s čl. 11.7 a 11.8 se vzhledem k zvláštnímu charakteru sportovních pořadů nebude považovat, jestliže sportovní redaktor nebo komentátor bude dávat najevo přízeň sportovcům z České republiky. Ani v takovém případě však nelze připustit, aby projevy fandovství zcela převážily nad věcným informováním posluchačů a kritickým úsudkem.

Čl. 12

Vysílání do zahraničí

12.1 Český rozhlas provozuje rozhlasové vysílání do zahraničí. Vysílání do zahraničí poskytuje objektivní, ověřené a ve svém celku vyvážené informace se zvláštním zřetelem zejména na krajanskou komunitu v zahraničí.

12.2 Vysílání Českého rozhlasu do zahraničí přispívá k propagaci dobrého jména České republiky a spoluvytváří objektivní obraz České republiky v zahraničí.

Čl. 13

Péče o archivní fond

13.1 Archiv Českého rozhlasu je jedinečnou součástí národního kulturního dědictví. Český rozhlas archivuje odvysílané pořady i výchozí zvukové a písemné záznamy a řídí se při tom zákonem o archivnictví a dalšími právními předpisy. Český rozhlas archivuje odvysílané pořady nad rámec zákonné povinnosti, nebrání-li tomu právní předpis nebo uzavřená smlouva. Český rozhlas je zavázán všestranně pečovat o doposud shromážděný archivní fond, zejména chránit uložené materiály před ztrátou, poškozením nebo zneužitím a systematicky je třídit. Je-li to možné bez újmy na kvalitě archivovaných materiálů, zajišťuje Český rozhlas postupný přepis archivovaných zvukových děl novými technologiemi záznamu zvuku.

13.2 Český rozhlas přiměřeně svým možnostem vyvíjí úsilí směřující k doplňování archivního fondu o chybějící materiály nebo materiály související s díly již archivovanými.

13.3 Český rozhlas na požádání umožní přístup k archivovaným materiálům jiným osobám pro studijní a vědecké účely, nehrozí-li nebezpečí poškození nebo jiného znehodnocení zpřístupněného materiálu. Jestliže Český rozhlas zpřístupní archivovaný materiál za výše uvedeným účelem, je oprávněn požadovat výlučně úhradu vzniklých nákladů.

13.4 Český rozhlas si vyhrazuje právo obezřetně přezkoumat každou žádost o poskytnutí kopie nebo sjednání licenční smlouvy k materiálům, které tvoří archivní fond, je-li takovou žádostí sledován komerční účel. Český rozhlas nepropůjčí svůj archivní fond k reklamním účelům ani k jinému účelu, mohla-li by se tím snížit hodnota archivovaného díla nebo dobrá pověst Českého rozhlasu.

13.5 Český rozhlas ve svých programech čerpá z bohatství svého archivního fondu.

Čl. 14

Komerční části programu

14.1 Český rozhlas přistupuje k zákonem dovoleným formám vysílání komerčních částí programu, které vyhrazuje inzerentům, jako k jednomu ze zdrojů příjmů pro naplňování závazku veřejné

služby. Vztah s inzerentem se může zakládat pouze na tomto obchodním motivu a zakazuje se sjednávat s inzerenty dohody, které by byly v rozporu s tímto motivem a s obvyklým obchodním vztahem mezi inzerentem a poskytovatelem reklamního času. Český rozhlas se zejména zdrží účasti na podnikání nebo obchodech inzerenta.

14.2 Český rozhlas nepřipustí, aby inzerent mohl ovlivnit obsah pořadů. Nesmí učinit ani žádné přísliby, které by byly v rozporu s tímto pravidlem. Skutečnost, že určitý subjekt byl, je, či má se teprve stát inzerentem Českého rozhlasu nebo vůči němu vystupuje v jiném obchodním vztahu, nemůže zakládat zvýhodnění nebo jiné zacházení ve vztahu k obsahu pořadů, vyjma komerční části programu, jejíž vysílání si inzerent objednal.

14.3 Český rozhlas je povinen postupovat tak, aby dosáhl maximálního možného výtěžku z prodeje komerčního času inzerentům. Proto zvláště vyloučí jiná kritéria rozhodování než obchodní, aniž by byly dotčeny další povinnosti plynoucí z Kodexu.

14.4 Vysílat reklamu a další zákonem dovolené formy komerční prezentace (sponzoring a prodej) lze pouze tak, aby posluchač mohl zřetelně rozpoznat, že jde o komerční projevy osob odlišných od Českého rozhlasu. Případná prezentace komerční nabídky Českého rozhlasu (například upomínkové předměty, audio nosiče aj.) musí být inzerována tak, aby posluchač mohl zřetelně rozeznat, že jde o komerční projev oddělený od ostatního programu.

14.5 Ve všech pořadech se Český rozhlas musí vyvarovat skryté a podprahové reklamy.

14.6 Český rozhlas nezařadí do vysílání reklamu, o které by věděl, že je v rozporu se zákonem.

14.7 Český rozhlas se nebude vědomě podílet na skryté prezentaci komerčních zájmů prostřednictvím vysílaných pořadů; například nelze dopustit, aby aranžmá či průběh vystoupení účinkujících osob byly určovány jejich komerčním působením.

14.8 Český rozhlas může obchodovat s předměty a právy, která se váží k vysílaným pořadům (merchandising), není-li tím ohroženo naplňování závazku služby veřejnosti. Český rozhlas však nedopustí, aby ztvárnění pořadů, které vyrábí, bylo určováno zájmem na budoucím obchodním využití prvků tohoto ztvárnění na úkor profesionální kvality.

Čl. 15

Charitativní a dobročinná činnost

15.1 Český rozhlas podporuje kulturní a obecně prospěšné aktivity především v rámci tzv. mediálního partnerství, které spočívá v poskytnutí příležitostí pro vysílání sbírkových, osvětových a nekomerčních upoutávek a v redakčním zpracování informací o takových aktivitách. Počet přijatých projektů závisí na prioritách, jejichž stanovení vychází z poslání Českého rozhlasu jako rozhlasu veřejné služby. V tomto ohledu mají přednost projekty charitativní, humanitární, kulturní a osvětové.

15.2 Zájemci o mediální partnerství předkládají Českému rozhlasu žádost o vysílání sbírkových, kulturních, osvětových a nekomerčních upoutávek spolu s projektem, k němuž se upoutávky mají vztahovat. Český rozhlas je povinen před uzavřením smlouvy ověřit nekomerční charakter projektu a způsobilost žadatele projekt naplnit. Za tímto účelem si vyžádá také informace o personálním, organizačním a finančním zajištění realizace projektu.

15.3 Předkládané žádosti o mediální partnerství posuzují vedoucí zaměstnanci Českého rozhlasu v souladu s čl. 15.1 a 15.2.

15.4 Obsahové i technické ztvárnění upoutávek zařazených do vysílání musí splňovat kritéria kvality vlastní ostatnímu programu Českého rozhlasu a nesmí v posluchačích vytvářet klamavé zdání o zaměření a účelu projektu. Zvláště nelze připustit uvádění nepravdivých nebo zkreslujících informací o účelu a způsobu nakládání s finančními prostředky získanými veřejnou sbírkou.

15.5 Český rozhlas vyhledává také jiné možnosti informování o charitativních projektech a činnosti nevládních neziskových organizací, které tvoří nedílnou součást otevřené občanské společnosti.

15.6 Český rozhlas je v odůvodněných mimořádných případech oprávněn darovat finanční nebo materiální prostředky, popřípadě poskytnout bezplatnou anebo zvýhodněnou službu kvůli poskytnutí humanitární pomoci lidem v nouzi, a to buď přímo, nebo prostřednictvím obecně prospěšné společnosti, v jejíž statutárních orgánech má zastoupení. Takto však mohou být poskytnuty prostředky pouze z výnosů podnikatelské činnosti Českého rozhlasu ve výši přiměřené jeho hospodářské situaci.

15.7 Český rozhlas dále může ve vhodných případech úměrně svým možnostem podpořit obecně prospěšné kulturní, vzdělávací, výchovné či humanitární projekty zvýhodněným poskytnutím služeb, vždy však pouze na základě písemné a veřejnosti přístupné smlouvy.

Hlava III.

Profesní a etické otázky a některé postupy při jejich řešení

Čl. 16

Jazykový projev

16.1 Český rozhlas je zavázán dbát o kultivovanost jazykového projevu. Vyjadřování hlasatelů moderátorů a redaktorů ve vysílání musí působit jako vzor správného užívání jazyka již s ohledem na skutečnost, že posluchači mohou takovému vyjadřování přikládat normotvorný význam.

16.2 Český rozhlas má za povinnost vždy s ohledem na téma a žánr uvážlivě volit a pečlivě užívat jazykových prostředků. Hlasatelé, moderátoři a redaktori zpravodajských a publicistických pořadů jsou povinni vyjadřovat se v pořadech zásadně spisovným jazykem, ledaže by citovali či interpretovali výrok či chování jiné osoby nebo by použití nespisovného výrazu odpovídalo situaci (například uchování autenticity rozhovoru nebo užití reportážní licence podle čl. 21.17 apod.).

16.3 Slovní formulace užití hlasateli, moderátory a redaktory ve vysílání by se měly vyhýbat frázím, klišé nebo jinému zplošťování obsahu jazyka. Při sdělování informace nelze uplatňovat dobově populární výrazy či obraty na úkor přesnosti a věcnosti obsahu informace. Český rozhlas dbá, aby v pořadech nedocházelo k stereotypnímu opakování výrazů, jejichž obměnu lze při zachování přesnosti zajistit.

16.4 Český rozhlas systematicky spolupracuje s jazykovými odborníky a v případě pochybností o užití správného výrazu je povinen vyžádat si jejich stanovisko, je-li to možné, ještě před nahráváním. Oprava jazykových chyb se přiměřeně řídí čl. 2.10.

Čl. 17

Otázky náboženství

17.1 Ve vztahu k náboženským otázkám vychází program Českého rozhlasu ze zásady otevřenosti a tolerance rozmanitých náboženství registrovaných církví a náboženských společností věřících, jakož i osob bez náboženského vyznání. Český rozhlas se zejména zdrží vysílání pořadů, kterými by byla šířena nesnášenlivost mezi lidmi či skupinami s odlišnou náboženskou orientací, případně mezi osobami nábožensky orientovanými a osobami bez vyznání.

17.2 Programový prostor věnovaný náboženství se opírá o rozvrstvení společnosti a její aktuální vztah k duchovní oblasti. Pomůckou jsou údaje posledního sčítání lidu.

17.3 Český rozhlas při vědomí evropské kulturně-historické tradice věnuje v různých žánrech a pořadech pozornost biblickým tématům a jejich významu pro kulturní vývoj a mravní postoje včetně různých úhlů pohledu na jejich historické i současné interpretace pořady Českého rozhlasu současně přibližují myšlenkové a kulturní základy jiných světových náboženství, a to s ohledem na šíření vzájemného poznání, porozumění a tolerance mezi různými náboženstvími a kulturami.

17.4 Český rozhlas je povinen zvažovat skutečnost, že jeho publikum tvoří rozmanité skupiny obyvatel, z nichž některé mohou obsah určitých pořadů chápat jako útok na své náboženské či etické přesvědčení. Zvláště musí být brán ohled na příslušníky národnostních či etnických menšin. Český rozhlas je povinen posluchače předem upozornit na výrazně eticky či nábožensky kontroverzní obsah pořadu, což učiní tak, že sdělí posluchačům vhodnou formou faktické informace o charakteru obsahu takového pořadu.

Čl. 18

Zákaz diskriminace

18.1 Český rozhlas se musí vyvarovat toho, aby v posluchačích vyvolával nebo utvrzoval představu, že si lidé náležející k určité rasové, národnostní, etnické nebo sociální skupině zaslouží pro tuto svoji skupinovou příslušnost jiné postavení ve společnosti než ostatní. Český rozhlas je povinen zdržet se stereotypů v popisování konkrétních skupin, respektive jejich příslušníků.

18.2 Český rozhlas nebude při svém provozu nebo v programu nikoho diskriminovat, zejména ne z důvodů pohlaví, věku, rasy, sexuální orientace, národnosti, etnické příslušnosti, náboženství, názorů nebo příslušnosti k určité sociální skupině.

18.3 Český rozhlas věnuje zvláštní péči rovnoprávnosti uplatnění mužů a žen, a to jak v provozu Českého rozhlasu, tak ve skladbě programu.

18.4 Recepční služba v objektech určených k návštěvám spolupracovníků, účinkujících a veřejnosti musí zajistit asistenci pro osoby s tělesným postižením, jakož i pro starší občany se sníženou pohyblivostí.

Čl. 19

Respekt k soukromí

19.1 Český rozhlas respektuje, že každý má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy. Český rozhlas respektuje právo každého učinit předmětem svobodného rozhodnutí, co ze svého soukromí zpřístupní jiným osobám. Jestliže však počínání původně soukromé může ovlivnit věci veřejného zájmu (například výkon funkce nebo dodržování právních norem), může po zvážení všech okolností o takovém jednání informovat, a to zvláště ve vztahu k osobám veřejného zájmu.

19.2 Český rozhlas se zdrží pořízení a použití zvukových materiálů dříve, než k takovému pořízení a použití získá souhlas osoby, které udělení takového svolení přísluší, ledaže by v záležitostech vážného veřejného zájmu byl důvodný předpoklad, že jinak nebude možné určité vyjádření pořídit. Pravidla pro použití skrytého mikrofonu v čl. 21.13 až 21.17 tím nejsou dotčena.

19.3 Obdobně jako v čl. 19.2 postupuje Český rozhlas při rozhodování o pořízení, případně použití nahrávek telefonických rozhovorů do okamžiku, než se respondent dozví identitu redaktora a důvod, proč se na něj obrací.

19.4 Český rozhlas se v živém vysílání zdrží obtěžování telefonními hovory, na jejichž uskutečnění se s volaným účastníkem předem nedohodl. Obdobně není přípustné ani jinak v živém vysílání vstupovat do soukromí bez předchozího souhlasu.

19.5 Český rozhlas se zvláštní pozorností posuzuje uvádění nahrávek s oběťmi násilných činů, nehod nebo přírodních pohrom. Přestože v odůvodněných případech může mít zařazení nahrávky do pořadu důležitou vypovídací hodnotu, platí, že nahrávky lidí raněných či v šoku lze zařadit jen výjimečně na základě souhlasu šéfredaktora příslušné stanice. Skupiny a jednotlivci, kteří si nemohou nebo nejsou schopni vyhradit rozsah, v němž umožní přístup rozhlasového mikrofonu ke svému utrpení, jako například lidé v hlubokém šoku, lidé zasaženi hlubokým žalem nebo děti, mají nárok na zvláštní ochranu a ohled.

19.6 Český rozhlas nepřistoupí k identifikaci žijících obětí závažných násilných trestných činů ani příbuzných obětí těchto trestných činů (zejména v případech pokusu o vraždu, těžké újmy na zdraví, znásilnění nebo pohlavního zneužití), pokud s tím postižené osoby nesouhlasí. Český rozhlas je povinen oběti vysvětlit možný dopad zveřejnění její identifikace. Ve výjimečných případech, je-li plná identita těchto osob již veřejně známa, může šéfredaktor příslušné stanice povolit výjimku z tohoto pravidla pro mimořádnou závažnost veřejného zájmu.

Čl. 20

Presumpce nevinny

20.1 Český rozhlas je povinen respektovat zásadu presumpce nevinny, z níž vyplývá, že až do pravomocného výroku o vině se na člověka hledí jako na nevinného. Zásada presumpce nevinny na prvním místě zavazuje státní orgány a nelze ji ve vztahu k povinností Českého rozhlasu vykládat tak, že zabraňuje informovat posluchače o podezření z kriminálního jednání konkrétního člověka, případně publikovat svědectví osob a informace o postupu státních orgánů v rámci trestního, případně přestupkového řízení. Takový výklad by Českému rozhlasu znemožňoval podat pravdivou informaci o záležitostech veřejného zájmu. Český rozhlas má však vždy povinnost zdržet se výroků, jimiž by bylo na podezřelého, obviněného nebo obžalovaného pohlíženo, jako by již byl pravomocně odsouzen.

20.2 Za předpokladu, že by uveřejnění určité informace, která nebyla získána nezávisle na orgánech činných v trestním řízení, mohlo ohrozit vypátrání nebo zadržení pachatele zvláště závažného trestného činu, podřídí se Český rozhlas na základě rozhodnutí šéfredaktora příslušné stanice na nezbytně nutnou dobu informačnímu embargu, které na případ uvalili orgány činné v trestním řízení, a informaci neuveřejní. V takovém případě však vždy bude o přistoupení na informační embargo informovat posluchače.

20.3 Informuje-li Český rozhlas o podezření, že určitá osoba spáchala trestný čin, za který ještě nebyla pravomocně odsouzena, odvysílá také stanovisko takové osoby, je-li možné je získat či s ohledem na probíhající řízení uveřejnit. O neuvedení stanoviska takové osoby pro nemožnost je získat nebo uveřejnit rozhodne vedoucí zaměstnanec redakce pověřený šéfredaktorem.

20.4 Informuje-li Český rozhlas o podezření ze spáchání méně závažného trestného činu, zdrží se při označování podezřelých, obviněných, obžalovaných nebo odsouzených osob uveřejnění plného příjmení, ledaže by veřejný zájem v dané věci vyžadoval plnou identifikaci podezřelého. Zásadně však nezveřejní plnou identifikaci podezřelého, obviněného, obžalovaného nebo odsouzeného v případech méně závažných trestných činů mladistvých, nebo kdyby mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti uvedených osob.

20.5 Český rozhlas se při informování o trestné činnosti nebo přestupcích zdrží identifikace příbuzných podezřelé, obviněné, obžalované nebo odsouzené osoby, ledaže by svoji totožnost před veřejností neskrývali nebo se svým jednáním podíleli na závadné činnosti, měli z ní prospěch, případně by mohli uplatňovat vliv na průběh trestního či přestupkového řízení. Za předpokladu, že přímým nebo blízkým příbuzným takové osoby bude osoba veřejného zájmu (například politici a veřejní činitelé), může šéfredaktor stanice i bez splnění některé z výše uvedených podmínek rozhodnout o identifikaci této osoby ve vysílání, jestliže by trestní nebo přestupkové řízení mohlo mít význam pro posouzení jednání takové osoby v určité funkci, postavení nebo povolání.

20.6 Český rozhlas se při vysílání pořadů nebo informací o trestné činnosti zdrží vyvolávání nebo podpory nálad směřujících k pomstě či protiprávní ostrakizaci podezřelých, obviněných, obžalovaných nebo odsouzených. Nebude také uvádět pořady, jejichž obsahem by byl vyvolávání tlak na soudce, aby určitým způsobem rozhodl o vině či trestu.

Čl. 21

Pravidla při nahrávání

Obecná pravidla

21.1 Pracovníci Českého rozhlasu vystupují při pořizování zvukových materiálů (nahrávání) tak, aby bylo patrné, že přísluší k Českému rozhlasu. Redaktoři neskrývají své jméno a příjmení, profesní totožnost ani příslušnost k Českému rozhlasu a pracovní zařazení, ledaže by byl odůvodněn postup dle čl. 21.13 až 21.16.

21.2 Český rozhlas dbá, aby při nahrávání nedošlo k neoprávněnému zásahu do práv jiných osob, případně k narušení veřejného pořádku. Před nahráváním, které je podmíněno předchozím povolením nebo smlouvou, je povinen dodržet předepsaný postup nebo předem uzavřít patřičnou smlouvu.

Respondenti

21.3 Před započítím nahrávání s respondentem je povinností pracovníků Českého rozhlasu respondenta pravdivě informovat o své totožnosti a charakteru pořadu, pro který se nahrávání uskutečňuje. Výjimky z tohoto pravidla upravují čl. 21.13 až 21.16. Redaktor nemusí předkládat účastníkovi rozhovoru otázky předem. Respondentovi sdělí tematické okruhy, aby se mohl připravit, a informaci, jakým předpokládaným způsobem bude rozhovor ve vysílání využit. Redaktor dbá důstojnosti a dalších osobnostních práv respondentů. Redaktor má právo odmítnout požadavek dodatečné autorizace rozhovoru.

21.4 Při vedení telefonického rozhovoru, který má být použit ve vysílání, je Český rozhlas povinen nejprve postupovat obdobně dle čl. 21.3 a poté se dotázat respondenta, zda souhlasí s rozhovorem a jeho nahráváním. V případě, že respondent odmítne, nemůže být rozhovor dále zaznamenáván, ledaže by nastaly podmínky pro postup podle čl. 21.13 až 21.16.

21.5 Respondent může projevit nesouhlas s nahráváním. Český rozhlas není oprávněn respondenta k nahrávání jakkoliv nutit, zejména se zdrží výhrůžek či jiných forem nátlaku nebo podbízení. V případě osob veřejného zájmu však může tyto osoby s ohledem na situaci upozornit, že vzhledem

k jejich postavení ve společnosti veřejnost oprávněně očekává zaujetí stanoviska nebo sdělení informace k záležitosti veřejného zájmu. Je-li vyjádření respondenta pro pořad důležité, může Český rozhlas poté, co byl respondentem odmítnut, využít jeho předchozích vyjádření k věci, bude-li je mít k dispozici a nebude vzhledem k časovému posunu hrozit zkreslení; jinak posluchačům stručně sdělí, že se respondent odmítl vyjádřit a jak odmítnutí zdůvodnil.

21.6 Český rozhlas zásadně nepřistoupí na dodatečné podmínky nebo nátlak vztahující se k materiálu, který byl v souladu s Kodexem natočen. V odůvodněných případech může ještě před započítím nahrávání akceptovat návrh dohody o autorizaci rozhovoru. Dohodnutá autorizace však může spočívat pouze v právu respondenta získat před odvysíláním záznam nebo přepis částí rozhovoru použitých v pořadu. V případě, že Český rozhlas na takovou dohodu přistoupí, je povinen ji dodržet. Případné námitky respondenta poukazující na zkreslení jeho vyjádření posoudí vedoucí zaměstnanec redakce pověřený šéfredaktorem. Český rozhlas zásadně nepřistoupí na dohodu, kterou by se respondentovi dostalo výsady souhlasit s použitím svého vyjádření až v závislosti na vyznění celého pořadu.

21.7 Český rozhlas nezajistí jednomu nebo více respondentům výhodu na úkor ostatních respondentů vystupujících v pořadu, zejména neumožní, aby se respondent vyjádřil poté, co mu bylo přehráno nebo v úplné podobě reprodukováno vyjádření jiného respondenta k tématu. Toto ustanovení však nebrání žádat respondenta o vyjádření ke stanovisku nebo výroku jiné osoby. Respondent musí být v kritických reportážích ve zpravodajství a publicistice seznámen s podstatou reportáže, se všemi podstatnými výtkami, které byly proti němu jinými respondenty vzneseny nebo uvedeny na základě fakt. Respondent musí dostat možnost se k podstatným výtkám vyjádřit.

21.8 Všechny nahrávky používané ve vysílání musí věcně správně vyjadřovat skutečnost, nesmějí být editovány tak, aby se změnil či zkreslil význam a kontext sdělení. Výjimku tvoří pouze humoristické a satirické pořady. Redaktor ovšem při jejich vysílání musí dát zřetelně najevo, že montáž vytváří fikci.

21.9 Český rozhlas je povinen předem vyjasnit, zda respondent očekává honorář nebo úhradu vzniklých nákladů, a informovat ho, zda bude jeho očekávání splněno. Případná dohoda o finančním plnění musí být uzavřena před vystoupením respondenta. Český rozhlas neposkytuje finanční plnění respondentům politikům a respondentům vykonávajícím veřejnou funkci, mají-li vystoupit v souvislosti se svou politickou, veřejnou či úřední činností. Není přípustné vyplácet honoráře respondentům, kteří by měli poskytovat informace o své kriminální činnosti.

21.10 Při získávání informací od odborníků (expertů) je nutné předem zřejmit, zda se jedná o neformální rozhovor, nebo o odborné vyjádření pro pořad. Český rozhlas přistupuje pečlivě k výběru odborníků vystupujících nebo citovaných v pořadech, zejména je povinen zajistit, aby tam, kde je to s ohledem na početnost odborné obce v určitém oboru či odbornosti možné, docházelo k obměně oslovovaných respondentů včetně zastoupení odborných stoupenců rozmanitých názorových proudů a odborníků pocházejících z různých regionů České republiky. Český rozhlas nikdy nežádá ani nepřijme ekonomický prospěch za to, že zařadí vystoupení nebo citaci určitého odborníka do pořadu.

Ochrana zdroje a původu informací

21.11 Český rozhlas je z vážných důvodů oprávněn zaručit anonymitu osobám, jež poskytly informace nebo podklady pro nahrávání, jestliže téma, k němuž se informace vztahují, je předmětem veřejného zájmu. Vážným důvodem ve smyslu tohoto pravidla mohou být především důvodné obavy o bezpečnost, obživu nebo uchování důstojnosti zdroje či osob jemu blízkých. Pokud Český rozhlas takovou záruku dá po předchozím poučení zdroje o zákonných mezích tohoto práva, je povinen dostát svému závazku zdroj neprozradit v rozsahu práva, které provozovateli

rozhlasového vysílání vyplývá ze zákona, ledaže by se ukázalo, že zdroj jednal vůči Českému rozhlasu podvodně. O rozsahu a podmínkách záruky je Český rozhlas povinen zdroj předem poučit.

21.12 Za podmínek obsažených v čl. 21.11 Český rozhlas neprozradí údaje ani nevydá listiny nebo jiné podklady či věci, na jejichž základě by mohl být zdroj identifikován. Právo jednotlivých redaktorů chránit své zdroje v zákonném rozsahu není čl. 21.11 a 21.12 dotčeno.

Skrytý mikrofon

21.13 Český rozhlas je oprávněn nahrávat bez vědomí nahrávaných osob pouze v případech a za podmínek uvedených v následujících článcích vymezujících použití skrytého mikrofonu ve zpravodajství a publicistice a dále při tvorbě zábavních nebo uměleckých pořadů.

21.14 Český rozhlas je oprávněn použít skrytý mikrofon pro zpravodajské účely nebo zpravodajskou formou pro publicistické účely při zpracovávání tématu vážně se dotýkajícího veřejného zájmu, jestliže materiál, který má být natočen, nelze ani při vynaložení zvýšeného úsilí získat jinak a jestliže je tento materiál současně nezbytný pro zpracování tématu. Ani takové použití však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy fyzické osoby. Během použití skrytého mikrofonu je zapotřebí zvláště pečlivě dodržovat omezení k ochraně soukromí (čl. 19.1 až 19.4). Výběr částí materiálu natočeného skrytým mikrofonem, jež mají být použity v pořadu, smí zahrnout pouze pasáže s přímým vztahem k tématu. Český rozhlas zabezpečí, aby nedošlo ke zneužití nebo zpřístupnění částí materiálu nepoužitých v pořadu. O použití skrytého mikrofonu rozhoduje šéfredaktor příslušné stanice. Na použití skrytého mikrofonu musí být posluchač při uvedení takto pořízených nahrávek upozorněn.

21.15 Český rozhlas může užít skrytého mikrofonu při nahrávání zábavních nebo uměleckých pořadů, pokud tím nedojde k obtěžování nebo k jinému zásahu do osobnostních práv snímaných osob. Použití natočeného materiálu v pořadu podléhá předchozímu souhlasu osob, jejichž nahrávky pořízené skrytým mikrofonem mají být v pořadu použity. V případě umělecké dokumentaristiky se může uplatnit obdobný postup jako pro zpravodajství a publicistiku (čl. 21.13 a 21.14).

21.16 Český rozhlas je oprávněn pořizovat zvukové nahrávky na veřejných prostranstvích pro ilustrační účely. Při zařazení ilustračních nahrávek do pořadu je nezbytné postupovat citlivě a vyloučit charakteristiku určité osoby způsobem, který by v posluchačích mohl zanechat klamavý dojem o spojitosti této osoby s určitým tématem (například s protiprávním či neetickým jednáním). Obdobně Český rozhlas postupuje při výběru archivních nahrávek, které mají být nově použity.

Reportážní legenda

21.17 Ve výjimečných případech při sledování otázek veřejného zájmu ve zpravodajských a publicistických pořadech, kdy nelze informace získat nebo ověřit jinak, může Český rozhlas přistoupit k provedení testu reality, který bude spočívat v uvedení smyšlených údajů nebo předstírání neexistující situace za podmínky, že tímto jednáním nedojde k porušení právních povinností ani k újmě na právech třetích osob. Jakmile nastane stav, kdy prozrazení skutečnosti již nemůže ohrozit výsledek testu, musí Český rozhlas věc uvést na pravou míru především osobám, jimž byla reportážní legenda předestřena.

21.18 Použití reportážní legendy při nahrávání zábavních a uměleckých pořadů je možné za obdobných podmínek, které jsou obsaženy v čl. 21.15, nebude-li porušena právní povinnost.

Účinkující

21.19 Povinností Českého rozhlasu je dbát důstojnosti a dalších osobnostních práv osob, jež účinkují v pořadech. Nelze připustit, aby tyto osoby byly vystaveny nátlaku nebo manipulaci

a ztrácely možnost svobodně se rozhodovat o tom, zda se nahrávání pořadu zúčastní. Český rozhlas vždy předem účinkující poučí o charakteru pořadu a o požadavcích, které na ně nahrávání klade.

Nahrávání s dětmi a nezletilými

21.20 Nezletilý může být způsobilý posoudit svoji účast na nahrávání v závislosti na stupni rozumových a volních schopností, kterých s přihlédnutím k věku i individuální vyspělosti dosáhl. Rozhodnutí, zda k nahrávání postačí jeho souhlas, nebo bude nezbytné vyžádat souhlas zákonného zástupce, záleží především na charakteru pořadu, případně podmínkách nahrávání. Pokud není nezletilý s ohledem na charakter pořadu nebo podmínky nahrávání schopen zcela posoudit všechny podstatné aspekty své účasti nebo o tom vystanou pochybnosti, musí si Český rozhlas vyžádat souhlas zákonného zástupce. Zpravidla bude dovoleno nahrávat s nezletilými bez souhlasu zákonných zástupců ve zpravodajství a publicistice, pokud se jedná o problematiku přiměřenou rozumové a volní vyspělosti odpovídající věku dítěte, zatímco souhlas bude nezbytné vyžádat při nahrávání uměleckých pořadů. Český rozhlas si vždy vyžádá souhlas zákonného zástupce osoby mladší 18 let, jestliže se má nahrávání uskutečnit ve studiích Českého rozhlasu nebo ve zvláštních objektech veřejně nepřístupných v době nahrávání a sjednaných pro účely nahrávání.

21.21 Při nahrávání rozhovoru s dětmi je nezbytné vyloučit nátlak, a to i nepřímý, vyplývající například z prostředí, v němž se má rozhovor uskutečnit. Českému rozhlasu není dovoleno vystavovat děti žádné manipulaci.

21.22 Český rozhlas musí zabezpečit, aby se účinkující děti při nahrávání nestaly objektem psychického nebo dokonce fyzického násilí. Nahrávání naplánuje tak, aby účinkující děti nebyly přetěžovány a nebyly vystaveny vlivům, které by mohly negativně působit na jejich vývoj.

21.23 Zákonným zástupcům nezletilých Český rozhlas na jejich žádost vždy obratem poskytne informace o účasti dětí na nahrávání. Pouze za existence podmínek předvídaných v čl. 21.11 (například týrané dítě) takovou informaci i bez předchozí dohody s nezletilým odmítne poskytnout.

Nahrávání v zahraničí

21.24 Při nahrávání v zahraničí jsou pracovníci Českého rozhlasu povinni dodržovat místní předpisy a vystříhat se jednání, které by mohlo být považováno za urážlivé vůči místním zvyklostem, náboženství či kultuře.

Nestandardní podmínky

21.25 Pokud byl Český rozhlas při zpracovávání tématu nucen podrobit se cenzuře nebo jiným nestandardním podmínkám, které ovlivnily zpracovávání tématu, rozhodne šéfredaktor příslušné stanice, zda natočený materiál lze použít. Přitom zejména přihlédne k významu, který materiál může mít pro posluchače. Pokud bude rozhodnuto o použití materiálu, je povinností Českého rozhlasu pořad nebo jeho příslušnou část doprovodit upozorněním na okolnosti, které bránily plnohodnotnému zpracování tématu. Uvedené ustanovení se vztahuje i na převzaté materiály.

Čl. 22

Živé vysílání

22.1 Český rozhlas musí věnovat náležitou pozornost přípravě živého vysílání, neboť při něm může dojít k událostem, které nelze předem naplánovat. Průvodce (moderátor) živého vysílání si musí udržet přehled nad situací a být připraven reagovat na neplánované skutečnosti. Český rozhlas věnuje zvýšenou pozornost účastníkům živého vysílání-neprofesionálům.

22.2 Pokud je to proveditelné, nepřipustí Český rozhlas k účasti na živém vysílání osobu, u které je důvodný předpoklad, že by se mohla chovat urážlivě, vulgárně nebo je pod vlivem alkoholu či omamných prostředků.

22.3 Pokud se v živém vysílání určitá osoba projevuje tak, že Český rozhlas nemůže dostát povinností uloženým zákonem nebo Kodexem, je průvodce (moderátor) živého vysílání oprávněn takovou osobu přerušit, resp. ji odebrat slovo. Jestliže chování nebo projev takové osoby vážně překročí únosnou míru, je povinností průvodce se od chování či výroků takové osoby jménem Českého rozhlasu distancovat.

Čl. 23

Kritické situace

23.1 Český rozhlas musí posluchačům zprostředkovat informace o mimořádných událostech, které vážně ohrožují nebo narušují běžný život obyvatel doma i v zahraničí. Takovými událostmi jsou zejména válečné konflikty, teroristické činy, násilné střety, přírodní katastrofy, technologické nebo dopravní havárie (dále kritické situace). Rozhodnutí o zařazení informací o kritických situacích do vysílání včetně času, který jim bude věnován, se řídí především vážností dopadů na komunitu v určitém místě nebo celé zemi. Český rozhlas proto nebude v tomto smyslu ve vysílání přikládat mimořádný význam událostem, které mají pouze individuální dopady do sféry poškozených osob (například běžná dopravní nehoda), není-li z hlediska veřejného zájmu jiný důvod takovou událost zprostředkovat (například upozornit na nebezpečný dopravní úsek).

23.2 V případě vážného ohrožení bezpečnosti, zdraví nebo majetku obyvatelstva musí Český rozhlas přednostně svým vysíláním napomáhat záchraně lidských životů, zdraví, majetkových hodnot a životního prostředí, a to až do doby, než naléhavé nebezpečí pomine.

23.3 Při zpravodajském zpracování kritických situací je nezbytné, dokud taková situace trvá, přednostně věnovat pozornost prognóze a aktuálnímu vývoji události včetně následků, ke kterým došlo, případně může dojít, a až poté analýze příčin a důsledků, které jsou nebo mohou být z těchto příčin vyvozovány. Způsob, kterým Český rozhlas o kritických situacích informuje, musí být věcný. V projevu redaktora nesmí převážet emoce. Povinností Českého rozhlasu je informovat o kritických situacích rychle, přesně, ale současně střídavě, nikoli jich využívat ke zvyšování sledovanosti pořadů nebo zviditelňování redaktorů. Komentář nesmí vyvolávat paniku.

23.4 Při informování o válečných a ozbrojených konfliktech neopomine Český rozhlas ve zpravodajství a publicistice věnovat pozornost humanitárním otázkám včetně způsobu zacházení s civilním obyvatelstvem, zajatci a uprchlíky, a to bez ohledu na strany konfliktu.

23.5 Při působení pracovníků Českého rozhlasu na místě kritické situace nesmí činnost pracovníků Českého rozhlasu překážet poskytování pomoci postiženým nebo odstraňování jiných následků. Pokud je na místě pracovník Českého rozhlasu dříve, než dorazí pomoc, je jeho povinností poskytnout nutnou pomoc postiženým a této povinnosti dát přednost před zpracováváním události.

23.6 Pracovníci Českého rozhlasu jsou povinni pečovat o svoji bezpečnost, a jsou-li v případě nepřehledné situace ohrožení na životě, dát přednost vyhledání úkrytu před nahráváním.

23.7 Pokud je při zpracování kritické situace kvůli aktuálnosti nebo nemožnosti nahrát vlastní materiál použit zvukový materiál, o němž je Českému rozhlasu známo, že je neúplný nebo předtím upravený úřady nebo jinou třetí osobou, musí uveřejnění tohoto materiálu doprovázet upozornění, že materiál byl pořízen, případně zpracován mimo kontrolu Českého rozhlasu. Ustanovení čl. 21.25 zůstává nedotčeno.

Čl. 24

Zobrazování násilí, obětí, sexuálně explicitního chování a užití archivních nahrávek

Násilí

24.1 Český rozhlas si je vědom nebezpečí, které přináší stále častější zobrazování násilí. Proto v pořadech, které vysílá, nedá takovému zobrazování větší rozsah, než jaký je z hlediska uměleckého ztvárnění určitého tématu či zpravodajského nebo publicistického zachycení skutečnosti nezbytný. Český rozhlas neodvysílá prohlášení, která by mohla podněcovat násilí, neboť by mohla být odůvodněně chápána jako prohlášení podporující a šířící násilí, nenávist, rasovou nesnášenlivost nebo jiné formy diskriminace či nenávisti založené na netoleranci.

24.2 Při odůvodněném zobrazení násilí je nutné hledat rovnováhu mezi požadavkem pravdivosti, případně autentického uměleckého vyjádření, a nebezpečím, že se posluchači stanou vůči násilí otupělými. Při přípravě pořadů o násilných činech je nutné velmi opatrně zacházet s archivními materiály o událostech podobného druhu. Jejich použití nesmí mít za následek zkreslení skutečnosti a vyvolání zmatených představ. V neposlední řadě je třeba mít na zřeteli, že některé informace mohou nestabilním jedincům nebo dětem sloužit jako návod.

24.3 O násilí páchaném ve vzdálených zemích informuje Český rozhlas podle stejných zásad jako o násilí, k němuž dochází v bezprostřední blízkosti posluchačů. Lidský život a utrpení mají stejnou obecně platnou hodnotu bez ohledu na místo či čas.

Sexuálně explicitní chování

24.4 Postup při zobrazování otevřených projevů sexuality v chování osob (sexuálně explicitního chování) závisí na charakteru pořadu, který Český rozhlas připravuje do vysílání.

24.5 Pro zobrazování sexuálně explicitního chování musí existovat kritéria spočívající podle povahy pořadu buď v kritériích uměleckých, nebo profesionálně editoriačních.

Užití archivních nahrávek

24.6 Archivní nahrávky lze použít ilustrování aktuální události nebo problematiky pouze za předpokladu, že v posluchači nevyvolají zmatek. Nesmějí navozovat v posluchačích představu, že jsou svědkem něčeho, čeho ve skutečnosti svědky nejsou.

Čl. 25

Střet zájmů

25.1 Střet zájmů pracovníků Českého rozhlasu je nepřipustný. Osoby pracující pro Český rozhlas musí vyloučit, aby osobní zájem ovlivňoval vysílání nebo nevysílání určitých sdělení či pořadů. Každý, kdo by se mohl vystavit pochybám o střetu zájmů v určité otázce, je povinen tuto skutečnost oznámit svému nadřízenému a vyčkat jeho rozhodnutí. Generální ředitel v případě své osoby o takové skutečnosti informuje Radu Českého rozhlasu a vyčká jejího doporučení. Střet zájmů nastává již tehdy, jestliže mohou vyvstat pochybnosti o nestrannosti nebo předpojatosti osoby podléající se na přípravě obsahu pořadu, lhostejno zda mezi posluchači či subjekty, o kterých jsou získávány informace. Pochyby o nestrannosti nebo předpojatosti vznikají zejména, když určitá osoba je nebo byla se subjektem, o němž má být informováno, spojena rodinným, přátelským, pracovním, členským, smluvním nebo konfliktním poměrem, případně od takového subjektu přijímá nebo přijímala určité výhody či požitky nebo se jinak účastnila na jeho činnosti. Uvedené spojení nastane také tehdy, jestliže se může týkat bezprostředního lidského okruhu člověka podléajícího se na přípravě pořadu (například rodinní příslušníci, životní partner, popř. nejbližší

přátelé). Za střet zájmů není považováno vystupování pracovníka Českého rozhlasu v postavení občana nebo spotřebitele, jestliže se takto učiněné jednání nevymyká obvyklosti.

25.2 Pracovníci Českého rozhlasu nemohou ani dodatečně přijímat od třetí osoby dar, jiný ekonomický prospěch, služby nebo jiné požitky, které by ovlivnily jejich práci ve prospěch nebo neprospěch nějakého subjektu, natočení nebo odvysílání, popřípadě nenatočení nebo neodvysílání určitého pořadu či jeho části, jestliže by tím mohlo ve smyslu čl. 25. 1 dojít ke zpochybnění nestrannosti.

25.3 Využití interních informací k vlastnímu hospodářskému prospěchu je přísně zakázáno. Pracovníci Českého rozhlasu se musí rovněž zdržet využívání informačního předstihu, který díky své práci v Českém rozhlasu mohou získat. Zvláště je nepřijatelné dříve, než bude nová zpráva odvysílána, její využití k vlastnímu prospěchu nebo ve prospěch spřízněných osob (například k uzavření určité obchodní transakce).

25.4 Zneužití prostředků Českého rozhlasu k osobním nebo skupinovým zájmům není dovoleno.

25.5 Obdobně jako v čl. 25.1 musí pracovníci Českého rozhlasu postupovat, jestliže střet zájmů nastane při uzavírání smlouvy nebo při jiném obchodním rozhodnutí, z něhož dotyčným může vzejít určitý prospěch.

25.6 Spolupráce zaměstnanců Českého rozhlasu s jinými médii podléhá předchozímu písemnému souhlasu nadřízeného, který může udělit souhlas za předpokladu, že tato činnost nenaruší povinnosti a závazky, jež zaměstnancům vyplývají ze zaměstnání v Českém rozhlasu, a nevytvoří dojem, že konkrétní zaměstnanec je spojen s určitými politickými nebo náboženskými názory či obchodními zájmy. Součástí písemného souhlasu mohou být podmínky, za nichž byla spolupráce povolena.

25.7 Je-li redaktor nebo jiný zaměstnanec Českého rozhlasu požádán o autorský příspěvek jiným médiem, je jeho povinností zvážit, zda charakter tohoto média je takový, aby případná spolupráce nevedla v pochybnost jeho osobní profesionální integritu, nestrannost a nezávislost, a tím i integritu, nestrannost a nezávislost Českého rozhlasu. Autorský příspěvek připravený pro jiné médium musí odpovídat standardu kvality vlastní Českému rozhlasu. Není přijatelné, aby se zaměstnanci vystupující v pořadech Českého rozhlasu prezentovali v jiných médiích způsobem, který by byl v Českém rozhlasu nepřijatelný.

Čl. 26

Základní pravidla hospodaření

26.1 Z platných právních předpisů, jakož i ze závazku uvedeného v čl. 4.1 Českého rozhlasu vyplývá povinnost hospodařit s péčí řádného hospodáře. Pojem "péče řádného hospodáře" bude při užití tohoto pravidla vždy vykládán ve smyslu, který uvedenému pojmu přikládají soudy v České republice při rozhodování obchodních sporů.

26.2 Český rozhlas si musí počínat hospodárně, šetrně využívat zdroje a chovat se ohleduplně k životnímu prostředí. Pracovníci Českého rozhlasu jsou povinni jednat ekonomicky výhodně pro Český rozhlas. Nedílnou součástí každého provozního rozhodnutí je ekonomická rozvaha. Každý pracovník musí znát cenu materiálu, služeb a dalších hodnot, kterých ve své práci přímo užívá, a musí být motivován zacházet s nimi šetrně. Přiměřenost nákladů se posuzuje ve vztahu ke kvalitě, které má být prostřednictvím pořadů Českého rozhlasu dosahováno, a současně k finančním možnostem Českého rozhlasu.

26.3 Majetek Českého rozhlasu může být využíván v zájmu naplňování zákonem uloženého závazku poskytování služby veřejnosti; jiným způsobem lze majetek použít nebo s ním naložit pouze za podmínek stanovených zákonem o Českém rozhlasu, Statutem Českého rozhlasu nebo

Kodexem. Český rozhlas si počíná tak, aby svým jednáním majetek nepoškozoval a neodůvodněně nesnižoval jeho rozsah a hodnotu anebo výnos z tohoto majetku.

26.4 Český rozhlas pečuje o zachování majetku a jeho údržbu, a pokud to připouští jeho povaha, i o jeho zlepšení nebo rozmnožení. Chrání jej před poškozením, zničením, ztrátou, odcizením nebo zneužitím.

26.5 Český rozhlas využije všech právních prostředků při uplatňování a hájení svých práv jako vlastníka a při ochraně majetku před neoprávněnými zásahy a včas uplatňuje právo na náhradu škody a právo na vydání bezdůvodného obohacení. Český rozhlas sleduje, zda dlužníci včas a řádně plní své závazky, a zejména včasným uplatněním a vymáháním svých práv zajišťuje, aby nedošlo k promlčení nebo zániku těchto práv. Pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak, požaduje od dlužníků úroky z prodlení (poplatek z prodlení) ve výši stanovené zvláštním právním předpisem a sjednané smluvní sankce.

26.6 Stane-li se určitá část majetku nepotřebnou, pokusí se Český rozhlas vždy o její odprodej za tržní hodnotu. Není-li odprodej za ekonomicky výhodných podmínek uskutečnitelný, zařadí tento majetek do nabídky bezplatného přenechání pro účely humanitární či charitativní, jestliže takový postup Český rozhlas nezatíží nepřiměřenými náklady. Teprve není-li možné tímto způsobem majetek převést na jiný subjekt, lze přistoupit k jeho likvidaci. Za nepotřebný se pro tyto účely považuje majetek, který přesahuje potřeby Českého rozhlasu, anebo majetek, v případě věcí též takové věci, které pro ztrátu, popřípadě zastarání svých technických a funkčních vlastností nebo pro nepřiměřenou nákladnost provozu, nemohou v Českém rozhlasu sloužit svému účelu.

Čl. 27

Žaloby a správní řízení

27.1 Český rozhlas v soudních sporech a správních řízeních, které vyplynou z jeho činnosti, vystupuje tak, aby náležitě hájil svá práva a v souladu s právním řádem přispíval především k obhajobě svobody projevu a práva šířit a přijímat informace. Pracovníci Českého rozhlasu jsou povinni poskytnout v těchto řízeních nezbytnou důkazní součinnost. Právo na ochranu zdroje a původu informací uvedené v čl. 21.11 a 21.12 zůstává nedotčeno.

27.2 Český rozhlas je povinen postupovat vůči soudům a správním úřadům korektně, zejména se nesmí vědomě uchýlit k uvádění nepravdivých údajů nebo k předkládání falešných důkazů.

27.3 Vstoupí-li Český rozhlas do smířčího jednání s protistranou, je povinen jednat v dobré víře v zájmu vyčerpání všech rozumných prostředků, kterými by se při respektování právního řádu, jakož i Kodexu, dalo bez újmy na právech Českého rozhlasu předejít soudnímu nebo správnímu řízení. Český rozhlas zvláště nedopustí, aby u protistrany vědomě klamavě vytvářel očekávání, že je možná dohoda o určité otázce. Případný obsah dohody uzavřené s protistranou se nesmí dostat do rozporu s Kodexem.

Závěrečná ustanovení

Při výkladu Kodexu se přednostně uplatní požadavek souladu s právním řádem České republiky a respektu k pravidlům profesní etiky obecně v oboru uznávaným. Kodexem nemůže být dotčena žádná z povinností Českého rozhlasu a jeho pracovníků plynoucích z obecně závazných právních předpisů.

Není-li v Kodexu výslovně zmíněno některé z obecně platných etických pravidel, nebude to interpretováno jako přípustnost jednání, které by bylo v rozporu s tímto pravidlem.

Český rozhlas je povinen seznámit s Kodexem všechny pracovníky Českého rozhlasu, nově přijímané zaměstnance ještě před vznikem pracovního poměru a externí spolupracovníky ještě před uzavřením příslušné smlouvy a na požádání objasnit význam a postup při naplňování jednotlivých ustanovení. Dohoda o závaznosti Kodexu bude obsahem jak pracovně-právních smluv, tak i ostatních smluvních vztahů, při jejichž realizaci je nutno se řídit tímto předpisem.

Má-li být Kodex skutečným pomocníkem a měřítkem jednání pracovníků Českého rozhlasu, předpokládá jeho praktické uplatňování pravidelně vyhodnocovat zkušenosti s jeho působením v praxi a projednávat návrhy případných změn a doplnění. Za tímto účelem budou vedení Českého rozhlasu, profesní organizace a odbory dbát o pravidelné projednávání otázek a problémů, jež v souvislosti s působením Kodexu v praxi vyvstanou, aby tento dokument zůstal užitečným a obecně respektovaným nástrojem podpory služby veřejnosti, schopným udržet krok s vývojem společnosti i rozhlasového oboru.